

Het ijzeren masker : treurspel, in 5 bedrijven

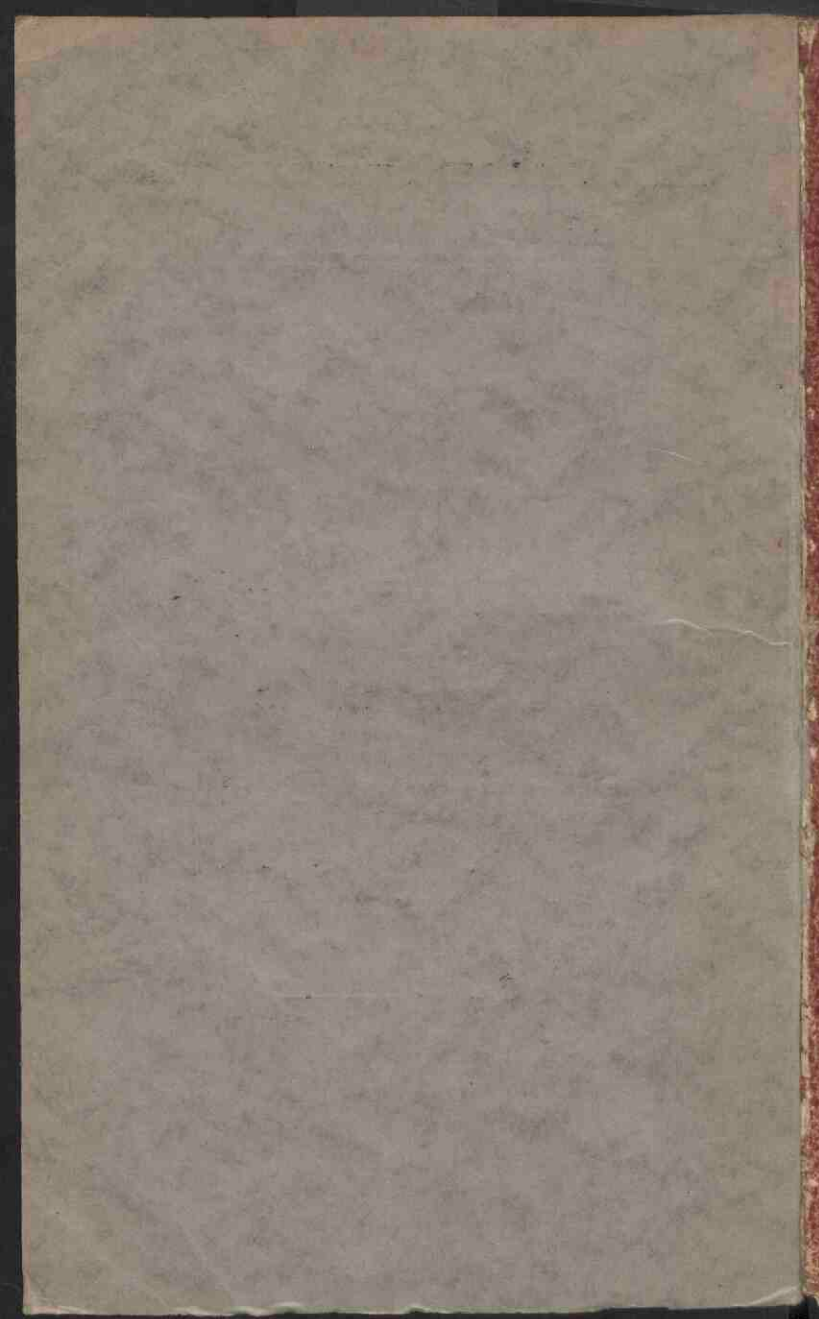
<https://hdl.handle.net/1874/368833>

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

Verzameling tooneel=
stukken uit de
nalatenschap van
Prof. Dr. J. te WINKEL

No. 464

Dr. J. G. Mink
N. 558a

802

H E T

I J Z E R E N

M A S K E R.

THE

LIBRARY

OF THE

H E T
I J Z E R E N
M A S K E R,
T R E U R S P E L,

IN VJF BEDRIJVEN.

NAAR HET HOOGDUITSCH

V A N

H. Z S C H O K K E.

TE AMSTERDAM, BIJ
J. C. VAN KESTEREN.

1832.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

P E R S O N E N.

De Marquis DE LOUVOIS, Minister van L.O.
DEWIJK XIV.

DE GOUVERNEUR *der Bastille.*

JULIUS *met het ijzeren masker.*

SADALIN.

FLEURY. } *Twee blinden, bedienden van JU-*
LAPIERRE. } *LIUS met het ijzeren masker.*

EEN OFFICIER *der Bastille.*

EEN ONBEKENDE.

Gevangenen. — Schildwachten. — Cipiers. — enz.

De stof tot dit Treurspel is ontleend uit de « Mé-
moires secrets du masque de fer, frère de Louis XIV ;
écrits par lui-même, et trouvés à la Bastille, par
le Duc de Richelieu. »

Deze Mémoires zijn te vinden in het te *Parijs*, in
het jaar VII, uitgegevene werk : « Les quatres avan-
tures, recueillies par *Le Suire* ; Professeur de
« législation à l'école centrale de Moulins, » in het
derde deel, —

HET

H E T
I J Z E R E N
M A S K E R,
T R E U R S P E L.

E E R S T E B E D R I J F.

Het tooneel verbeeldt eene opene plaats in de Bastille; men ziet over het Terras en de daarboven uitstekende wallen, die zich langs den achtergrond uitstrekken, in het verschiet, eenen door muren omringden toren.

E E R S T E T O O N E E L.

Eenige gevangenen wandelen op het Terras en op de plaats; zwakheid, droefgeestigheid en ziekte op het gelaat. Eene schildwacht wandelt op den achtergrond.

E E N G E V A N G E N E.

Weldra is ons uur verstreken, en elk knipt in zijne kooi terug. (Hij gaat bij een' gevangene,

die zwaarmoedig op een' steen zit.) Schep moed, Mijnheer de Marquis! laat u niet door de eerste uren van uw verblijf in de Bastille, ontmoedigen. Zie mij aan; ik ben hier reeds sints bijna vijftien jaren en zeven maanden.

TWEDE GEVANGENE, *opstaande, en het smart zijne hand vattende.*

Ach, Mijnheer! maar ik ben zoo ongelukkig: midden in den nacht scheurden de beulen mij van de zijde mijner echtgenoot; ik ben mij geen kwaad bewust, dan dat ik mijne jonge en schoone dochter niet aan den wellustigen Orleans wilde overgeven.

EERSTE GEVANGENE.

Daar hebben wij het! juist deze ouderwet-sche eerlijkheid is heden eene doodzonde. Wist gij dat niet? Waart gij een dienstvaardige kop-pelaar geweest, dan zoudt gij nu aan het hof schitteren; — hadt gij in een of ander ambt met waardigheid gestolen, waar iets te stelen was, dan zoudt gij nu graaffchappen gekocht hebben; — hadt gij voor de begunstigde minnares ten hove, uwe stijve knieën gebogen, dan waart gij thans in den staatsraad geplaatst. Uit welk deel der wereld komt gij dan toch, Marquis! dat gij zoo vreemd in Frankrijk zijt?

TWEDE GEVANGENE.

Ik ben onschuldig. Er bestaat nog regt; mijne echtgenoot zal niet rusten, voor zij mijne goede zaak ziet overwinnen.

EERSTE GEVANGENE.

Overwinnen? Gij komt zeker uit het binnenste van Amerika, waar de menschen nog natuurlijke menschen zijn. Dat moet eerst een verwonderlijk land wezen, waar de registers onomkoopbaar, de kooplieden eerlijk, de priesters verdraagzaam, de vorsten wijsgeeren en hunne ministers vrienden des volks, van wijsheid en deugd zijn.

DERDE GEVANGENE, *welke toehoorde.*

In den naam des konings, mijne heeren! twijfelt niet aan de wijsheid van onze ministers. Wie weet beter dan zij, in deze slechte tijden, onschuld, waarheid en eerlijkheid op regten prijs te stellen? Zijn het niet de ministers, die deze kostbare kleinoodiën, zorgvuldig achter slot en grendel bewaren, opdat zij in de bedorvene wereld niet verloren gaan?

TWEDE GEVANGENE, *zuchtende.*

In de gevangenis!

DERDE GEVANGENE.

In ons land, Mijnheer, zijn geene gevangenisfen. Het zijn zedelijke schackkamers, kostbare kabinetten van oudheden, waar men oude trouw en eerlijkheid als schoone zeldzaamheden en reliquiën uit de gouden eeuw bewaart.

EERSTE GEVANGENE.

Ha! zie ginds den man met het ijzeren Masker! de Gouverneur geleidt hem eerbiedig en ongedekt.

ALLEN, *nieuwsgierig.*

Waar is hij, waar?

EERSTE GEVANGENE.

Thans wandelen zij onder de linden.

TWEEDE GEVANGENE.

Welk eene schoone houding! gelijk een held, vol waarde en majesteit. Hij schijnt nog jong te zijn.

EERSTE GEVANGENE.

Misfchien vijf minuten ouder dan de koning; doch wie kan dit raden. De ongelukkige is het schrikkelijkste geheim der Bastille. Blinden moeten hem bedienen, het ijzeren masker wordt hem nooit afgedaan. Zelfs de geneesheeren mogen zijn gelaat niet zien.

TWEEDE GEVANGENE.

Wij zullen bij hem gaan, hem aanspreken....

EERSTE GEVANGENE *houdt hem terug.*

Geen voet voorwaarts, of gij zijt des doods. Het is op doodstraf verboden, hem op veertig schreden te naderen. Wie hem ziet, moet vlugten als voor eene ratelslang.

TWEEDE GEVANGENE.

Ontzettend! Wie kan het zijn? Wat is zijne misdaad?

DERDE GEVANGENE.

Hij boet voor de zonde zijner moeder, en deze is — de moeder des konings. Ik weet dit van goeder hand.

ALLEN, *te zamen.*

Hoe! is het mogelijk?

DER-

DERDE GEVANGENE.

Silte. — Tweemaal heilig is het bloed, dat door zijne aderen vloeit, zegt men; koninklijk en priesterlijk bloed. Doch mijne heeren!... (*Hij legt den vinger op den mond.*)

TWEEDE GEVANGENE.

En zijn naam?

DERDE GEVANGENE.

Onder ons gezegd, de doopnaam van den kardinaal Mazarin.

EERSTE GEVANGENE.

Sints bijna een jaar is hij onze lotgenoot. Vóór dien tijd was hij op het eiland St. Margaretha. Daar wierp hij, zoo men zegt, door een tralievenster, eenen zilveren schotel, waarop hij met de punt van een mes geschreven had. Een arme visfcher vond den schotel; zelf niet kunnende lezen, bragt hij dien zilveren brief aan den Gouverneur, en werd uit dankbaarheid dadelijk uit de wereld geholpen. — Het ijzeren masker echter moest tot ons in de Bastille komen.

T W E E D E T O O N E E L.

DE VORIGEN; EEN OFFICIER *komt*
haastig op.

DE OFFICIER.

Zijt gij nog hier? De tijd is lang verstreken. Weest dus zoo goed, u zonder uitstel te verwijderen.

TWEDE GEVANGENE.

Wij zijn nog geen uur in de vrije lucht.

DE OFFICIER.

Zonder tegenspraak, mijne heeren! het doet mij leed. — Voort, voort! daar komt reeds het ijzeren masker. — Spoedt u.

(De gevangenen scheiden met een' treurigen handdruk, en verwijderen zich. — De officier volgt hen.)

DERDE TOONEEL.

JULIUS; — voor zijn gezicht het ijzeren masker, met zwart fluweel overtrokken; het bedekt zijn geheele hoofd; een ronde hoed er over. Overigens zeer eenvoudig gekleed: een wit buis en witte onderkleederen. Gedurende de wandeling draagt hij een' blaauwen mantel met breede gouden boorden en kragen. — De Gouverneur gaat naast hem, met den hoed in de hand. — De blinde Fleury, mede ongedekt, volgt hen.

DE GOUVERNEUR.

Uwe treurigheid, genadige Heer! trest mij zeer. Ik bid u, doe mij al uwe wenschen kennen; ik weet geen heiliger pligt dan uwe bevelen op te volgen, zoo lang die binnen den kring mijner volmagt blijven. *(Julius ziet voor zich neder, haalt de schouders op en wandelt zwijgend op en neder. De Gouverneur volgt hem met zijne cogen, tot hij hem weder nadert.)* Waarmede

WAS

was ik zoo ongelukkig, uw ongenoegen te verdienen? Heb ik regen mijn' wil en weten u eenig leed veroorzaakt....

JULIUS.

Ontrust u niet, heer Gouverneur! het zal wel overgaan. Het is een schoone morgen-droom, dien ik mij zoo gaarne herinner. Ik was vijf jaren jonger, en plukte rozen en oranje-bloesems in den tuin mijner pleegmoeder; — het was alles zoo treffend, zoo waar, zoo aantrekkelijk; ik was anders daar zoo gelukkig, daarom ben ik zoo weemoedig. Nu weet gij alles.

DE GOUVERNEUR.

Is het slechts een droom? Tracht u dan te verstrooijen....

JULIUS.

Neen, dat niet. Konde ik hem vasthouden aan zijne ligte vleugelen! ik zou voor eeuwig mijne oogen sluiten, en voor het mij dierbare goochelspel tien zulke wezenlijkheden geven als ik nu heb.

DE GOUVERNEUR.

Het is heden een buitengewoon schoone morgen.

JULIUS.

Wat noemt gij schoon, achter deze kale, hatelijke muren? — Doch ja, Gouverneur! schenkt gij mij een' genoegelijken dag. Ik verzoek er u om.

DE GOUVERNEUR.

Gij hebt slechts te bevelen, genadige Heer!
De

De kleinste vreugde die u verheugt, ver-
rukt mij.

JULIUS.

Men moet van hier over de wallen, de voor-
stad St. Antoine en geheel Parijs kunnen
overzien.

DE GOUVERNEUR, *verlegen*.

Werkelijk.... ziet men....

JULIUS.

Veroorloof mij op het terras te gaan en over
den wal te zien.

DE GOUVERNEUR.

Genadige heer! gij treft mijn hart. Gij kent
mijne pligten en mijn onveranderlijk besluit, nooit
van dezelve af te gaan. — Dit mag ik u niet
toestaan.

JULIUS.

Hier hebt gij mijne hand en mijn woord van eer,
dat ik niet het geringste zal doen, wat u in ver-
legenheid zou kunnen brengen.

DE GOUVERNEUR.

Eén geluid, — één wenk, — ééne bewe-
ging....

JULIUS.

Slechts twee minuten, lieve Gouverneur! één
blik van twee minuten in Gods vrije en opene
wereld. Gij moogt mijne handen op den rug
binden, ik zal mijn' adem inhouden, ik zal zonder
de minste beweging daar staan als een mar-
meren beeld,

DE GOUVERNEUR gaat op het terras, ziet over den wal en langs alle zijden, komt terug, en trekt twee pistolen uit den gordel.

Genadige Heer! beiden zijn met scherp geladen: het schrikkelijk bevel is u niet onbekend, u dadelijk neder te schieten bij de geringste poging om u te doen kennen. Met deze, hier, zal ik het vreeselijk gebod nakomen, en met deze daar, mij zelf voor de uitvoering straffen. (Hij spant den haan van eene der pistolen, en houdt hem die voor.) Thans kunt gij er opgaan.

JULIUS gaat op het terras, verbergt zijn gelaat in den mantel, en ziet zwijgend voor zich.

FLEURY gaat meer vooruit, en tast met een' stok voor zich heen.

U, stille donkerheid mijner oogen! u dank ik. De blinde man is overal t'huis: hij verlangt niet naar het verbodene. Hem bekoort geen goud, hem bedriegt geen valsch vriendelijk gezigt. In eene wereld als deze zou ik mijne oogen niet weder willen hebben. Hoe beklaag ik mijn' armen Heer, die al zijne ellende zien moet!

DE GOUVERNEUR.

Nu is het genoeg; ga nu terug.

JULIUS zucht, keert langzaam terug, ziet herhaalde malen om, en klimt van het terras af.

Ik dank u.

DE GOUVERNEUR, *terwijl hij zijne
pistolen weder bergt.*

En ik nog hartelijker u. Ik ben vader van vijf jonge kinderen, en wij beiden stonden in dit oogenblik aan den oever des doods.

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DE OFFICIER *der
Bastille.*

DE OFFICIER, *haastig.*

Het rijtuig van zijne Excellentie den Marquis de Louvois, komt over de brug binnen.

DE GOUVERNEUR.

Hij zal het zijn. — Schildwacht! op doodstraf niemand op het terras. (*Tegen Julius.*) Ik zal de eer hebben binnen weinige oogenblikken weder bij u te zijn. (*Tegen Fleury.*) Gij hebt heden de dienst, Fleury.

(*Hij vertrekt spoedig met den Officier.*)

JULIUS *staart in gedachten voor zich heen,
vervolgens strekt hij zijne armen naar
de pas verlatene plaats uit.*

Mijn vaderland! — Mijn koninkrijk! — Mijne vrijheid! — ...

FLEURY.

Gij zucht?

JULIUS *drukt hem goedig de hand.*

En moet ik dit niet? Gij zijt geene klagtoonen van mij gewoon. Ik moet mannelijk mijn leed

leed dragen, en het liefdelooze lot den triomf niet gunnen, mij, onder al mijnen jammer, een enkel *ach!* afgeperst te hebben.

FLEURY.

Ik denk slechts dat gij heden niet zijt als anders.

JULIUS.

Gij hebt gelijk. Ik lag in mijnen kerker, als een doode in zijn graf. — Een toeval, eene verbeelding heeft mij veranderd. En de eenige, vlugtige blik daarover, in het vrolijke en bloeiende bhiten deze muren, heeft geheel mijn leven weder opgewekt, mijn verdriet mij op nieuw doen gevoelen, en al het verledene weder voor mijn' geest terug gebragt.

FLEURY.

Zoodra wij in ons vertrek terug komen, neem dan de citer; Lapierre en ik verzellen uw gezang met de fluit. Dan vergeet men alles gemakkelijker. De muziek is als een geestrijk hemelsch bad; de kranke ziel baadt zich in den stroom der liefelijke toonen, en weldra is zij verligt en hersteld.

JULIUS.

Geene muziek. Zij is, als alles in de wereld, slechts een' spiegel, waarin wij niets dan ons zelve aanschouwen. De toonen uwer fluit zouden tot mijne kwelling spreken, als de geeststemmen uit de vervlogene dagen der jeugd. Wilt gij mij gelukkig zien, vernietig dan het hatelijk regenwoordige, en laat mij altijd in de droomen
der

der vergetelheid omdoolen, of wisch mijne herinnering uit, en ik zal aan het wezenlijke gewennen. — Ik ben een arm, gevangen mensch, — een voor *eeuwig* gevangene.

FLEURY.

Verban toch deze gedachten, genadige Heer! Voor den wijzen en braven man is de kerker een onmetelijk heelal: de booswicht alleen is slaaf, en het heelal is voor hem slechts het bonte behangfel zijner gevangenis.

JULIUS.

Gij hebt vrouw en kinderen in de wereld, zoo als gij zegt, Fleury?

FLEURY, *zuchtende*.

Ja zeker! En om voor hen, gedurende hun leven een jaargeld te krijgen, en hen voor armoede te bewaren, liet ik mij voor altijd in de Bastille opsluiten. Het is waar, somtijds verlang ik hartelijk naar mijne kinderen, hoe gaarne zou ik hunne liefstellige stemmen nog éénmaal hooren! doch — dit is voorbij! Voor mijne vrijheid kocht ik hun brood, — de Bastille is voor mij de voorzaal des grafs en eener betere wereld geworden. Van alles heb ik afstand gedaan, — gij kunt dit ook.

JULIUS.

Zoo denkt gij, en meent met een paar zandkorrels de vreesfelijke zwaarte van mijn ongeluk te kunnen wegen! — Hebt gij *mijn* erfdeel verloren? zou uw hart door *mijne* vreugde opgetogen

gen worden? voelt *gij* met *mijne* zenuwen? —
Kent *gij* mij, arme blinde vriend?

FLEURY.

Ik mag u niet kennen.

JULIUS.

Mijne jeugd verdorde in eene roemlooze eenzaamheid, gelijk de kostbare ceder in de woestijn. Dit harde ijzer is mijne kroon, deze woning van jammer en ellende mijn koninkrijk.

FLEURY, *de handen vleitend naar hem opheffende.*

Genadige Heer!!....

JULIUS.

Gij hebt dikwerf om mijnen kommer getreurd, en kendet dien niet.

FLEURY.

Evenwel giste ik van waar deze kwam.

JULIUS.

Ik was eens zoo rijk, zoo zalig, eer het geheim mijner geboorte optdekt werd. Trotsch verhief ik mij, onder de zonen der aarde, en vroeg: wie is zoo gelukkig als ik? — En nu, mijn alles met *éenen* slag vernietigd, — alles, — en ik leef nog.

FLEURY.

Misfchien om alles weder te ontvangen.

JULIUS.

Treurige trooster, kent *gij* de bronnen van mijne smart?

FLEURY.

Ik vermoed die.

B

J U.

JULIUS *drukt hem de hand.*

Gij, blinde? en vermoedt gij ook den stichter van mijn lijden? o! ga, goede dwaas! wie zulke afschuwelijke misdaden, als aan mij gepleegd zijn, slechts droomen kan, moet zelf tot alles in staat zijn. — Gij zijt dit niet.

FLEURY.

Genadige Heer! ik bid u.....

JULIUS.

Neen, laat mij uitspreken: laat mij hem vloeiken, dien roover mijner zaligheid, dat monster, dat met mij onder één moederhart gedragen werd, en uit dezelfde bron het leven ontving, dat monster, voor hetwelk Frankrijk knielt en dat Europa vergoodt.

FLEURY, *angstig.*

Wij zijn in de opene lucht. Hoe ligt snijpt onbemerkt een luisteraar voorbij!

JULIUS.

Weet gij, wat men van 's Konings geboorte verhaalt? Hij kwam reeds met tanden ter wereld, en geene vrouw wilde het verscheurende dier zogen.

FLEURY.

Om Gods wil! noem den Koning niet.

JULIUS.

Gij hebt gelijk. Ik zal hem gezalfden moordenaar noemen. — Moordenaar, roover. — Dit alles is te weinig. — Kaïn zal hij heeten. — Broedermoorder Kaïn! Op dezen naam staat de vloek van aarde en hemel. — O, Kaïn! Kaïn op den

den troon van Frankrijk; lafhartig, bloeddorftig dier! waarom hebt gij geen moeds genoeg, om mij ook te dooden? Vreest gij dat uw broeder Abels bloed tot den hemel om wraak roept? — Ach! mijne tranen gelden als bloed, en mijne zuchten noemen u nog voor den regterftoel des Eeuwigen, Kaïn Lodewijk.

FLEURY *valt voor hem neder en omvat zijne knieën.*

Barmhartigheid! — o, genadige Heer! men hoort u! — Wij zijn des doods!

JULIUS, *bedaarde.*

Sta op, Fleury! fluw heeft de duivel het berekend, dat hij mijnen toorn aan het leven van onschuldige menfchen, als met banden zamenbindt. Sta op, Fleury! wij zijn alleen en niet bemerkt.

FLEURY, *opftaande.*

Ach! vroeger of later, zal men mij nog op het fchavot brengen.

JULIUS.

Wees bedaard. Ik zal mij bedwingen. Ik zal — Kom nader bij mij, — ik zal u een tooverwoord leeren, waarmede gij elken storm in mijne ziel kunt bezweren. Wanneer het fchrikkelijke van mijn lot, mij nederdrukt, en wanhoop mij overmeestert, kom dan bij mij en fluister mij in den naam Laurette! Dan zal ik met hernieuwde kracht mijn evenwigt herftellen, gelijk het ankerlooze fchip in den storm, nadat de wanhopende manfchap, olie in den verftoorden oceaan goot.

FLEURY.

Lanrètte!

JULIUS.

Het is voorbij. Reeds ben ik zacht als een kind en sterk als een reus, en draag mijn onuitsprekelijk lijden ligter dan eene veer. Kom, Fleury! ik zal mij aan u sluiten, ik zal uw hart beloonen, ik zal u de geschiedenis van mijne vorige tijden verhalen; beter zal ik mij bevinden, wanneer nog iemand op aarde mijne smarten weet en mijne klagten verstaat.

FLEURY.

Mijne oogen, die uwen jammer niet zien, hebben nog tranen om die te beweenen.

JULIUS.

Ach! en hadt gij mijn geluk gekend, toen ik nog in de bloeiende bosschen van Provence leefde? In gindsche bevallige wildernissen was ik nedergezet door mijne onbekende ouderen: dáár was mijn Eden! Ik vermoedde de boosheid der menschen niet, noch hunne dwaasheid, noch hunne razernij. Opgevoed door eene oude, vrome dame, eens de erfgenaam van hare goederen en van haren zegen, beminde ik mijne voedster met dezelfde hartelijkheid als ware zij mijne moeder.

FLEURY.

Leeft zij nog?

JULIUS.

Ach! het verdriet om mij doodde haar. — Ik droeg haren naam; — men noemde mij haren zoon.

zoon. Laurette, de ouderlooze dochter eens edelmans, was de speelgenoot mijner kindschheid. Wij beminden elkander reeds in onze vroegste jeugd; onze teederheid stamde van de wieg af; de eerste letters, die de kinderlijke mond stamelen leerde, waren reeds afwisselende liefkozingen. Geen onheil stoorde ons geluk. Voor Gods altaar werden wij plegtig gehuwd.

FLEURY.

En leeft zij thans nog?

JULIUS.

O stil, Fleury! — vraag mij niets. — Toen ik haar vallen zag, onder de geweerschoten van hare moordenaars. — — — Neen, spreek mij dit tegen! — zeg mij, dat mijne oogen verblind waren, — zeg dat de angst mij misleidde, — zeg en geloof dat zij nog leeft, tot dat dit geloof ook het mijne worde. — Fleury! zoo waar een wijs en goed Wezen ons geschapen heeft, verklaar mij, waarom ben ik in deze wereld geplaatst, waar ik onbekend vertrapt wordt? waarom gaf de natuur mij dit warme hart, zoo rijk aan gevoel en liefde, terwijl ik alles ontberen moet?

FLEURY.

De vragen naar ons lot, kunnen door geen sterveling beantwoord worden.

JULIUS.

Verheven waant zich de arme mensch; hij noemt zich heer en meester der wereld, en is toch overal slechts een kind des toevals, de

medgezel van dwaasheid en ongeluk, de dorstende Tantalus, wien honderd behoeften kwellen, en die voor niet eene voldoening erlangt. O, mijne Laurette! waarom schiep de Schepper onze zielen voor elkander, daar zij elkander niet toebehooren zouden?

FLEURY.

Hadt gij die gelukkige onbekendheid van uw leven nooit verloren!

JULIUS.

Was het mijne schuld? Op bevel der koningin, moest mijne voedstermoeder mij naar St. Jean de Luz brengen, waar toen het hof vertoefde. In stilte werd ik bij den Kardinaal Mazarin gebragt, — weldra verscheen in de kamer des Kardinaals ook eene eerwaardige vrouw, — het was de Koningin-moeder. —

FLEURY, *angstig*.

Mij dunkt ik hoor voetstappen.....

JULIUS.

De Koningin mij ziende, scheen getroffen en geroerd: zij nam mijne hand, drukte die hevig zuchtende aan hare borst, en hare lippen deden mij den naam *zoorn* hooren. Ik sidderde voor het raadsel mijner geboorte, hetwelk thans opgelost scheen te zullen worden. — Den volgenden dag zag ik den Koning in de kerk, door alle mogelijke pracht en majesteit omgeven. Elk sloeg de oogen op hem en op mij, getroffen door onze sprekende overeenkomst. Ik beefde om in de gestalte des Konings mijn tweede *ik* aan te treffen.

FLEU-

FLEURY.

Zachter, zachter, genadige Heer!

JULIUS.

Mijn argwaan was in vuur en vlam; ik had geen rust meer: mijne pleegmoeder bragt mij naar Provence terug; zij wederstreefde slechts zwak mijne wilde nieuwsgierigheid. Ik wist genoeg. Ik ijde naar Parijs terug, om het geheim mijner afkomst te ontfluijeren.

FLEURY.

Gij gingt uwen ondergang te gemoet.

JULIUS.

De Kardinaal Mazarin was daags voor mijne aankomst in Parijs gestorven. De toegang tot de Koningin werd mij ontzegd. Mijne onstuimige drift overwon eindelijk. Ik zag haar op zekeren avond in de schemering. „Wat hebt gij begonnen, ongelukkig kind,” sprak zij met een ge-laat van toorn en liefde, „gij noodzaakt mij, u „in het verderf te storten. De Koning heeft u „gezien; wordt zijn argwaan door bijkomende „omstandigheden gevoed, dan zijt gij verloren.” „Ik zal hem zijne kroon laten,” antwoordde ik; „maar dat hij den zoon gunne eene moeder „te bezitten, die hij aanbidt.” Toen meldde men de aankomst des Konings; door een' verbor-gen deur moest ik ontvlugten.

FLEURY.

Denkelijk te laat.

JULIUS.

Nog binnen de muren der Louvre werd ik ge-

vangen genomen; met een bedekt gelaat, door alle gevangenissen van Frankrijk gevoerd. Op het slot te St. Margaretha, bedacht men eindelijk dit ijzeren masker voor mijn hoofd.

FLEURY.

Ontzettend lot!

JULIUS.

De Koningin zag ik niet weêr, niet weêr mijn geliefd dorp in Provence, noch mijne pleegmoeder. Ik was dood onder de levenden, eene schaduw van mij zelve; en toen ik van St. Margaretha weggevoerd werd, om in de Bastille overgeleverd te worden, — het was een schoone morgen, de vijfde van onze reis, — het volk was nieuwsgierig in een dorp, voor de deur van eene ellendige herberg verzameld, waar mijne geleiders mij deden ingaan, — toen ontdekte ik onder het gewoel der medelijdende menigte, haar zelf, — Laurette, — in rouwgewaad, waarin zij waarschijnlijk als weduwe over mijnen dood treurde.

FLEURY.

Ach! hoe vreesfelik is uw lot!

JULIUS.

Mijne echtgenoot herkende mij niet. Donker sloeg zij hare zwaarmoedige oogen op mij. — Toen nu eindelijk mijne smart mij overweldigde, toen ik mijne armen naar haar uitstreckte, haren naam uitriep, de wachten mij omringden en teruggedrongen, — toen hoorde ik hare stem, toen antwoordde zij op mijn geroep; — stille verwondering

ring heerschte onder de menigte, — men maakte haar plaats, — zij vloog naar mij, — met uitgestrekte armen, — zij bereikte mij niet. Eenige soldaten grepen de teedere vrouw, die onmagtig in hunne handen viel.

FLEURY.

Houd slechts moed, genadige Heer! ook als wij niets vermoeden, als de laatste hoop verdwijnt, de gansche schepping tot onzen ondergang gereed schijnt, werkt de onzichtbare hand der Voorzienigheid zoo onvermoeid in den nacht van tegenspoed als in de dagen van geluk. En wanneer alles om ons sterft, blijft zij alleen nog voor ons leven.

JULIUS.

Laurette werd verwijderd: nog hoorde ik hare klagtoonen, die te vergeefs tot het koude hart der menschen, te vergeefs tot den hemel drongen. Mijn schreien antwoordde haar. — Toen viel een schot onder het gewoel. — Geen geluid werd meer van haar gehoord. Zinneloos stortte ik ter aarde. — Van welke stof is dan de draad mijns levens gesponnen, dat geen schrik hem kan doen springen, geen verdriet hem doorknagen.

*FLEURY gaat diep bewogen bij hem,
en omvat zijne knieën.*

Genadige Heer! versmaad de tranen van uwen knecht niet. Zoo eerbiedwaardig, zoo groot kan geene kroon u maken, als dit naamloos ongeluk u gemaakt heeft. Gij zijt niet meer alleen. Ik zal

met u lijden en weenen. Mijn hart zegt het mij, groote vreugde is u bewaard. — Neen, zoo veel ellende en zoo veel onschuld laat de Hemel niet onbeloond.

JULIUS.

Sta op, men komt.

FLEURY rijst op.

De Gouverneur....

JULIUS.

En met hem den Marquis de Louvois. Weg van hier. Hij is de booze geest des konings, ik wil hem niet zien. — Geef mij de hand.

(Zij vertrekken beide.)

VIJFDE TOONEEL.

De Marquis DE LOUVOIS, DE GOUVERNEUR, op den achtergrond de Officier.

LOUVOIS.

In vertrouwen gezegd, mijn lieve Gouverneur! gisteren na den maaltijd behaagde het Zijner Majesteit den Koning, mij op zijde te roepen en naar den welstand van den gevangenen met het ijzeren masker te vernemen. Het is nu eenmaal zoo. Met zulke wonderlijke, onverklaarbare lumen, bewijzen de goden der aarde hunne sterfelijke afkomst. Wat ligt toch zulk een' verheven monarch aan het lot van eenen nietsbeduidenden gevangene gelegen, die uit het rijk der scheping

ping verdwijnen kon, zonder dat de Schepper zelf, hem misfen zou?

DE GOUVERNEUR.

De genade van onzen Koning wedijvert met zijne magt.

LOUVOIS.

Ik zou het geen genade noemen; want de Koning slaat eigenzinnig zijne oogen op den gevangene, zonder zijn lot te willen veranderen. Het is luim, zeg ik u, zoo als wij fomtijds op een mierennest zien, en ons vergenoegen met de kronkelende gangen van een dezer arbeidzame diertjes na te gaan.

DE GOUVERNEUR.

Heeft Zijne Majesteit misfchien nieuwe bevelen willen geven?

LOUVOIS.

Geene. De tegenwoordige bevelen zullen verder op het nauwkeurigst nagekomen worden. Indien u de genade des Konings lief is, wijkt dan geen haarbreed van uw voorschrift af! — Wat zie ik! Wandelt het ijzeren masker daar ginds niet op de plaats?

DE GOUVERNEUR.

Het is thans het veroorloofde uur.

LOUVOIS.

Meer een spook dan een menschenkind gelijk. Wil mij een kwade droom kwellen, dan moet deze afschuwelijke gestalte daarin rondwandelen. — Gij hebt geen klagen over hem? — Spreekt hij nu en dan niet meer dan hij mag? —

Toont

Toont hij geene neiging tot komplotten? — Be-
proeft hij niet met andere gevangenen in aanra-
king te komen?

DE GOUVERNEUR.

Nooit: hij blijft zich volmaakt gelijk. Stom,
gelaten, ernstig. Buiten zijne blinde bedienden
en de wachten, ziet hij niemand. Moeijelijk is
het zijne gedachten uit te vorschen, hij houdt
die zoo geheim in zijn hart opgesloten, als wij
hem, in de Bastille....

LOUVOIS.

Zoo veel te beter voor hem! Behaagt hem het
leven, dit vlugtige element, dat ieder veracht
als een drukkende last, dien niemand mag wegwer-
pen, ik heb er niet tegen. — Dan ter zake.
De Koning is onderrigt van het verlangen des
gevangenen, om een' jong' geleerde tot gezelschap
te hebben. Zijne Majesteit betuigde de hoogste
tevredenheid, toen ik hem meldde, hoezeer wij
ons bevljigten zoo iemand te zoeken. Gij hebt
dus werkelijk zulk een' mensch gevonden?

DE GOUVERNEUR.

Zoo als ik de eer had, uwe Exellentie te ver-
wittigen. Een' beminnenswaardig' jongeling, naau-
welijks twintig jaren oud, doch grijs in de ken-
nis van talen en wetenschappen.

LOUVOIS.

En blind?

DE GOUVERNEUR.

Sedert twee jaren.

LOU

LOUVOIS.

Doe hem roepen.

DE GOUVERNEUR, *tegen den Officier.*
Breng den blinden Sadalin hier.*(De Officier vertrekt.)*

LOUVOIS.

Kent hij de voorwaarden?

DE GOUVERNEUR.

Ik heb hem van alles onderrigt.

LOUVOIS.

Gij zijt gelukkig, Gouverneur! in het vinden van zeldzaamheden. Hoe toch kan een gezond mensch, in den bloei zijner jaren zich zelf vrijwillig in eene eeuwige gevangenis bannen, waar hij bij elken mistap in zijn geöpend graf stort?

DE GOUVERNEUR.

Armoede is eene alvermogende beweegrede. Zij voert de deugd tot kerkenroof, den bevreesden in den slag, den vergenoegden in de verste Indiën.

ZESDE TOONEEL.

DE VORIGEN, SADALIN, *met een groenen doek voor de oogen, en een stok in de hand, door den Officier geleid.*

LOUVOIS.

Is het deze knaap? — Gij zijt stellig nog te jong, mijn vriend!

S A-

SADALIN.

Jong is wel mijn leven, doch mijne onder-
vinding is oud, en zoo zwaar, dat zij mij neer-
drukt tot een grijsaard.

LOUVOIS.

Door welk toeval hebt gij uw gezigt ver-
loren?

SADALIN.

Eene ziekte en aanhoudende studiën verzwak-
ten mijne oogen. De geneesheer, die aan mij de
eerste proef zijner kunst deed, bedierf mijn ge-
zigt voor eeuwig.

LOUVOIS.

En is het uw vrije wil, levenslang in de Bas-
tille te blijven?

SADALIN.

Mijn vrije wil, genadige Heer. Ik had de
keus tusschen den bedelstaf en de Bastille. Mijne
ouders zijn gestorven, mijne betrekkingen leven
allen in de grootste armoede.

LOUVOIS, *tot den Officier.*

Neem den doek van zijne oogen, opdat ik zijn
gezigt zie.

DE GOUVERNEUR.

Uwe Exellentie, de wonden zijner oogen, zijn
nog niet genezen, zoo als hij zegt.

SADALIN, *met gevouwene handen*
smeekend.

O genadige Heer! verschoon mij, mijne bedor-
vene oogen zijn in den akeligsten toestand. De
geringste aanraking der lucht, doet mijn hoofd
de

de wreedste pijnen aan. Ik bezwijk bij de vernieuwing der oude, vreesfelijke kwaal, Liever keer ik terug uit de Bastille.

LOUVOIS.

Gekheid! ruk de doek af.

SADALIN, *valt hem te voet.*
Genadige Heer, heb medelijden.

LOUVOIS *wenkt den Officier.*
Hoe dikwerf moet ik mijne bevelen herhalen?
(*De Officier maakt den doek los. Sadalins oogen zijn verschroeid en rood en blaauw gekleurd.*)

SADALIN, *springt gillend op.*
Ach mijn God! ontferming, ontferming.

DE GOUVERNEUR, *hem opmerkzaam gadeslaande.*

Die ongelukkige!

LOUVOIS, *lagchend.*
Inderdaad, het is jammer van zulk een schoon gelaat! Die lompert van een oogdokter, heeft een' Ganymedes bedorven, om een' blinden Amor te scheppen.

SADALIN *valt weenend op de knieën, en legt het hoofd tegen den grond.*

Dood mij, dood mij uit ontferming!

DE GOUVERNEUR, *door medelijden getroffen.*

Uwe Exellentie, het schijnt....

LOUVOIS.

Ja, ja, een allerlieffte kop. (*Hij neemt een snuifje.*) Niet waar?

DE GOUVERNEUR.

Doch, uwe Exellentie.....

LOUVOIS.

Nu dan, doe hem den doek weder voor.

(De Officier doet het, en helpt Sadalin weder op, die beide zijne handen tegen zijn hoofd houdt.)

DE GOUVERNEUR.

Wees gerust, mijn zoon! het zal weder overgaan.

SADALIN, *stamelerd*.

Ik ben verward. Het is, als had men met hamers op mijn hoofd geslagen. Het ruischt als als eene zee in mijne ooren.

LOUVOIS.

Houd op, met klagen, knaap. Het zal u wel gaan, zoo lang gij gehoorzaam zijt. Gij zult voortaan op zachte bedden rusten, lekkernijen eten, vogelen voeden, bloemen opkweken, lachen, schertsen, spelen. Gij zult geen andere zorg hebben, dan een eenige gevangene, den tijd door vrolijkheid te korten.

SADALIN.

Genadige Heer! dankbaar neem ik uwe goedheid aan.

LOUVOIS.

Doch, jong mensch! weet dat dit paradijs, waarin ik u verplaats, ook zijnen verboden boom heeft. De geringste en grootste misstap wordt binnen deze muren, door dezelfde straf achtervolgd, en deze straf is *de dood*.

SADALIN, *met onderwerping.*

Het zij zoo.

LOUVOIS.

Nooit moogt gij vernemen, wie uw aanstaande Heer is. En komt gij dit tegen uwen wil te weten, zoo zult gij zwijgen als het stomme graf. Met geen' levend' mensch, moogt gij voortaan meer omgaan, noch met woorden, noch met teekenen, buiten degenen die u door den Gouverneur der Bastille zullen aangewezen worden. Van alle zijden bespied, brengt de kleinste overijling, de vergissing van één oogenblik, den dood aan u en hem dien, gij bedienen zult.

SADALIN.

Ik stem hierin toe.

DE GOUVERNEUR.

Beproof u wel, Sadalin! vóór gij den eed in mijne handen aflegt; het is eene vreesfelijke gelofte, die wij van u vorderen. Eenmaal door u uitgesproken, zijn alle deuren eeuwig voor u gesloten, voor uwe broeders en zusters zijt gij dood: nooit hoort gij de stem uwer vrienden weder.

SADALIN.

Dan zal ik mij verbeelden, na eene schipbreuk op een onbekend eiland, in het midden van den oceaan te zijn aangeland. De wallen der Bastille zijn hemelhooge rotsen, en de plaats waar eens het prachtige Parijs in zijne heerlijkheid schitterde, is door de woedende zee verzwolgen.

C

DE

DE GOUVERNEUR.

Mogelijk maakt het ongeluk van uw verloren gezigt u thans nog ongevoelig voor andere wenschen. Doch bedenk, de tijd heeft eindelijk deze wonden, om dan weder voor nieuwe plaats te maken.

SADALIN.

En wie kan zijne magt ontvlugten? De vorst in zijn paleis zoo wel als de gevangene in den kerker, beide zijn hem onderworpen.

DE GOUVERNEUR.

En wanneer het verlangen eens weder bij u opkomt, in de wereld terug te keeren, haar leven en gedruisch te hooren, — als de doodsche stilte van deze plaats u een afschrik wordt, — dan, arme mensch! zult gij te vergeefs smachten, en te laat zal in dit afschuwelijk graf uw onbezonnen besluit u berouwen.

SADALIN.

Wat heb ik daar buiten in de wereld meer te doen? voor mij is zij in een akelig niets veranderd; voor mij bestaat zij niet meer. Ik leef alleen in mijne eigene wereld, die mij niet kan ontroofd worden; daár is geen winter en geen verdriet; daár bloeijen mijne kinderjaren onverwelkelijk voort, en mijne verbeelding plant dagelijks nieuwe bloemen in den tuin der herinnering.

LOUVOIS.

De knaap bezit verstand.

DE GOUVERNEUR.

Hij trefte mij bijzonder. Het is mij als had ik hem reeds vroeger ingelukkiger omstandigheden gekend. Onbezonnenheid is steeds de gezellin der jeugd; en vroeg of laat zal zij hem op de glibberige baan die hij betreedt, doen vallen. — Nog is het tijd, jongeling! hoor de vermaning eens grijsaards, die het wel met u meent. De kleinste fout in uwe gevaarvolle betrekking, is het einde van uwe bediening en van uw leven.

SADALIN.

Ik vrees den dood sinds vele jaren niet meer: hij kan ons niet veel meer ontrooven, wanneer het leven ons in de beste vooruitzigten bedroog: hij geeft ons meer met zijne koude hand dan hij ons ontnemt; hij ontlast ons van al onze smarten en *(zuchtende, met de hand op zijn hart,)* schenkt ons rust.

LOUVOIS.

Hij spreekt als een grijsaard.

DE GOUVERNEUR.

In twee jaren weet men nog niet wat lijdens is.

SADALIN.

De smart, Mijnheer! ontziet geen en ouderdom. Zij plaatst zich even gaarne aan de wieg des zuijgelings als bij het sterfbed van den honderdjarigen grijsaard.

LOUVOIS.

Genoeg. — Gouverneur! ik geloof dat gij aangedaan wordt. Uw medelijden is meer geschikt

om den jongeling af te schrikken dan om hem aan te moedigen. Hij wil en zal blijven. Dit is genoeg. Ik zal nog heden gelegenheid hebben, Zijne Majesteit berigt te geven van de aanwinst voor het ijzeren masker. Laat hem bij u den eed afleggen. Ik keer terug. Verzel mij. (*Hij vertrekt.*)

DE GOUVERNEUR.

Sadalin! ik laat u slechts eenige oogenblikken alleen. Men zal u bij mij brengen, of ik kom zelf.

(*Hij geleidt den Minister. De Officier volgt beiden.*)

SADALIN, *alleen.*

Thans — thans is het geschied: ik ben aan het doel! Geëindigd is de lange moeilijke baan. Ach! mijn hart, mijn hart, waarom zoo angstig, zoo onstuimig? verraad mij niet. Ben ik niet met hem binnen dezelfde muren? — adem ik niet dezelfde lucht? — Wandel ik niet op dezelfde heilige plaats, waar zijne voetstappen staan? — Ik hoor menschen komen. Zij brengen mij weg — ach, tot hem! mijne kniën sidderen, — o moed en kracht! verlaat mij niet tot dat ik voor hem sta, alleen door hem gezien, en dan aan zijne voeten den geest geve!

Z E V E N D E T O O N E E L.

SADALIN. *Op den achtergrond verschijnen*

JULIUS en. FLEURY.

JULIUS *ontdekt Sadalin en blijft staan.*

Wie is dat?

FLEURY.

Hoe genadige Heer! ziet gij eenen vreemden op dit ongewone uur, nu alle vertrekken der Bastille gesloten zijn?

JULIUS.

Ik zie eenen jongeling, met gebondene oogen.

SADALIN, *voor zich.*

O Hemel! sta mij bij! het is zijne stem.

FLEURY.

Vlugt, Mijnheer! vlugt! wij zijn des doods.

JULIUS.

Slechts een oogenblik!... ach! het genoegen wordt mij zoo zelden geschonken, eene mensche-lijke gedaante te zien. Hoe beklag ik dezen jongeling, die nu reeds eene prooi der Bastille is! Hoe beminnelijk en deugdzaam moet hij zijn, dat men hem in zijne jeugd hier bragt! Ik wil hem aanspreken.

FLEURY.

Om al wat u lief en heilig is, laat ons vlugten!

JULIUS.

Niemand ziet ons; laat mij los; zijt niet bevreesd.

FLEURY *houdt hem tegen.*

Neen, nooit; de wachten zien ons.

SADALIN, *ter zijde.*

Neen, het is geen droom! hij is het. Zou ik langer zwijgen? zal ik hem roepen, aan zijn hart vliegen?

FLEURY.

Red u, genadige Heer!

JULIUS.

O! kondt gij hem zien! — hij is enkel smart. Angst en wanhoop schijnen zijn hart te bestormen; hij wringt de handen; hij ziet angstig om, als zoekt hij naar redding uit deze hel. Ach! hoe beklag ik hem!

SADALIN, *ter zijde.*

Hij beklagt mij! ik sta aan den ingang des hemels, en hij beklagt mij!

FLEURY.

Kom toch, eer de Gouverneur ons ontdekt.

JULIUS.

Nog een oogenblik, Fleury!

FLEURY.

Elk oogenblik loert op uw en mijn leven. Voort, voort! (*Hij sleept hem met zich.*)

SADALIN, *alleen.*

Het is stil geworden. Hij weigerde weg te gaan. Een donker gevoel van zijn hart trok hem tot mij. Ach, de verleiding! misschien is hij daar nog, — misschien dicht bij mij, — (*Hij gaat naar den achtergrond.*) Is hier iemand? — Wie heeft daar gesproken? — Geen antwoord. — Hij is

ver-

verdwenen. — (*Terugkeerende.*) O, mijn God! wat deed ik? Was ik razend? Wilde ik hem voor eeuwig verderven?

ACHTSTE TOONEEL.

DE GOUVERNEUR, DE OFFICIER,
SADALIN.

DE GOUVERNEUR.

Welaan, jong mensch; Zijne Excellentie de Minister heeft bevolen u hier te houden. Ik zal u den eed afnemen, u met uwe bezigheden bekend maken en bij uwen aanstaanden Heer brengen.

SADALIN.

En de naam van mijnen Heer?

DE GOUVERNEUR.

Hij heeft geen naam. — Men noemt hem alleen het ijzeren masker.

SADALIN *zucht.*

Het ijzeren masker!

DE GOUVERNEUR.

Hoordet gij te voren van dit masker spreken?

SADALIN.

Nooit heb ik er iets van gehoord.

DE GOUVERNEUR *tegen den Officier.*

Breng dezen Sadalin in mijne kamer. Ik zal intusschen den gevangenen opzoeken. Zijn tijd is voorbij. (*De Officier vat Sadalin bij de hand en vertrekt met hem. De Gouverneur vertrekt langs de andere zijde.*)

T W E E D E B E D R I J F.

*Een rijk gemeubileerd vertrek met zijdeuren.
Bloemvazen, muziek en boeken op de tafel.*

E E R S T E T O O N E E L.

JULIUS zit voor de tafel, met een penseel, aan
een miniatuurportret bezig. Men hoort
eene adagio door twee fluiten in de
naaste kamer. Na de laatste pen-
seelstreek beschouwt hij het
portret met welgevallen
en staat op.

JULIUS.

Nu is het af. — Zoo was zij, zoo als zij
's morgens door den tuin huppelde en den ver-
schen bloemenkrans op mijn hoofd plaatste; — zoo
als zij in liefelijke onschuld de verborgen toe-
komst trachtte te ontdekken. Ach! hoe is nu
alles verzwolgen in den kouden en stillen stroom
des onverzadelijken tijds. Gindsche vrolijke men-
schen, gindsche lustpriëlen, gindsche gezangen
en spelen, gindsche reine en zuivere landverma-
ken.... geen toon klinkt daar weder, en wat er
is, ziet sidderend op het vervlogene terug. O!
onbegrijpelijke natuur, waarom schiept gij alles,
om

om niets te doen blijven? Waarom roept gij ons te voorschijn, om ons te verderven? O! gij moeder van het verdorven heela! hoe kunt gij rusten bij de lijken uwer schoonste kinderen? (*Hij werpt het portret op de tafel, en blijft in gedachten staan.*) Stil toch, stil met uwe fluiten, houdt op, indien gij met deze toonen de zwarte poorten der toekomst niet ontgrendelen kunt, zoo als zij steeds den sluier van het verledene voor mij opheffen! — ach, ik ben zoo ellendig! — Komt binnen blinden en verstroot mij.

T W E E D E T O O N E E L.

FLEURY en LAPIERRE, *met hunne fluiten nog in de hand, treden binnen.*

FLEURY.

Genadige Heer!

LAPIERRE.

Wat wilt gij dat wij doen zullen?

JULIUS *werpt zich op een stoel.*

Waarom ben ik niet gestorven in mijne schoone lentedagen, in welke al de vreugd, die mij verrukte, hare verwelkte bloemen op mij gestrooid heeft, als op een praalgraf? — Ik zou ingesluimerd zijn onder de kussen der onschuld en der zaligheid, en mijn brekend oog, zou dankbaar nog mijn lot toegelagchen hebben.

LAPIERRE, *zacht tegen* FLEURY.

Hij houdt eene lijkrede voor ons.

JULIUS *ziet het portret en neemt het in de hand.*

Bekoorlijke afbeelding! kon ik u mijne ziel inblazen. De liefde schonk mij Pygmalions kunst, geenszins zijn geluk. Er zijn geene Grieksche Goden meer, die het marmer bezielen.

LAPIERRE.

Helaas!

JULIUS.

Lapierre! Fleury! het portret is voltooid en ik ben niet vrolijker. Kondet gij haar zien, deze schoone heilige. Vorsten zonden millioenen geven, voor een enkel lachje van deze bloeiende wangen! — en spreekt niet uit deze blikken, de zaligheid eens engels, die de wereld gelukkig maakte? — Dan wat doe ik! gij ongelukkigen begrijpt mij niet.

FLEURY.

Ik zie met mijne ooren.

LAPIERRE.

Liever zou ik met mijne oogen hooren.

JULIUS, *verdrietig.*

Alles toont mij mijne ellende. Vertrekt, laat mij alleen. — Lapierre! ik heb vergeten de vogels te voeden.

FLEURY.

Den papegaai heb ik zijn ontbijt gegeven; hij heeft mij uit dankbaarheid daarvoor gebeden.

LAPIERRE.

Dit deden voormaals de schurken elkander.
Fleu-

Fleury! voor men u de oogen uitstak en beet,
hebt gij menig duifje gebeten.

JULIUS.

Zwijg! — en gij Lapierre, arme grappenma-
ker, houd uwe tong in toom. — Fleury werp
broodkruimels in den vijver voor de visfchen.

LAPIERRE.

De visfchen hadden hem liever zelf, zij heb-
ben reeds lang genoeg aan de magere fpijs.

FLEURY.

En mijne ooren aan uwe laffe invallen.

LAPIERRE.

Is het mogelijk; ik dacht zij waren onverza-
delijk, daar de geheele wereld zegt, dat zij meer
zijn, dan gewone menschenooren.

JULIUS, *die nog steeds in de beschou-
wing van het portret verdiept is.*

Het is genoeg. Ik gebied u stil te zijn. Maakt
u weg. (*Zij vertrekken.*) Erbarmelijk gezels-
chap, ik zal het niet uithouden, mijn leven met
u in dezen kerker door te brengen. — O, mijn
koninklijke Broeder! is het niet genoeg, dat gij
mij den troon ontfteelt, waarom ontroofst gij mij
ook de wereld, en laat mij van den geheelen
aardbol, slechts dezen kerker, en van de millioe-
nen bewoners, slechts deze beiden, kreupel aan
ligchaam en ziel!

HET IJZEREN MASKER,
DERDE TOONEEL.

JULIUS en FLEURY. *Daarna* DE GOU-
VERNEUR en SADALIN.

FLEURY.

Genadige Heer!

JULIUS.

Wat is er?

FLEURY.

De Gouverneur verzoekt toegelaten te worden.

JULIUS.

Hij kan komen. (*Fleury vertrekt.*) Een onver-
wacht bezoek! (*De Gouverneur en Sadalin tre-*
den binnen) Gij zijt mij welkom.

DE GOUVERNEUR.

Vergeef mij, genadige Heer! indien ik u stoor.
Mijn ijver om u te dienen, liet mij geene rust.
Het verheugt mij zoo, als ik iets bijdragen kan,
om uw treurig verblijf eenigzins te vervrolijken.

JULIUS.

Ach, Gouverneur! eene gevangenis is nooit
vrolijk, en alle wereldlijke pracht maakt dezelve
nog treuriger. Doch ga zitten. Wie is de
jonge mensch, dien gij mij brengt?

DE GOUVERNEUR.

Voor eenige weken uittet gij den wensch,
het gezelschap van eenen jongen mensch te hebben,
die van uwe jaren en van uwe opvoeding was,
en die.....

JULIUS.

Ik herinner mij zulks, en dank u voor zoo veel oplettendheid.

DE GOUVERNEUR.

Hier ziet gij den jongeling, die zich in staat rekent, in duistere oogenblikken, u te vervrolijken; hij is wel opgevoed, bezit kennis, en een voor gevoel en vriendschap vatbaar hart. Hij heeft vrijwillig verkozen, zijn geheele leven met u binnen deze muren door te brengen.

JULIUS, *nadat hij Sadalin eenige oogenblikken opmerkzaam beschouwd heeft.*

Arme jongeling! hoe slecht moet de wereld zich omtrent u gedragen hebben, dat gij haar zoo verachtelijk beneden eenen eeuwigdurenden kerker stelt!

SADALIN, *met sterke, doch telkens afgebrokene woorden.*

Genadige Heer! — zeker — mijn verlangen is groot, iets te mogen bijdragen, om u het lijden van dit leven te verzoeten.

JULIUS.

Jongeling! gij beeft, — uwe stotterende tong wederstreeft eene bekentenis, die uw hart verwerpt. — Keer terug tot uwe vrienden, ontvlugt dit vreesfelijk oord; men bedroog u; gij zijt een vreemdeling in dit land. Weet het, uwe voeten staan in het voorportaal der hel, waar de zonde u binnen leidt en de wanhoop u ontvangt. (*Sadalin schudt ongeloofig het hoofd.*)

DE

DE GOUVERNEUR.

Het is te laat.

JULIUS.

Hooft gij, het is te laat! De deuren des levens zijn reeds achter u gefloten. Kom dan, deelgenoot in mijn ongeluk, uw magteloos berouw fterft met u in deze gewelven.

SADALIN.

Geen berouw.

JULIUS.

Geen berouw? Wie zijt gij, jonge held, dat gij zoo gelaten op den vreesfelijken flap terug ziet, die geen fterveling, buiten u, zou durven ondernemen? — De jongeling bevalt mij. Ik dank u nogmaals Gouverneur. — Neem hem nu den doek van zijne oogen.

DE GOUVERNEUR.

Vergeef mij, genadige Heer! hij staat dit niet toe. Bovendien is hij toch blind.

JULIUS *ontevreden*.

Weder een blinde. — Waarlijk, mijne tirannen zijn volleerde meesters in hunne kunst. Het is hun niet genoeg, mij uit den rei der vrolijke ftervelingen te hebben verftooten; zij omringen mij nog met de beelden der menfchelijke ellende, opdat het mij aan geenen maatftaf van mijn eigen fmart ontbreke. — Waarom voegt gij mij nog geene dooven toe, die ook mijne zuchten niet hooren kunnen?

DE GOUVERNEUR.

Gij weet, genadige Heer! dat ik van de hooge be-

bevelen, niet het minste mag afwijken. Gij moet u met dit gezelschap tevreden stellen, of van elk ander afitand doen.

JULIUS.

Wat vreest men van mij? Ben ik niet reeds uit aller menschen gedachten verloren, als had ik nooit geleefd? Kan mijn geroep deze muren doen instorten en mijn bestaan aan anderen verraden? Zal een ziende meer dan een blinde van de omtrekken mijns gefaats weren, daar mijn hoofd onder dit ijzeren masker verborgen is?

DE GOUVERNEUR *haalt de schouders op.*

Veroorloof mij dat ik vertrek. *(Hij staat op.)* Ik laat u in dit gezelschap, en beklag u dat ik niet al uwe wenschen kan vervullen. *(Hij buigt eerbiedig en vertrekt.)*

VIERDE TOONEEL.

JULIUS en SADALIN.

JULIUS *neemt Sadalins hand.*

Niet u, jonge vriend! gold deze misnoegdheid. Wij zullen elkander leeren kennen en beminnen.

SADALIN.

En de vriendschap zal ons het schoonschijnende wereldgewoel vergoeden: zij zal de enge ruimte dezer gevangenis tot eenen hemel uitbreiden, en elk onzer uren in een feest herscheppen.

JU.

JULIUS.

Tot hiertoe leed ik slechts voor mij; het gevoel der onschuld gaf mij reuzensterkte. Ik voorspel het, gij zult mij dierbaar worden, en met de genegenheid zal mijne smart om u grooter zijn.

SADALIN.

Smart om mij? Wie beklagt den pelgrim, na de gevaarlijke reis, aan zijne bestemming?

JULIUS.

Wat verwacht gij, jonge dweeper! in dit verblijf van troosteloos verdriet? De Bastille is het waarin gij woont; Europa noemt dezen naam met ontzetting. Deze trenrige gewelven en torens hooren, sinds eeuwen, slechts het gekerm der lijdende menschheid; — door het gindsche donkere venster, schijnt sinds eeuwen de zon slechts op bleeke wangen en holle uitgeweende oogen. Boven, onder en rondom u schudden wanhopende geraanten hunne ketens. Waar gij uwen voet zet, heeft vóór u reeds een nu vernietigd mensch gestaan. Hier is het lagchen onbekend, gelijk in het graf, en de hoop, die den sterveling nooit verlaat, keert hem hier den rug toe.

SADALIN.

Mij niet. Waarheen onze eigene wil ons brengt, daar bestaat geene gevangenis. De wijde wereld was mijne Bastille; binnen deze muren vind ik mijne vrijheid weder, en bloeiend verrijst weder mijn geknakt leven. Onder duizend men.

menschenkinderen stond ik eenzaam, hier voeg ik mij weder bij de levenden. Daar was ik arm, hoewel men mij rijk noemde; hier ben ik rijk, waar elk mij beklagt.

JULIUS.

Arme jongeling! ik versta uwe taal, deze toon der wanhoop....

SADALIN.

Gij vergist u, genadige Heer! mijn geluk ruil ik met geen en koning. De hoop voerde mij hier heen, en tot haar gevolg behooren verrukking, stomme vreugde en onuitputtelijke vrolijke scherts.

JULIUS.

Moge uw droom langer duren dan een zomernacht, en dat het kwellende verlangen naar de wereld u niet te vroeg wekke: zij zou u te vergeefs doen ontwaken. Gij woont reeds in uw graf!

SADALIN.

Wel mij, ik ben vrolijk dezen dood gestorven: mijne zorgen, mijne tranen, mijne wenschen heb ik den menschenkinderen als een erfdeel nagelaten.

JULIUS.

Gij bevalt mij, hoe zal ik u noemen?

SADALIN.

Ik heet Sadalin.

JULIUS *getroffen*.

Sadalin! — het is niet mogelijk. Eens jubelde ik dezen naam in mijne gezangen.

SADALIN.

Is u die naam niet meer lief?

JULIUS.

Niet lief? o, het geheele bekoorlijk verledene van mijn leven, staat met dit woord weder voor mij. — Sadalin! — maar hoe, gij schijnt te beven! — gij....

SADALIN, *bevreemd.*

O neen, — ik vreesde — u verstoord te hebben.

JULIUS.

Verstoord? — ach! waart gij leelijker dan het afschuwelijkste zeemonster, deze naam zou u met schoonheid bedekken; ja, waart gij mijn moordenaar, om dezen naam zou ik u de verzoenende hand aanbieden.

SADALIN.

O Mijnheer! hoe gelukkig zou ik zijn, als....

JULIUS.

Wat hebt gij van mij gemaakt? Mijn hart is zoo vol; met al de vreugd vernieuwt gij mij duizend sinarten. Ach, Sadalin! wist gij hoe de scheppende wreedheid van mijn lot, in mijnen levensloop de hoogste zaligheid met de diepste ellende te zamen voegde.

SADALIN.

Wanneer ik eens uw goed vertrouwen waardig ben....

JULIUS.

Gij zijt het! eene bevende stem toont mij een gevoelig mededoogen en een door sinart verscheurd

scheurd hart. Ik ben nu niet meer eenzaam in deze afzondering. Gij zult alles — alles weren. In vertrouwelijke gesprekken zullen wij het verloren Eden weder om ons opbouwen, en aan de doornen van het tegenwoordige de schoonste rozen van onze betere dagen hechten. (*Zijne hand vertrouwelijk vattende.*) Zeg mij Sadalin! hebt gij bemind?

SADALIN *zucht.*

JULIUS.

Had deze zucht was uwe levensgeschiedenis. En nu, Sadalin! gij werd weder bemind?

SADALIN.

Wel kon ik mij over wederliefde verheugen, voor ik zoo ongelukkig werd, — voor mijne oogen (*Hij rukt den doek weg en blijft met gesloten oogen staan.*) voor ik zóó werd.

JULIUS *staat in buitengewone ontroering.*

SADALIN, *na eene pauze.*

Oordeel gij zelf over mijn lot.

JULIUS.

Welk eene gelijkenis! Bedriegt mij de kranke verbeelding? Dezelfde omtrekken, — voorhoofd, neus, wangen, mond, dezelfde teedere trekken. Zelfs de kleur van het haar,.... ontzettende overeenkomst. De natuur verloor het meesterstuk en vond het weder.

SADALIN.

Ik begrijp u niet, genadige Heer!

JULIUS *ontneemt hem den doek.*

Vertoef nog een oogenblik. Het is verschrik-

kelijk: het schemert mij als een droom. Een buitengewoon verlangen naar eenwige onmogelijkheid. (*Hij werpt den doek voor zijne voeten.*) Bedek u, voor dat uw gelaat mijn verstand geheel verward. Ik beminde, — o! ik beminde! en deze trekken waren de haren: slechts daar, waar deze donkere vlakken uw verloren gezigt aanduiden, slechts daar lachte liefde en zaligheid uit de welsprekendste oogen.

SADALIN.

Had de schoone, op wie ik zou gelijken, bemind als ik, zoo zou zij de vrees der Bastille, spelend overwonnen en mijne plaats bij u vervuld hebben.

JULIUS.

Ach! welk geweld breekt door deze wallen en muren? overwint deze wachten en dringt tot in deze vertrekken?

SADALIN.

Daalde Orpheus niet tot den Tartarus neder, om de geliefde Euridice te zoeken? Wat is de dood, deze stille onmagt, dit verdwijnen eens drooms, voor de verrukking van een half uur wederzien?

JULIUS.

Die ik bemin, woont reeds lang in het rijk der geesten.

SADALIN.

En beminde zij als ik, dan zou haar geest door verlangen uit de andere wereld gerukt, den geliefden gaarne omgeven, en zijn Elysium bij hem

hem in den kerker zoeken. Heeft zij u dit niet in een vrolijk uur beloofd?

JULIUS.

Ach, zwijg! wie zijt gij, dat gij het diepste geheim mijner gedachten raadt?

SADALIN *met eene zachte, natuurlijk-
ke stem.*

De liefde vermoedde en ontdekte het verlangen des beminden.

JULIUS *geroerd.*

En zelfs de zachte, bekende toon dezer stem! Neen, o neen, vergeef mij Sadalin! gij gelooft dat ik krankzinnig ben, — haast zou ik het zelf gelooven. En toch, deze gelijkenis, zoo schokkend, zoo bedriegelijk! — O, Sadalin! — hadt gij mischien eene zuster? — of zaagt gij te voren uw evenbeeld in Provence?

SADALIN.

Nergens, toen ik nog mijne oogen had, dan in mijnen spiegel.

JULIUS.

Hoe vraag ik ook, daar ik alles weet! Doch laat het zoo zijn. Het doet mij aan als eene ijzende koorts. Ik moet eerst mij zelf weer zijn. (*Hij werpt zich op eenen stoel.*) Ach! die lange, pijnlijke gevangenschap: zij heeft mijne zenuwen verlamd, geschokt, — ik ben zoo zwak, zoo gevoelig geworden. De adem van een luchtje, overvalt mij als een orkaan, — een zonderling spel van het toeval — verwijderde gelijkenissen — zetten mijne verbeelding in

vlam; — ik hoor toonen, die niet klinken, ik zie wat niet zichtbaar is, — ik spreek met geesten, en verlustig mij in onmogelijkheden. Ik voel het, eene goedgunstige waanzinnigheid speelt haar spel met mij.

SADALIN.

Indien ons een waanzin zaliger dan eene waarheid maakt, dan wordt de waarheid waan, en waanzinnig is het leven. Verstoot de betoovering niet, die u omgeeft. Stel u voor dat het de god der liefde was, die door de graven dringt en door de muren....

JULIUS.

Neem uwen sluier weder, verleidend jongeling, dan gelijkt gij dezen god.

SADALIN opent de oogen, en biedt hem lagchend de hand.

En ziende niet?

JULIUS in aangename verwarring.

Wat is dit! — Sadalin! — gij ziet! — *(Hij springt op.)* Gij ziet! — *(Hij wil hem omhelzen en heeft terug.)* Neen, wat droom ik dan? zij is het niet, het kan niet zijn! *(Hij gaat van hem af.)* Verblindel hoe kan eene vrouw, een zwak, leeder, beschroomd schepsel.... honderde wachten, honderde doodsgevaren, — in deze, voor alle nieuwsgierigheid en roekeloosheid ontoegankelijke vesting....

SADALIN.

Julius! — o, mijn Julius! — mijn echtgenoot!

JULIUS.

JULIUS keert zich om en strekt nog twijfelend zijne armen uit.

Laura! of haar geest!

SADALIN, vliegt aan zijn hart.

Liefde overwint alles! (Zij blijven in eene lange omhelzing.)

JULIUS.

Gij zijt het! o, mijne gade! mijne beminde!

SADALIN.

Nu, Julius! nu tot den dood; levend zal mij geen geweld van u scheuren.

JULIUS.

Hoe is het mogelijk? — Door welke tooverij is het waagstuk u gelukt? — O! gij brengt den hemel in mijnen kerker.... Mijnen broeder schenk ik vergiffenis.

SADALIN.

Mijne moeder is gestorven. Ik ben in het vrije bezit mijner goederen. Eene reis naar Marseille gaf ik voor en vloog naar Parijs. U zocht ik. Ik had u in het ijzeren masker herkend; o, mijn Julius! en dat het ijzeren masker in de Bastille zuchtte, bleef mij geen geheim.

JULIUS.

En ik geloofde u door mijne geleiders vermoord, toen ik u het laatste zag.

SADALIN.

Men zocht gezelschap voor u. Jong moest hij zijn en van uw verstand, blind en vast besloten, om eenwig in de Bastille te blijven. Toen was

mijne keus bepaald. Liefde en de hoop, u te zien, deden mij geen gevaar vreezen. Mijne vermomming bedroog aller oplettendheid. Zelfs de Gouverneur herkende mij niet, hij, die mij als kind op zijne armen gedragen had, en niet lang geleden, eenige dagen bij ons doorbragt, — mijn oom — herkende mij niet.

JULIUS.

O, gij onnavolgbare! Wie kon dit vermoeden? Geen argwaan, hoe groot ook, waagt het te gelooven, wat gij zoo vermetel en koen gedaan hebt. (*Hij drukt haar aan zijn hart.*) Nog eens, wees hartelijk gegroet, ach! kon ik u ook welkom noemen! — doch ja, welkom zijt gij, Engel eener betere wereld! Voor alle stervelingen verborgen, slechts ons zelve toebehoorende, zullen wij de menschen en hunne onderdrukking en hunnen hoogmoed verachten.

VIJFDE TOONEEL.

DE VORIGEN; LAPIERRE *opent de zijdeur, en blijft luisterend achter dezelve staan.*

SADALIN.

Doch eene vraag. Ziet de Gouverneur u dikwerf?

JULIUS.

Bij goed weder, elke morgen slechts een uurtje. Zoo lang speelt gij dan den blinden. Ik heb

heb twee bedienden die werkelijk zijn, wat gij slechts schijnt.

SADALIN

Ik beef voor den Gouverneur.

JULIUS.

Verban alle vrees. Ik breng u nu in mijn klein koninkrijk rond. Vogelen, visfchen, bloemen, boeken, muziek, fchilderwerk, alles gaf men mij, slechts geene vrijheid. En thans behoef ik ook deze niet. (*Hij vertrekt met Sadalin door eene andere deur.*)

LAPIERRE, komt voor.

Zij zijn weg. — Hier fchuilt list en verraderij. Zoo, vreest hij den Gouverneur? waarom toch, als zijn geweten zuiver is? Hij fchijnt slechts, wat wij zijn. Aldus een ziende? Naar alle omftandigheden, naar het vertrouwelijk gij en gij, naar den hartelijken toon, zeker geene kennis van heden of gisteren. — Zou het eene ontvoering gefchiedenis zijn? — Wel ja, en wij arme blinden, zouden met ons hoofd daarvoor boeten! (*Hij is intusfchen langzaam tot het kabinet genaderd, waarin Julius en Sadalin gingen, en luistert.*) Men hoort niets, doch ik weet helaas! reeds te veel. (*Hij wil weggaan.*)

ZESDE TOONEEL.

JULIUS komt door de deur, en blijft op het zien van Lapierre getroffen staan, LA-PIERRE zoekt haastig weg te komen.

JULIUS.

Lapierre! blijf.

LAPIERRE zoekt zijne verlegenheid te verbergen.

Ik dacht dat gij mij had geroepen, genadige Heer!

JULIUS, die hem een oogenblik beslute-
loos aanziet.

Gij zijt een booswicht. (Hij raapt Sadalins doek op.) Wat hadt gij zonder mijn bevel in dit vertrek te doen? Gij hebt geluisterd?

LAPIERRE.

De Hemel moge mij straffen, indien ik....

JULIUS.

Lieg niet, want uw gelaat noemt u een leugenaar. Wat is het, wat hebt gij gehoord? Beken het vrij, of — wij zijn gescheiden, vreeselijk gescheiden.

LAPIERRE, op de knieën vallende en weenende.

Ach geregte hemel! geen letter hoorde ik. Eerst in dit oogenblik ben ik hier binnen gekomen.... ik weet van niets. (Julius trekt aan de schel.) Zeker van niets. Ik ben zoo onschuldig als een pas geboren kind.

JULIUS.

Om niets waart gij niet-zoo verschrikt,

ZEVENDE TOONEEL.

DE VORIGEN; FLEURY.

FLEURY.

Wat beveelt gij, genadige Heer!

JULIUS.

Waar was Lapierre?

LAPIERRE.

Zeg het Fleury! waar ik was. Zeg het vrij.

FLEURY.

Zoo op het oogenblik nog bij mij in onze kamer. De Gouverneur heeft ons in het weggaan opgehouden, den naam van het nieuwe gezelschap genoemd, en bevolen ons met bescheidenheid te gedragen. Vervolgens hebben wij schoon water aan de vischen gegeven, en waren bezig met opruimen.

JULIUS.

Lapierre! ik ken u en uwe streken. Wee u, wanneer ik u op slechte wegen betrap, wanneer mijn argwaan tegen u zich weer vernieuwt, door de geringste oorzaak. — Lapierre! ik zweer het, dan zijt gij verloren! — wees op uwe hoede.

FLEURY.

Genadige Heer!...

J U.

JULIUS.

Ik zal Sadalin bij u brengen. Hij is eene blinde, doch van goede afkomst. (*Hij vertrekt en sluit de deur.*)

LAPIERRE *staat een oogenblik later op.*

Zijne afkomst gun ik hem, dien Mijnheer Sadalin; doch zijne blindheid wensch ik voor mij.

FLEURY.

Wat is er voorgevallen, Lapierre? Onze heer was toornig.

LAPIERRE.

Hij vreesde dat ik hem en zijnen Sadalin beluisterd had. (*Hij gaat digt bij Fleury.*) Kom nader, Fleury! waar zijt gij dan?

FLEURY.

Ik ben hier.... Maar zeg mij, hebt gij geluisterd?

LAPIERRE *trekt hem tot zich.*

Onze beiden hoofden slaan niet vast, mijn lieve Fleury! Het is niet zoo als men gelooft, verstaat gij. Het is gedaan. Men werkt aan de vlugt van het ijzeren masker en aan onze galg.

FLEURY, *verschrikt.*

De Hemel beware ons, Lapierre!

LAPIERRE.

Wilt gij zachter spreken.

FLEURY.

Ik beef aan al mijne leden. Wat hebt gij vernomen? Spreek toch.

LAPIERRE.

Vooreerst is Sadalin een oude bekende en lang ver-

vertrouwde vriend van het ijzeren masker, en spreekt hij zonder eenig ontzag. Ten tweede vermomt hij zich, want hij is geen blinde, en heeft dus den Gouverneur bedrogen.

FLEURY.

Dat verhoede God!

LAPIERRE.

Voor niets en nogmaal niets, gaat geen mensch vrijwillig en met vijf gezonde zinnen in de Bastille. Dat begrijpt gij, Fleury!

FLEURY.

Hebt gij wel goed gehoord en verstaan Lapierre?

LAPIERRE.

Indien onze Heer niets vreesde, denkt gij dat hij dan zóó zou gedreigd hebben? Kom in onze kamer. Woord voor woord zal ik u zeggen. Doch Fleury!...

FLEURY.

Ik ben buiten mij zelven. Wat zult gij doen?

LAPIERRE.

Wat denkt gij?

FLEURY.

Toch niet den goeden heer verraden?

LAPIERRE.

Neen, wij zullen zwijgen, en in plaats van hem, ons aan den beul overleveren. Wij zullen den eed breken, dien wij onzen Koning gezworen hebben, het verraad geheim houden, en ten laatste als misdadigen gestraft worden. Wat maakt het ook uit, wij verliezen een weinigje le-

levens, en geen haan kraait er naar. Wilt gij het zoo?

FLEURY.

Groote God! had ik mij toch nooit tot deze vervloekte bediening laten overhalen, het is slechts bloedgeld wat mijne arme kinderen hier voor ontvangen. En wie weet nog of zij het krijgen.

LAPIERRE, *zacht*.

Zullen wij, Fleury! zullen wij?

FLEURY.

Wat dan, Lapierre?

LAPIERRE.

Het geheime teeken voor den Gouverneur uitsteken.

FLEURY.

Ach, Lapierre! bezin u wel, het kan een leven kosten.

LAPIERRE.

Dat is om het even, indien slechts niet het onze. Wij moeten in Gods naam onzen pligt doen en onzen eed getrouw zijn. Het andere moge anderen doen. Wij zijn zonder verwijtingen. Kom. (*Hij trekt hem met zich.*)

FLEURY *houdt hem terug*.

Maar wacht toch. Bezinnen wij ons; doen wij ook regt?

LAPIERRE.

Wilt gij uwen eed breken en ontrouw worden aan uwen Koning?

FLEU-

FLEURY.

Slechts geene overijling. Ik word koud en heet als in eene koorts.

LAPIERRE gaat heen.

Ik doe wat ik moet, en bekommer mij om niets.

FLEURY, zoekt hem.

Geduld nog. Waar zijt gij dan, Lapierre? Zijt gij reeds voort?

LAPIERRE.

Kom, ik geef het teeken. Binnen weinige minuten verschijnt gewis de Gouverneur.

FLEURY volgt hem.

Gij maakt ons ongelukkig. (Zij vertrekken beide door de zijdeur.)

ACHTSTE TOONEEL.

JULIUS en SADALIN komen van de andere zijde.

SADALIN, zonder doek.

Ik bid u, mijn Julius! verban uwe vrees en uwen toorn. Geef niet toe aan zulk een vreesfelijk vermoeden. — Argwaan is steeds een valsche aanklager, oogen en ooren zijn zijne omgekochte getuigen.

JULIUS.

Zijne schuld stond op zijn bleek gelaat geschreven.

SADALIN.

Wilt gij mij de eerste bede onverhoord terug geven. — Neen, Julius! geen geweld tegen den ongelukkigen. Wij zullen de waakzaamheid over ons verdubbelen, en onze liefde blijft dus onbekend, gelijk de laatste gedachten eens sterven.

JULIUS.

Gij wilt, Laurette! ik gehoorzaam gaarne. Wie mij, gelijk gij, uit het graf in de vrolijke wereld terug bragt, heeft ook het regt, het graf weder voor mij te openen.

SADALIN.

Hoe kunt gij mijne wenschen zoo kwalijk uitleggen! Wat wilt gij doen?

JULIUS.

Om u, om mijn leven te redden, den arglistigen luisteraar.... (*Zacht.*) O, Laurette! de weg van het oor tot den mond is zoo kort, — indien hij gepraat had, zie, ons geheim zou reeds in het eerste uur verraden zijn. — Stom moet hij worden, voor eeuwig....

SADALIN *valt hem in de armen.*

Julius! wat hebt gij voor? — Wilt gij den triomf mijner trouwe liefde, met bloed in de jaarboeken der Bastille schrijven? Hoe zijt gij zoo ontaard? Is dat hart, dat eens zoo warm, zoo menschlievend klopte, gevoelloos geworden, en door ijzer bedekt, als het afschuwelijke masker voor uw gelaat?

JU-

JULIUS.

Zou ik meer zijn dan zij, die zulk eene gruwelijke jagt op *mij* maken? Ik wandel op de aarde, en niemand mag mijne voetstappen zien, niemand mijne klaagtooncn hooren. Mijn leven is van de lijst der levenden geschrapt, en mijne moeder heeft mijne geboorte afgezworen. Een koning overweldigt de wijsheid der natuur, die geen worm en geen stofje te vergeefs schiep; hij beschouwt mij als *te veel* in het heelal, en wischt mijn bestaan, ja zelfs mijnen naam uit. — Ik behoer niemand!

SADALIN.

Toch aan God en aan mij.

JULIUS.

Kon ik eene dierenhuid aantrekken en u huisvesten in een der hollen van het woeste Afrika? Daar zou ik mijne geboorte zegenen en met tijgers een verbond sluiten. De verscheurende dieren des wouds, zouden medelijden met mij hebben, hetwelk de menschen in het midden van Europa mij ontzeggen. Ik zou de monsters der wildernis hunne bloeddorst vergeven en zeggen kunnen: geene leeuwin was mijne moeder, en geene ratelslang was er in mijn geslacht.

SADALIN, *liefskozend*.

Julius! lieve Julius! gij zijt vreesfelijk; wat verlangt gij nog? Is dit hart, dat langs duizend ongebaande wegen tot u kwam, nog geene vergoeding voor het verlorene? Ontevredene! wien trouwe liefde niet met alle ellende der wereld

E

ver-

verzoenen kan, dien kan geen scepter, geen troon, geen engel troosten.

JULIUS, *weemoedig.*

Laurette! het is niet om mij, dat ik wanhopend ben, — om u, om u! — men zal mij u niet laten. — Wee ons, zoo gij verraden wierdt; slechts onder doodsgevaar mag ik u zien, — met siddering uwe zoete stem hooren.

SADALIN.

Gevaar verhoogt onze vreugde.

JULIUS.

Wanneer echter, Laurette! wanneer het vreeselijke oogenblik nu komt, wanneer onze beulen u van mij, mij van u scheuren, — wanneer zij u in een afgelegen gewelf slepen, dáár voor levenslang opsluiten, — dan, vlei u dan niet ooit nit dit oord der vervloeking weder te ont-komen.

SADALIN.

Waarom vreest gij? nog is er geene reden. En konden wij de smart der scheiding overleven, welaan, zoo vernieuw ik mijn werk. De liefde zou mijnen arm sterken. Ik zou deze muren ondergraven, ik zou mij door harde rotsen eenen weg banen, en mogelijk na vele jaren weder tot u komen.

JULIUS.

Het is genoeg. Ik kwel u niet langer door mijne vrees.

SADALIN.

En slaat uwe hand niet aan den blinden?

JU-

JULIUS geeft haar de hand en zucht.

SADALIN.

Regt zoo! — Hoe treurig staat gij daar nu weder. (*Julius schudt zijn hoofd.*) Kon ik uw ge-
laat maar zien. Dat vreesfelijke masker doet mij
steeds schrikken, zoo dikwijls mijn oog het ont-
moet. Kunt gij het zelf niet openen?

JULIUS.

Dit is onmogelijk. Het wordt nooit van mijn
hoofd genomen. Louvois alleen heeft den sleutel.

SADALIN.

Is het slechts een slot? wij kunnen het door-
vrijen.

JULIUS.

De Gouverneur onderzoekt het elke morgen.

SADALIN.

Hij zal het niet bemerken.

JULIUS.

Zoo hij het ontdekt, heeft hij bevel mij te
dooden.

SADALIN bevend.

Behoud het dan eeuwig, dit onzalige masker,
dat uw lagchen, uw weenen, uwe geringste
wenschen en al uwe gewaarwordingen zoo afgun-
stig voor mij verbergt. Ik zal uit den toon uwer
stem te weten komen, hoe licht en schaduw in
u omwandelen, en als gij zwijgt, zal elke bewe-
ging uwer leden mij zeggen, wat gij denkt of
droomt.

HET IJZEREN MASKER,
NEGENDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DE GOUVERNEUR *komt
snel binnen*, SADALIN *ziet hem*, geeft
eenen gil, en vlugt naar de zijdeur.

JULIUS *ijlt den Gouverneur te
gemoet, om hem van Sada-
lin af te houden.*

DE GOUVERNEUR *heeft Sadalins
hand reeds gevat.*

Blijf, jong mensch!

SADALIN.

Wee mij!

DE GOUVERNEUR.

Niet van uwe plaats!

JULIUS.

Mijnheer de Gouverneur! waartoe deze be-
storming? Wat wilt gij in zulk een ongewoon
uur? Mag ik ook zelf in mijne eenzaamheid niet
vrolijk zijn?

DE GOUVERNEUR, *eerbiedig.*

Het doet mij leed u gestoord te hebben; maar
in dit oogenblik staat mijn onbuigzame pligt en
ons aller leven op het spel. De jonge mensch
heeft zijne Excellentie den Minister en mij bedro-
gen. Hij is niet blind.

JULIUS.

Wie zegt u dat?

DE GOUVERNEUR.

Hij zelf kan en wil dit niet ontveinzen. (*Julius
ziet*

ziet naar Sadalin en blijft sprakeloos staan.) Ligtzinnige bedrieger! gij zult uwe onbeschaamdheid schrikkelijk boeten.

JULIUS *brengt den Gouverneur op zijde,
zacht en vertrouwelijk.*

Lieve Gouverneur! maak geen' ophef van een voorval, dat niets anders dan een doelloos avontuur is, zoo als de onbezonnen jeugd er gaarne uitvoert; gij kunt gemakkelijk gelooven, hoe boven alles lief het gezelschap van eenen zienden voor mij is. Wees gerust; niemand zal en kan daarvan iets weten of vernemen.

DE GOUVERNEUR.

Genadige Heer! maar ik echter weet het.

JULIUS.

Maar gij, gij zijt te goed, te menschelijk, dan dat gij de dwaasheid van een' jongeling hem tot eene staatsmisdad zoudt aanrekenen. Spreek er niet van. Ik zal u mijn geheele leven daarvoor dankbaar zijn.

DE GOUVERNEUR.

Gij kent den wil van Zijne Majesteit den Koning.

JULIUS.

En ook uw hart.

DE GOUVERNEUR.

Dan weet gij dat het zijne pligten eert.

JULIUS.

En het ongeluk en den troost der onschuld....

DE GOUVERNEUR.

Ik mag geen regter zijn, waar hooger en geoordeeld hebben. De Koning is mijn gebieder.

JULIUS.

En God de gebieder des Konings.

DE GOUVERNEUR.

De Koning verantwoordt zich zelf, maar ik ben den Koning verantwoordelijk. (*Hij wil zich losmaken.*)

JULIUS, *houdt hem tegen.*

Gouverneur, wat wilt gij doen?

DE GOUVERNEUR.

Gehoorzaam aan mijnen pligt....

JULIUS.

Uwe gehoorzaamheid....

DE GOUVERNEUR.

Kent geen oordeel, geen onderscheid. Laat mij....

JULIUS, *heviger.*

Wilt gij hem en mij in het verderf storten?

DE GOUVERNEUR.

Zijne jeugd beklag ik, zoo als ik u beklag. Ik zal om verligting van zijn lot smeeken.

JULIUS.

Slechts dit? Neen, Gouverneur! ik zweer u luid en plegtig bij de eeuwige regtvaardigheid, die eens uwen Koning, u en mij oordeelen zal, wordt dezen jongeling een haar gekrenkt, zoo is het een moord. Verstaat gij mij?

DE GOUVERNEUR.

Laat hem aan mij over. Wij zullen zien.

JULIUS.

Hij zal niet van hier!

DE GOUVERNEUR, *voegt zich bij*
Sadalín.

Waarom hebt gij mij misleid, Sadalín! en u
moedwillig in onvermijdelijke ellende gestort?

SADALÍN.

Ach, genadige Heer! ik was zoo ongelukkig
in de wereld. Mijne ouders waren dood, mijne
bloedverwanten was ik tot last, ik verkeerde in
de bitterste armoede. Toen hoorde ik, dat men
voor de Bastille eenen jongeling zocht, die er zor-
geloos leven kon, indien hij vrijwillig tot eene
eeuwige gevangenis besloot.

DE GOUVERNEUR.

Wist gij, tot wien gij gebragt zoudt worden?

SADALÍN.

Neen, zeker niet.

DE GOUVERNEUR.

Wanneer gij de waarheid zegt, — mogelijk zal
het u dan zoo kwalijk niet gaan. Volg mij.

JULIUS.

Waarheen, Gouverneur?

DE GOUVERNEUR.

Naar mij: hij mag niet langer hier blijven.

SADALÍN.

Om Gods wil! breng mij niet van hier!

DE GOUVERNEUR.

Hoe, zeidet gij zoo even niet, dat het u on-
verschillig ware, bij wien men u geleidde? Gij
wordt mij verdacht. (*Hij neemt Sadalíns hand.*)
Gehoorzaam. — Gij zijt mij niet geheel vreemd:

ik heb u voorheen reeds ergens ontmoet; kom, gij hebt niets te vreezen.

JULIUS, *treedt besloten tusfchen Sadalin en den Gouverneur.*

Ik laat hem niet van mij vertrekken. Zeg dit aan den Minister en aan den Koning.

DE GOUVERNEUR, *ernstig.*

Genadige Heer! geene wederspanningheid. De minfte tegenstand en ik moet vermoeden, dat gij reeds het geheim aan den vreemdeling verraden hebt. En dan, hebt gij zijn en uw leven verbeurd.

JULIUS, *biddend.*

Gouverneur, hoe kwalijk staat u deze wreedheid!

DE GOUVERNEUR, *trekt zijne pistool en legt op Julius aan.*

Geen woord meer.

SADALIN *werpt zich in de armen van Julius en weert de pistool af.*

Ontferming!

JULIUS *sluit Sadalin in zijne armen.*

Zoo waar God leeft, gij scheidt ons niet! Hier is mijne borst en mijn ellendig leven, schiet toe en mis het hart niet, dat zonder dit kleinnood niet langer bestaan kan.

(De Gouverneur staat eenige oogenblikken in eene dreigende houding voor Julius en Sadalin, die zich vast omklemd houden. Daarna gaat hij nadenkend de kamer op en neder, — keert terug, — gaat weder heen en verlaat schielijk het vertrek.)

SADALIN.

Wij zijn verloren! —

DER-

D E R D E B E D R I J F.

E E R S T E T O O N E E L.

Fleury aan eene tafel bezig met stokjes voor een bloemkorfje te snijden. Hij verfraait hetzelfde met linten en strikken. —

Lapierre komt binnen.

LAPIERRE, *luisterend.*

Zijt gij hier, Fleury?

FLEURY.

Waar sluipt gij weder heen, zielverkooper?

LAPIERRE *nadert.*

Zielverkooper?

FLEURY.

Wat zijt gij anders?

LAPIERRE.

Ei, ei; zeer vernuftig kameraad!

FLEURY.

O! foei toch! noem mij niet kameraad. Ik ben arm en eerlijk, en mijn geweten is met geene bloedschuld bezwaard.... Ons kameraadschap is uit, hoort gij? nu en in eeuwigheid uit!

LAPIERRE.

Gek! was ik niet wijzer geweest dan gij, dan hingen wij mischien morgen reeds aan de galg

der Bastille; gaarne of niet, als trouwe kameraden.

FLEURY.

Verstandiger zijt gij, dat is waar. In oude tijden noemde men kerels als gij, die aan vreemde deuren luisterden, en om een zilverling hunnen heer verkochten, schelmen; thans noemt men hen verstandige koppen; zij maken fortuin in de wereld, en komen na de eenvoudige eerlijkheid met voeten vertreden te hebben, tot ambten en waardigheden.

LAPIERRE.

Het is toch zoo kwaad niet afgeloopen.

FLEURY.

Blijf mij van het lijf, gij zijt een luisteraar, een verrader.

LAPIERRE.

Hoor toch, het gaat beter dan gij denkt. Sadalin is hier en zal waarschijnlijk hier blijven. Onze heer, die voor een half uur bij den Gouverneur gebragt werd, is nog niet terug, en dat beduidt goeds. De Kommandant, dien ik sprak, zeide: men zou er geen gevolg aan geven. Ook verhaalde hij mij, dat de Minister Louvois van alles onderrigt was geworden, en hij denkelijk zelf hier komen zou.

FLEURY.

Wat gaat mij dit aan?

LAPIERRE.

Ik dacht, ... ten laatste is het zeer goed dat ik mijn oor een weinig op kondschap zond; onze
Heer

Heer ontvangt gewis verlof, om den zienden Sadalin....

FLEURY.

Zwijg, en wanneer gij tegen wil, hoop en verwachting, de geheele wereld met eene eenige schurkenstreek van haren ondergang bevrijdde, en elk u met goud en lauweren overlaadde, — zoo waart en bleeft gij een schurk, met al uwe lauweren en met al uw goud.

LAPIERRE.

Gij weet nog niet alles.

FLEURY.

Zoo veel te beter!

LAPIERRE.

Een geheim, een groot, belangrijk geheim!

FLEURY.

Ik wil het niet weten.

LAPIERRE.

Het is; doch duidelijk wilde de Kommandant het niet zeggen.... onze Heer zal een voor-naam bezoek ontvangen, heden of morgen. Men gist, de Koning zelf zal zich in hoogsteigene persoon hier vervoegeu.

FLEURY.

Het is mij onverschillig.

LAPIERRE.

Anna van Oostenrijk, de Koningin-moeder is gestorven. Gij weet wel, Fleury! wat men vermoedt over haar en onzen heer.

FLEURY.

Ik vermoed niets.

LA

LAPIERRE.

Maar dit hooge sterfgeval, en dan, als het be-
 waarheid wordt, het koninklijk bezoek, dit kan
 buitengewone voorvallen ten gevolge hebben.
 Mogelijk is onze Heer niet te vergeefs bij den
 Gouverneur geroepen: mischien sluit hij reeds
 eene overeenkomst; mischien wordt hij vrij ge-
 laten, en wij Fleury! wij kunnen dan weder vrij
 onder andere menschen wonen, en ons pensioen
 verteren waar wij willen.

FLEURY.

Dat geve God! Zoo ware ik dan ook voor al-
 tijd van u ontslagen. — Kon ik weder tot mijne
 kinderen terug! Ik wilde gaarne het armzalige
 geld missen; ik kan korfjes maken, kan zelfs
 bedelen. Ik blinde dwaas! waarom liet ik
 mij bepraten, om tot zulk eenen snooden prijs
 mijne vrijheid, mijn arm leven aan de Bastille te
 verkoopen?

LAPIERRE.

Stil! mij dunkt ik hoor iemand komen; neen!
 het is de wind. Ik ben zeer verschrikt! Een
 verdoemd leven zoo tuschen deur en dorpel.
 Doet men zijnen pligt niet, dan dreigt de Gouver-
 neur, en is men gehoorzaam, dan loopt men
 gevaar, door het ijzeren masker afgerost te
 worden. Want onzen Heer heeft nu eenmaal
 argwaan op mij.

FLEURY.

En met alle regt.

LAPIERRE.

Spreek toch zoo niet, mijn lieve Fleury! Wij wonen nu reeds jaar en dag in de Bastille te zamen.

FLEURY.

Ja, waarlijk! het schreit ten hemel.

LAPIERRE.

Gij kunt een goed werk verrigten. Spreek een goed woord voor mij bij onzen Heer; ontnem hem zijne verdenking. Verzoen hem met mij, opdat ik niet meer voor zijne voetstappen beve. Slechts een eenig woord van u, — het is zoo gemakkelijk.

FLEURY.

Het is ook gemakkelijk een stukje staal te slijngeren, en toch kan het een moord worden. Verstaat gij mij?

LAPIERRE.

Wees niet zoo wonderlijk en knorrig; — gij weet, ik kan u ook weder van dienst zijn. (*Hij luistert.*) Waarachtig thans; de deur gaat open. Ik blijf niet hier! Spreek voor mij. Het is zijn gang op den wenteltrap. Vergeet mij niet! (*Hij vertrekt door de zijdeur.*)

FLEURY.

Ga maar, booswicht! Er is nog iemand die u niet vergeten zal; de arme Sadalin! ik beklag hem; hij wist niet dat, in dit verblijf der vervloeking, menschelijkheid eene doodzonde is.

T W E E.

TWEDE TOONEEL.

FLEURY, JULIUS gaat langzaam en treurig door de kamer.

FLEURY.

Genadige Heer! (*Julius zucht.*) Brengt gij goede tijding? — hoop? —

JULIUS.

De hel geeft nog hoop aan hare bewoners, maar de Bastille niet.

FLEURY.

En de goede jongeling....

JULIUS.

Zonder redding....

FLEURY.

Dat is vreeselijk!

JULIUS.

Niet eens hem in vrijheid laten. Opsluiten willen zij hem in een afgezonderd gewelf.

FLEURY.

Regtvaardige God!

JULIUS.

Doch ik.... (*Hij zucht.*) Ga, Fleury! Geef acht op Lapierre, ik wil alleen zijn, en Sadalin zijn lot bekend maken. (*Fleury vertrekt.*) Zoo lig ik dan weder verpletterd in den afgrond, dieper, ellendiger dan te voren. Ik zag den Hemel slechts voor eenige oogenblikken, om mij niet aan de verdoemenis te gewennen. Vervloekt verblijf! op welks ongezonden bodem, geene hoop,
geen

geen verlangen gevoed kan worden, — niet langer zult gij mij houden.

DERDE TOONEEL.

JULIUS, SADALIN.

SADALIN *komt binnen en neemt Julius bij de hand.*

Hartelijk welkom, lieve Julius!

JULIUS.

Heet mij niet welkom, met de verkondiging van ons ongeluk.

SADALIN.

Uit uwen mond is zij niet meer treurig.

JULIUS.

Hoopt gij nog?

SADALIN.

Zoo lang er leven is, is er hoop.

JULIUS.

De Gouverneur was onverbiddelijk. Reeds heeft hij het schrikkelijk bevel van Louvois, u! — o Laurette! houd u bereid....

SADALIN.

Ziet gij mij verbleeken? Neen, lieve Julius! wanhoop niet. Ik wil u troosten. Hoor mij.

JULIUS.

Troosten? Toon eene moeder, hoe haar kind door de wolven verscheurd werd, en zeg haar, wees gerust, moeder! Neen, Laurette! ik lees het

het in uwe stille bedaardheid, gij verwacht eene goede uitkomst.

SADALIN.

Ik mag die verwachten!

JULIUS.

Vergeefs! Het schrikkelijkste dat ik in mijnen zielenangst droomde; doch dat eene bedaarde overtuiging echter, als te afschuwelijk, onge-loovig op zijde plaatste, — dat, is uw lot en den wil der tirannen. Ik bad, — Laurette! — met tranen smeekte ik om genade. Het was vergeefs. Men wil u het edele bedrog niet vergeven, dat de trouwe liefde uitvond.

SADALIN.

Ik heb het zoo verwacht en hoop op mijne straf.

JULIUS.

Gij moogt niet blijven. — Toen smeekte ik, in plaats eener eeuwige gevangenis, u de vrijheid weér te geven, — naar een ander wereld-deel....

SADALIN.

Hoe, Julius! deed gij dit? — Bemint gij mij nog? — aan uw hart vind ik de vrijheid, anders nergens!

JULIUS.

Ook dit was vergeefs.

SADALIN.

De Hemel wil het! wij hebben niets te vreezen. Ik weet een middel om den toorn onzer ver-

vervolgers te verzoenen. Ik blijf bij u. Geef mij de hand, dat gij het mij belooven zult.

JULIUS.

Gij vergist u! Hoopt gij uit deze muren te vlugten? — Onder deze gewelven liggen duizend slagtoffers van het despotismus; allen waren op redding bedacht; het gevaar verstaalde hunnen arm; — wanhoop schonk hun list, en toch gelukte het niet eenen eenigen te ontkomen. Of kunt gij tooveren? Kunt gij met eene tooverroede de ijzeren deuren doen openspringen? met *éenen* adem de wachten bedwelmen, of ons in onzichtbare lucht veranderen?

SADALIN, *glimlagchende*.

Van dit alles kan ik niets.

JULIUS.

En hoe dan anders? Gij hier blijven? Bij mij? Zie hier mijne hand; wat vordert gij? ik ga, waag alles om zulk eenen prijs; spreek toch! wat moet ik doen? Wat heb ik noodig?

SADALIN.

Slechts den moed van één oogenblik. — Eene misdaad was het, dat ik den Gouverneur en den Minister met mijn gezigt bedroog, zie, lieve Julius! als in de onstuimige zee het schip dreigt te zinken, dan werpt de manschap alles over boord, de kostelijkste goederen, voor welker verkrijging zij den moeilijken togt waagde, alles offert zij aan den oceaan voor hare redding.

JULIUS.

Maar wij, Laurette!

F

SA-

SADALIN.

Wij verspelen nu in den storm ons beste goed; een gering offer brengt ons ook buiten gevaar. — Julius! men geloofde mij blind: ik moet het worden. Den blinden Sadalin zal men niet van u scheuren.

JULIUS.

Laurette!

SADALIN.

Wat, beeft gij terug? Gij zijt mijn licht, waartoe behoef ik verder mijne oogen? Hoe gering is deze opoffering! een kort oogenblik van vlugtige smart, eene spoedige duisternis, een snelle ondergang der zon. (*Zij wil hem een klein mesje geven.*)

JULIUS.

Om onzer liefde wil!... o! voed deze ontzettende gedachte niet! wilt gij mij deze schoone tolken van uw hart doen vermoorden? Waar denkt gij aan? Eer druk ik het mes in mijne borst.

SADALIN.

Indien ik mij door eenen eed verbond, mijne oogen te sluiten en nooit weder te openen, wat zou dit zijn? — Is het dan nu meer, dien eed te sparen, den tiran alle vrees te ontnemen, en ons zelf te behouden. Rust mijn hoofd slechts aan uw hart, dan wil ik gaarne de pracht der wereld ontberen. Ik verbeeld mij dan, dat wij in een' langen winternacht zijn, dat wij eene donkere kamer bewonen; alles zal in schoone kleu-

kleuren voor mij staan; deze gevangenis wordt een schoone tuin, deze kale muren worden bloeiende boomen. Gij wordt door de jaren niet ouder; als anderen u reeds grijsaard noemen, zweeft gij nog in onverwelkelijke jeugd voor mij.

JULIUS.

Houd op, Laurette!

SADALIN.

Neem dan! toef niet; één oogenblik, en het is gedaan. Gij gaat en zegt: de jongeling heeft zich zelven gestraft.

JULIUS.

En wanneer uw ongeloofelijk offer den tiran tevreden stelt, hoe kunt gij hopen, dat ik uwe jammergestalte voor mij zou kunnen zien? Smart en herinnering zullen mij dooden!

SADALIN.

Toch niet! Schooner dan zij ooit was zal uwe Laurette voor u zijn. Lagchen mijne oogen u niet meer toe, dan zeggen zij u toch altijd: wij stierven uit liefde voor u. — Of wilt gij onze scheiding? Wilt gij mij liever in eenen afgelegen kerker, eenzaam aan mijn lot overlaten, dan de blinde vriendin aan uwe zijde zien, die u zorgvuldig verpleegt, als gij ziek, — die u vervrolijkt als gij treurig zijt.

JULIUS *sluit haar met aandoening in zijne armen.*

Laurette! gij zijt geene aardsche vrouw; zoo spreken slechts wezens uit eene betere wereld. Ach! waarom kan de menschheid geen getuige

zijn van uwe heldengrootheid! — Doch uw voorslag....

SADALIN.

Die alleen ons nog redden kan.

JULIUS.

Liever den dood!

SADALIN.

O Julius! Julius! deze oogen, die het daglicht versmaden, wanneer zij u niet in hetzelfde vinden kunnen, — zij smeeken in bittere tranen, zij smeeken u, hen te vernietigen.

JULIUS.

Waar is de borg, dat deze ongehoorde prijs de wildheid der barbaren temmen zal? Hoop jij hen op het zien uwer deugd te bewegen? O Laurette! de mensch ziet, overal in de wereld, slechts zich zelf: de vrome ontdekt nog in de gebreken zijns broeders eenen heiligen zin; de booswicht daarentegen ziet in de reinste onschuld slechts het masker zijner eigene boosheid weder, en in de verhevenste grootmoedigheid van schoone zielen slechts lage list en streken.

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, FLEURY.

FLEURY.

Genadige Heer!

JULIUS.

Hier ben ik, Fleury!

FLEU-

FLEURY.

Zijt gij alleen?

JULIUS.

Met Sadalin! Wat is er? Gij schijnt verschrikt?

FLEURY.

Ik stond daar aan het venster, en hoorde de stappen van verscheidene menschen over de plaats. Ik hoorde wapenen klinken, en onder het ge-woel de stem des Gouverneurs.

SADALIN.

Wee mij, men komt, men zal mij van u scheuren.

FLEURY.

De deur wordt geöpend. Het bezoek geldt ons. Ik vrees!....

JULIUS.

Ik dank u voor uwe bezorgdheid.

FLEURY, *treurig*.

Ach! lieve goede Heer! kon ik u met mijn nutteloos leven helpen.

JULIUS *drukt hem de hand.*

Gij treft mij. Het is echter nu niet anders. Verlaat mij, goede Fleury! (*Fleury vertrekt. Julius gaat met uitgebreide armen tot Sadalin.*) Laurette!

SADALIN *valt hem in de armen.*Julius! (*Na eene pause.*) Thans! — thans! — het vreesselijk oogenblik is daar!

JULIUS.

Verzamel uwe krachten, uwen moed, — Ik waag alles!

SADALIN, *in wilde verrukknig.*

Julius! Julius! Ik heb gezworen, in de zalige uren onzer vrijheid en onzer jeugd, met u te leven en te sterven; ik heb gezworen, toen ik u verloor, u op te zoeken en te vinden of te vergaan. Thans, — gemakkelijker zal het den beulen zijn, mijne ziel van dit ligchaam dan mij van u af te scheuren.

JULIUS *geeft haar de hand.*

Hier of dáár! — de liefde is onsterfelijk, — wij scheiden nooit!

SADALIN.

Ik hoor hunne stemmen, hunne voetstappen.

JULIUS.

Vlugt in dit kabinet. Ik zal nog eenmaal, voor het laatst den Gouverneur...., ik zal hem zeggen waarheen de wanhoop ons brengt..... hij zal het weten, dan wage hij zoo veel hij durft.

SADALIN *ziet hem gerust aan.*

Julius! (*Zij gaat, blijft weder staan, en reikt hem weemoedig de hand.*) Julius!

JULIUS *omhelst haar in vreesfelijke smart.*

Laurette! eeuwig, eeuwig de uwe!

V I J F D E T O O N E E L.

DE GOUVERNEUR, *de Officier met vier
cipiers. Zij blijven aan de deur. De
Gouverneur alleen treedt nader. JU-
LIUS en SADALIN blijven in
hunne omhelzing staan, zon-
der op de binnenkomende
te letten.*

DE GOUVERNEUR *blijft eerbiedig op eeni-
gen afstand en wacht op hunne scheid-
ing. Na eenige oogenblikken spreekt hij
Julius aan.*

Genadige Heer! het zij mij vergund!...

JULIUS *zonder op te zien, blijft in Lau-
rette's armen; hij sucht; na eene lange
pauze geleidt hij haar zwijgend in
het kabinet.*

DE GOUVERNEUR.

Indien gij mij veroorlooft, genadige Heer!...

JULIUS, *na de wachten lang aangezien
te hebben.*

Wat is de oorzaak van uwe komst, en waarom
met dit geleide? Ik ken deze gebate gezigten
allen: het zijn dezelve, die mij eens van het
eiland voerden en hier bragten. Welk dan nu
ook uw voornemen zijn moge, Gouverneur! zoo
verklaar ik u, dat gij het tegen mijnen wil niet
zult uitvoeren.

DE GOUVERNEUR.

Niet altijd stemt ons hart overeen met onzen pligt. Gij kent mij , waartoe nog nieuwe verzekeringen? Ik kom eenen dubbelen last volbrengen, ingevolge de bevelen die ik van het hof ontvang.

JULIUS.

Spreek !

DE GOUVERNEUR.

Gij zult waarschijnlijk nog dezen dag , een bezoek van een zeer voornaam persoon ontvangen : hierop zou ik u voorbereiden.

JULIUS.

Gaarne ruil ik de eer , welke men mij geven wil , voor een weinig menschelijkheid , die men mij zoo wreed onthoudt.

DE GOUVERNEUR.

Mogelijk dat dit bezoek , o ! wist gij hoe hartelijk ik dit wensch ! goede gevolgen voor uw lot oplevert. Mogelijk dat uw toestand , het wreede uwer behandeling , het hart van den doorluchtigen persoon trest.

JULIUS.

Wie is het? Misschien de Koning zelf.

DE GOUVERNEUR *haalt de schouders op.*

Meer weet ik niet ; meer moogt gij niet weten. Gij zult zijn gelaat niet zien. Het is voor mij en voor allen een geheim , uitgezonderd voor Zijne Excellentie den Minister Louvois.

JULIUS.

Uitgezonderd Louvois ! wat kan ik goeds van de-

dezen mensch verwachten? hij is de oorzaak mijner ellende, en van het onheil, waaronder Frankrijk zucht.

DE GOUVERNEUR.

Genadige Heer!....

JULIUS.

Spreek ik onwaarheid? De waarheid is vrij in den kerker; aan het hof ligt zij aan ketens. Gun mij mijn regt.

DE GOUVERNEUR.

Wij hebben getuigen.

JULIUS.

Die ik niet geroepen heb.

DE GOUVERNEUR.

De tweede last is, — zoo als ik vrees.... voor weinige oogenblikken kwam de bode uit Parijs terug....

JULIUS.

Uwe tong flamelt.

DE GOUVERNEUR.

Behoeft ik het niet te zeggen! — doch Zijne Excellentie is ten hoogste vertoornd over het bedrog van den jongen Sadalin. Hij mag niet langer bij u blijven. Er zijn reeds andere vertrekken voor hem gereed gemaakt. Hij zal met alle achting behandeld worden, om de vriendschap die gij hem toedraagt. Zijt verzekerd dat het hem aan niets ontbreken zal.

JULIUS *zwijgt eenige oogenblikken, vervolgens hevig.*

Nooit! werp ons in het diepste; afschuwelijk-

ste van uwe onderaardsche verblijven, leg ons ketens aan; geef ons brood en water; — wij zullen u als onzen weldoener beschouwen. Maar hoop en waag niet ons te scheiden.

DE GOUVERNEUR *toont een geschrift.*

Zie hier het eigenhandige bevel van Zijne Excellentie.

JULIUS.

Al ware het eigenhandig van den Koning.

DE GOUVERNEUR, *op de cipiers wijzende.*

Gij ziet — in geval van noodzakelijkheid wordt zelfs geweld gebruikt. Het bevel wil het zoo. Ik bezweer u, mij het vreeselijke uiterste te sparen.

JULIUS.

Al had gij een leger beulsknechten tot uwe dienst, het is te vergeefs.

DE GOUVERNEUR.

Wat wilt gij doen? Een zwakke tegenstand, die alleen uw en Sadalins tot verergeren kan.

JULIUS.

O! voorwaar, het ergste kan niet verergerd worden.

DE GOUVERNEUR.

Gij kunt den jongeling nog ongelukkiger maken, dan wanneer hij vrijwillig met mij medegaat.

JULIUS.

Hij gaat niet!

DE GOUVERNEUR.

Veroorloof mij, *hem* te spreken.

JULIUS *blijft voor de deur van het kabinet staan.*

Neen!

DE GOUVERNEUR.

Vergeef de gestrengheid van mijne bevelen, als ernst op goedheid volgen moet. (*Hij wenkt de wacht.*) Breng den gevangene hier.

(*De cipiers gaan naar het kabinet. Zij willen Julius aangrijpen. Hij werpt hen terug.*)

JULIUS.

Booswichten! — Monsters! — waagt het niet!

DE GOUVERNEUR *treedt tusfchen beiden.*

Halt! — genadige Heer! nog eenmaal bid ik u! — ik zelf zal. — — —

JULIUS, *rukt den Gouverneur zijn' degen uit de schede.*

Terug! ik verschoon niemand. Leven om leven. Mijn ligchaam is de drempel dezer deur.

Z E S D E T O O N E E L.

DE VORIGEN; SADALIN *komt door de deur.*

SADALIN.

Om Gods wil! wat is hier te doen? — wilt gij mijn leven? Komt! doodt mij, barbaren! hier ben ik.

DE GOUVERNEUR.

Sadalin! in den naam des Konings beveel ik u, mij oogenblikkelijk te volgen.

SADALIN.

Waarheen?

DE GOUVERNEUR.

Weg van hier!

SADALIN.

Tot den dood? o! schenk mij dien op deze plaats. Waartoe zou ik van hier gaan?

DE GOUVERNEUR.

Gij hadt door uwe misdaad wel het leven verbeurd; doch de gerechtigheid is met uwe jeugd begaan, en heeft u genade geschonken.

JULIUS.

Laat u niet door schoone woorden bedriegen.

DE GOUVERNEUR.

Mijne eer stel ik ten onderpand; geen haar zal u gekrenkt worden. Hier echter moogt gij niet langer blijven.

SADALIN.

En toch sleept niemand mij van hier, dan die mijn lijk in het graf wil dragen.

JULIUS.

Meld aan uwen Louvois, meld aan uwen Koning: twee ziellooze lichamen zult gij hebben, doch het een niet zonder het ander. (*Hij slaat zijnen arm om Laurette.*) Ga, zeg het uwen Koning, die de wereld met overwinningen en triomfen vervult, duizendjarige troonen kunnen omstorten, hij kan aschheuvels uit sleden maken
en

en geheele volken overweldigen, doch twee trouwe harten kan hij niet van elkander scheuren, met al zijne grootheid en al zijne magt.

DE GOUVERNEUR, *ter zijde.*

Welk eene voorbeeldelooze vriendschap! — En deze jongeling! zijne trekken zijn mij zoo bekend; neen! deze innige hartelijkheid kan nooit de vrucht van weinige uren zijn. Daar schuilt een geheim achter, dat mij doet sidderen.

SADALIN.

Mijnheer de Gouverneur! ik ken mijne misdaad....

DE GOUVERNEUR.

Wilt gij die door eene nieuwe nog grooter maken?

SADALIN.

Ik wil er voor boeten. Sta mij toe dat ik mijn eigen vonnis vel, zoo vreesfelijk als ooit eenig menschelijk regter het uitspreekt.

DE GOUVERNEUR.

Ik wil het hooren.

SADALIN *laat Julius los.*

En slechts gij alleen. (*Voegt zich bij den Gouverneur.*)

JULIUS *wil haar terug houden.*

Wat doet gij?

SADALIN.

Slechts voor één oogenblik.

DE GOUVERNEUR.

Wat wilt gij mij vertrouwen?

SADALIN *neemt het mesje.*

Gij ziet, Gouverneur! ik ben tot het uiterste bereid. De geringste proef, mij van mijnen vriend te scheiden, kost ons beider leven. Be- vlek u niet met ons bloed. Het is bloed, dat ook door deze gewelven ten hemel roept. Het is onschuldig bloed. Ik misdeed, toen ik mij blind hield; scheid ons niet, maar laat mij de oogen uitsteken.

DE GOUVERNEUR.

Dweeperij! verschrikkelijke dweeperij! (*Hij geeft een wenk aan de cipiers.*) Wilt gij op be- tere dagen hopen, onderwerp u dan aan de be- velen des Konings.

(*De cipiers naderen tuschen Julius en Sada- lin; hen beide te vatten, degen en mes te ontnemen en hunne armen op den rug te houden, is het werk van een oogenblik.*)

JULIUS, *woedend, en moeite doende om los te komen.*

Vervloekte moordenaars! duivels! laat mij, laat mij los!

DE GOUVERNEUR, *terwijl hij den degen opsteekt.*

Genadige Heer! wederstreef niet langer. (*Tegen de cipiers.*) Breng den gevangene weg.

JULIUS.

Gouverneur! ontferming!

SADALIN *bijna krachteloos.*

Geen ontferming! slechts den dood, den dood!

DE GOUVERNEUR.

Geen geschreeuw. (*Tegen den Officier.*) In mijne kamer met hem, en schreeuwt hij onder weg, zoo laat hem den mond toestoppen.

JULIUS.

Affschuwelijk!... Almagtige God! red ons!

DE GOUVERNEUR *wenkt.*

Voort met hem!

SADALIN, *terwijl men hem wegvoert.*

Julius! Julius! of mijn Julius!

JULIUS.

Laurette! ach, Laurette!

DE GOUVERNEUR *ontzet.*

Wat is dat?

SADALIN, *altijd tegenstand biedende.*

Julius!

DE GOUVERNEUR *trekt een pistool
en gaat tot Julius.*

Gij hebt het geheim verraden.

JULIUS.

Laurette! wij zien ons weder: voor Gods rechterstoel zien wij ons weder, hoort gij mij!

SADALIN, *terwijl hij de deur uitscept wordt.*

Julius! Julius!

(*De Officier, twee Cipiers met Sadalin gaan weg. Buiten de deur hoort men van tijd tot tijd nog roepen: Julius.*)

JULIUS.

Wat wilt gij met mij, verraderlijke moordenaars! laat mij los of doodt mij zoo als gij haar doo-

dooden wilt; wat draalt gij! — O! Lodewijk!
Lodewijk! afschuwelijke tiran, die uwen konink-
lijken troon door broedermoord kocht! eens sta
dit vreesfelijke uur voor uw sterfbed en doe uw
geweten ontwaken!

DE GOUVERNEUR *zet hem het pistool
op de borst.*

Geen woord meer!

JULIUS.

Schiet toe! — Gij fiddert? Ik wil het leven
niet. Hoort het, gij, zijne beulsknechten! hoor
het, gij gansche aarde, de Koning die mij in dit
moordhol wierp, die mij tot eene eeuwige ge-
vangenis verdoemde, die mijn gelaat voor de ge-
heele wereld verbergde, die mij het leven ont-
neemt.....

DE GOUVERNEUR, *hevig.*

Gij doodt mij en u zelven!

JULIUS.

Hij is mijn broeder!

ZEVENDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DE OFFICIER.

DE OFFICIER.

De gevangene is eene vrouw, zij bekent het
zelf; zij zegt uwe naaste bloedverwante te zijn,
en smeekt....

DE GOUVERNEUR.

Eene vrouw! Bloedverwante! Praatjes, Mijnheer! hoe kon eene vrouw het wagen....

JULIUS.

Zij heeft het gewaagd. O! hoor haar! Zij is mijne echtgenoot! hoor haar!

DE GOUVERNEUR, *ontzet.*

Uwe echtgenoot?

JULIUS.

Uwe nicht.

DE GOUVERNEUR.

Mijne!... (*hij verstomt en blijft eenigen tijd in gedachten.*) Mijne nicht!

DE OFFICIER.

Wat beveelt gij, heer Gouverneur!

DE GOUVERNEUR *beschouwt Julius,*
met een gelaat dat de grootste smart
uitdrukt.

Hij is het!

DE OFFICIER.

Ik wacht op uwe orders.

DE GOUVERNEUR.

Laat den gevangenen terug brengen. (*De Officier vertrekt.*)

DE GOUVERNEUR *tegen de Capiers.*

Vertrekt tot ik u doe roepen. (*Zij laten Julius los en gaan heen.*) Waart gij voorheen in Provence?

JULIUS.

Onder den naam van eenen heer van St. Onge.

DE GOUVERNEUR.

Gij kent de weduwe Montalban?

JULIUS.

Mijne gemalin is de dochter van deze weduwe.

DE GOUVERNEUR.

Waart gij vóór uw huwelijk, bekend met de betrekking, waardoor gij later in de Bastille zijt gebragt?

JULIUS.

Neen.

DE GOUVERNEUR *wringt zijne handen met eenen smartelijken blik ten hemel.*

Ik ben een ongelukkig man!

ACHTSTE TOONEEL.

DE VORIGEN; de Officier en twee Cipers, die den gevangen Sadalin geleiden.

SADALIN, zeer uitgeput.

Julius!

JULIUS *vliegt tot haar.*Mijne Laurette! *(Met eene vreesfelijke stem.)*

Laat haar los.

DE GOUVERNEUR *tegen den Officier.*Ik wil met den gevangenen alleen zijn. *(De Officier en de Cipers vertrekken.)*JULIUS *brengt Sadalin bij den Gouverneur, die hem met angstige blikken beschauwt.*

Gouverneur! kunt gij deze engel dooden?

Waar

Waar is eene vrouw als deze? Hare misdaad is, dat zij een voorbeeld van trouwe huwelijksliefde was.

SADALIN *knielt voor den Gouverneur en kust zijne hand.*

DE GOUVERNEUR.

Mevrouw de Saint-Onge!

SADALIN.

Mijn dierbaarste oom!

DE GOUVERNEUR *ziet haar nog eenige oogenblikken twijfelend aan, daarna omhelst hij haar.*

Gij zijt het! (*Weemoedig.*) O! gij kind des ongeluks! Wat hebt gij gedaan?

SADALIN.

Ik gehoorzaamde God en mijn hart: wie zal scheiden wat de Hemel te zamenvoegde?

DE GOUVERNEUR.

Gij zijt verloren, arme vrouw! doch ik ben het met u.

SADALIN.

Sints wanneer is dan huwelijksrouw eene misdaad? Zal de vrouw niet alles verlaten en haren man aanhangen? Heb ik dit niet plegtig voor het altaar beloofd? (*Zij gaat bij Julius.*)

DE GOUVERNEUR.

Gij moet terug.

SADALIN en JULIUS.

Nooit! Nooit!

DE GOUVERNEUR.

Vergeefs is elke tegenstand: de wil des Konings

nings is onveranderlijk. Ik zal alles doen om genade voor u te verkrijgen; zal naar het hof gaan, eenen voetval doen, — mogelijk wordt u toegestaan naar uwe goederen terug te keeren.

SADALIN.

Dat zal ik nooit; ook wanneer zelfs mijn ge-
maal mij versiet, ik deed het niet.

JULIUS.

Mijn bloed kome over hem, die mij mijne vrouw
ontroofst!

DE GOUVERNEUR.

Deze jeugdige opvliegendheid, dit dweepend
hechten aan het geliefde goed, is vergeeflijk.
Maar daar zijn hoogere pligten; men kan niet
ongestraft de wereld en hare instellingen bespot-
ten. Wacht tot een stil, rustig oogenblik van
overleg, en gij zult beiden anders inzien; veel
wat ons in eenen koortsgen stond van hartstogt,
nog heldengrootheid toefcheen, dwingt den na-
denkenden later tot lagchen.

SADALIN.

De dood, de deugd en de Almagtige — voor
deze verstomt alle spotternij, en de krankzinnige
alleen kan daarbij nog lagchen. Aan dezen hebben
wij ons geheel overgegeven, lieve oom!

JULIUS, *koud en vast besloten.*

Wij hebben geene keus. Gij en uw Koning
kunnen kiezen tussehen ons leven en onzen dood.

DE GOUVERNEUR.

Genadige Heer! uw trotsch....

JULIUS.

Gij hebt gelijk. Trotsch ben ik; mijne vrouw bij mij, de eenwigheid voor mij, sta ik als een reus tegenover uwe wereld, en ben met mijne onschuld alleen verheven boven het booze lot. Waar ik nu sta, zijn uwe Majesteiten voor mij, gekroonde ledemannen, en uwe instellingen gelijk het weeffel der spinnen. Tel hem dan niet meer tot uws gelijken, wien vrees noch hoop meer aandoen.

DE GOUVERNEUR.

Dit is de taal der wanhoop, genadige Heer! Herinner u, dat gij het leven verbeurd hebt, toen gij uw geheim openlijk bekend maakte; herinner u dat ook diegenen, die tegen hunnen wil het hoorden, in uwen ondergang medegesleept worden. Verschoon, ik bid er u om, het leven mijner nicht! — — getroffen door hare trouw en hare jeugd, vergeeft de Koning mischien den vermetelen slap der overijling.

N E G E N D E T O O N E E L.

DE VORIGEN; *de Minister LOUVOIS en de Officier komen bij de laatste woorden des Gouverneurs binnen.*

LOUVOIS.

Spaar toch, Gouverneur! deze beloften.

DE GOUVERNEUR, *gerust.*

Indien uwe Excellentie....

LOUVOIS.

Ik ben van alles onderrigt. Het is genoeg. Gij zijt een zwak, en ik vrees mischien een gevaarlijk mensch: gij zijt hier niet op uwe plaats.

DE GOUVERNEUR.

Ik heb mijne pligten nooit vergeten.

LOUVOIS.

Waren uwe bevelen, om overeenkomsten aan te gaan?

DE GOUVERNEUR.

Wanneer gij de onverwachte gebeurtenis kennen zult, uwe Excel....

LOUVOIS.

Voor mij zeer onverwacht; waarschijnlijk minder voor u. Geef uwen degen aan den Kommandant af: gij hebt tot dat het verraad geheel ontdekt is, arrest in uw huis.

DE GOUVERNEUR, terwijl hij den degen overreikt.

Met een rein geweten.

LOUVOIS.

Wat mompelt gij daar van geweten?

JULIUS.

Een goed minister en hij zou geen geweten kennen!

LOUVOIS werpt Julius eenen toornigen blik toe, en keert zich vervolgens tot den Gouverneur.

Vertrek!

SADALIN aan de voeten van Louvois.

Genade! genade voor mijnen oom! hij is onschuldig; ik heb hem in dit ongeluk gestort!

LOU-

LOUVOIS.

Oom? dat laat zich hooren.

JULIUS *trekt Sadalins van den Minister af.*

Verneder u niet. Voor zulk eenen moge slechts gevallen engelen knielen.

*(De Gouverneur en de Officier vertrekken.)*LOUVOIS *trotsch tegen Julius.*

En gij, genadige Heer!...

JULIUS *keert hem den rug toe.*Hoe hij nog spotten kan, de arme mensch!
Voorwaar, had ik wat gij mij ontstolen hebt,
Minister! gij zoudt eenen zeer ongenadigen heer
in mij vinden.

LOUVOIS.

Bedenk wie gij zijt en wie met u spreekt.
Vergeet de welvoegelijkheid niet.

JULIUS.

Ellendige! heb eerbied voor het bloed der
Bourbons, ook wanneer het in plaats van purper,
ketenen dragen moet. — Verlaat deze plaats.LOUVOIS, *hevig.*

Hier heersch ik!

JULIUS *neemt Sadalins hand en ver-
trekt met hem.*

Met regt is Satan gebieder in zijne hel.

LOUVOIS, *alleen.*Hiervoor zult gij boeten, nietswaardige bast-
aard! *(Hij vertrekt snel.)*

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

*De Officier der Bastille gaat met ontblooten
degen de kamer op en neder.*

DE OFFICIER.

De meeste menschen zullen wel van mij zeggen: het is schurkachtig gehandeld, wij hadden zulk eene laagheid niet verwacht; maar wat schaadt dit? ik kan dit wel niet geheellooohenen; doch.... die het geld bezit, is Heer; die de magt heeft, wordt door de geheele wereld geëerd, en vergeten zijn de schurkenstreken: men zit dan rustig in zijne heerlijkheid, en neemt de houding aan, als zat men reeds van eeuwigheid op de gestolene plaats. Voor den eenvoudigen eerlijken man, die altijd regt door zee gaat, mag de gewone weg door het leven goed zijn; wie echter ten toppunt van geluk, van ambt tot ambt, van waardigheid tot waardigheid stijgen wil, moet een' buigzamen rug en kniën hebben, en kromme wegen nooit versmaden.

T W E E D E T O O N E E L.

De Minister LOUVOIS treedt binnen.

LOUVOIS.

Ik heb mij volkomen overtuigd, dat vlugten onmogelijk is. Men kan deswege den Gouverneur niets verwijten.

DE OFFICIER.

Nooit heb ik gewaagd uwe Excellentie anders te berigten. De Gouverneur is een buitengewoon nauwkeurig man, en gaat in de uitoefening der bevelen steeds letterlijk te werk.

LOUVOIS.

Geef gij slechts hierop acht, dat in groote werkzaamheden niet altijd dat letterlijk opvolgen aangenaam is. De ambtenaar moet de kunst verstaan, den zin van zijnen Heer te raden, zonder dat die behoeft gezegd te worden. Wij willen niet alleen de armen, maar ook het hoofd des mans in onzen dienst hebben. Terwijl wij in alle werelddeelen onze legers en vloten besturen, kunnen wij ons niet met kleinigheden inlaten. De Gouverneur past niet voor dezen post. Gij schijnt een man van verstand te zijn, ik zal bij gelegenheid aan u denken.

DE OFFICIER.

Ik zal hoogst gelukkig zijn, wanneer ik mijne al te geringe vermogens en mijn leven, voor den roem en de hooge genade uwer Excellentie ten offer mag brengen.

LOUVOIS.

Overigens kan ik u zoo veel vertrouwen, dat Zijne Majesteit de Koning, door het in wezen blijven van het ijzeren masker, — hoe zal ik zeggen? — Zijne Majesteit kon zeker, door eenen enkelen wenk dit veranderen, doch onuitsprekelijke grootmoedigheid belet dikwijls het denken aan ernstigere maatregelen; — hoe lang hebt gij gediend?

DE OFFICIER.

Negen jaren, uwe Excellentie!

LOUVOIS.

Goed, dat zal zich vinden. Ga nu en laat den Gouverneur komen. Hij zal weder zijnen post waarnemen, tot zich andere oorzaken tot zijne verwijdering opdoen. Intusschen blijft het er bij: gij deelt met hem het toezigt over het ijzeren masker. Let op als mijn rijtuig komt, en meld mij dit oogenblikkelijk. (*De Officier vertrekt.*) Alles hangt van deze samenkomst af. De Koning zal hem zien; zijne oude angst zich vernieuwen, en ik, heb vrije baan. De Koning zal ten laatste mij nog moeten danken, dat ik zijne geheimste gedachten, zoo gelukkig doorgrondde. (*Tegen de deur van het kabinet.*) En gij, arme onnoozele! wiens leven aan *éne* beweging mijner lippen hangt, gij waagt het mij te trotseren, alsof gij de kroon van Frankrijk bezat!

D E R.

DERDE TOONEEL.

LOUVOIS *en* DE GOUVERNEUR.

DE GOUVERNEUR.

Het behaagde uwe Excellentie mij te doen roepen?

LOUVOIS.

Gouverneur! de verdenking tegen u was groot. Gij weet hoeveel Zijne Majesteit aan het geheim van het ijzeren masker gelegen is. Daar gij u nu door eene vrouw liet misleiden, en deze vrouw op het einde uwe nicht was, zoo begrijpt gij gemakkelijk, dat men niet onverschillig blijven kon. Gij zijt intusschen volkomen geregtvaardigd. Uwe onschuld is gebleken.

DE GOUVERNEUR.

Ik dank de Voorzienigheid en de bemoeijingen van uwe Excellentie....

LOUVOIS *neemt den degen en geeft hem den Gouverneur terug.*

Neem uwen degen terug, en ga voort als een getrouw dienaar des Konings te handelen.

DE GOUVERNEUR.

Ik herneem met vreugde dezen degen; hij verzelde mij steeds op de wegen der rechtschapenheid en des gevaars. Ik droeg hem in zeven gelukkige veldslagen.

LOUVOIS.

Tot de aankomst van hoogere bevelen, is het uwe

uwe nicht vergund, in het lot van het ijzeren masker te deelen en hier te blijven.

DE GOUVERNEUR.

Het zal moeilijk zijn hen te scheiden; zij dreigen met zelfmoord.

LOUVOIS.

Verliefde uitdrukkingen.

DE GOUVERNEUR.

Ook gebiedt mij mijnen pligt uwe Excellentie te zeggen, dat het ijzeren masker in tegenwoordigheid van twee cipiers het geheim uitgesproken heeft. Het geschiedde in eenen aanval van wanhoop, toen ik zijne gemalin van hem deed wegvoeren.

LOUVOIS.

Wat zeide hij?

DE GOUVERNEUR.

Hij was de broeder des Konings.

LOUVOIS, hevig.

Zeide hij dit? en gij stondt daar en schoot den verrader niet aanstonds neder? (*Bedaarder.*) Doch het is nu goed, zelfs beter, en wordt u vergeven. Wie zijn de kerels, die het gehoord hebben?

DE GOUVERNEUR.

Bonami en Lafitte!

LOUVOIS *schrijft de namen in zijne portefeuille.*

Gij zult beiden zonder uitstel gevangen zetten, levenslang of op de genade des Konings, in eene verwijderde kamer, elk afzonderlijk, en
mer

met niemand ter wereld in aanraking doen komen.

DE GOUVERNEUR.

Uwe Excellentie, wees zoo menschelijk, en....

LOUVOIS.

Genoeg hiervan; het bevel zal u heden nog, schriftelijk gezonden worden.

DE GOUVERNEUR.

Veroorloof mij, uwe Excellentie alleronderdanigst, om mijn ontslag te verzoeken. Ik ben een oud man, en wensch hartelijk het overige van mijn leven in rust te genieten.

LOUVOIS.

De Koning zal niet onverschillig omtrent uwe verdiensten zijn. In de tegenwoordige omstandigheden, moet gij zelf bekennen, dat zulk een verzoek den argwaan van Zijne Majesteit kan verwekken. Alles te zijner tijd, Gouverneur! ik zal gaarne voor u spreken.

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN; DE OFFICIER.

DE OFFICIER.

Het rijtuig komt, uwe Excellentie!

LOUVOIS *haastig tot den Gouverneur,*

terwijl hij op het kabinet wijst.

De gevangenen zijn opgesloten en blijven het tot mijne terugkomst.

(Hij vertrekt spoedig met den Officier.)

DE

DE GOUVERNEUR, *alleen.*

Neen, nooit! al koste het mij de koninklijke gunst, ik wil de handlanger zijner tirannij niet zijn. Eerlijk en zonder schande verhief ik mijn hoofd door al de stormen des levens, en mijn haar is grijs geworden onder de vanen der eer; — zou ik thans nog, gelaten, smaad en schande dragen.

VIJFDE TOONEEL.

Een Onbekende treedt binnen, in eenen mantel gewikkeld en het gelaat onder een half masker verborgen. LOUVOIS geleidt hem hoogst eerbiedig.

DE ONBEKENDE, *op den Gouverneur wijzende.*

Wie is dat?

LOUVOIS.

De Gouverneur der Bastille.

DE ONBEKENDE.

Weg met hem!

LOUVOIS.

Gouverneur! verwijder u.

(De Gouverneur, terwijl hij eenen veelbeteekenende blik op den Onbekenden werpt, vertrekt.)

DE ONBEKENDE.

Ben ik onherkenbaar?

LOU-

LOUVOIS.

Als de zon in de wolken, of een God in menschengedaante. En evenwel verraden alle bewegingen, gang en houding een hooger wezen, eene aangeborene waarde en majesteit.

DE ONBEKENDE.

Woonst hij in deze vertrekken? redelijk wel, slechts het nitzigt niet uitlokkend. (*Hij staat alles naauwkeurig gade.*) Geen versche lucht genoeg. (*Hij vindt onder de papieren het portret van Laurette.*) Zie eens! welk eene schoone vrouw! Hij schildert! Heeft hij dit zelf gewerkt?

LOUVOIS *hetzelve ook ziende.*

Het schijnt zoo! ja waarachtig het is de jonge vrouw, die op zulk eene listige wijze tot hem gekomen is.

DE ONBEKENDE.

Een allerliefst hoofd! moed en geest in alle trekken. Het is de moeite waardig, om met haar in eenen kerker opgesloten te zijn. Jammer van het aardige schepsel! Ik verlang de kleine heldin te zien. Is zij nog hier?

LOUVOIS.

In onze nabijheid. Zij is de nicht van den Gouverneur.

DE ONBEKENDE.

Van den Gouverneur? Schoon! overheerlijk!

LOUVOIS.

Doch naar alle schijn, eene dweepster zonder weërge. Zij is buiten opgevoed.

DE

DE ONBEKENDE.

Zoo veel te beter. De dweeperijen van eene jonge vrouw, zijn het kruid en de geest der liefde. Onze dames aan het hof en in de stad, zijn slechts opgeschikte poppen der modekramers, niets voor zich zelve, alles voor hare fleeding. Zij handelen met deugd, als met de veeren van hun tooifel, en leggen die af, wanneer zij er niet mede bevallen.

LOUVOIS *hem toelagchende.*

Schooner en treffender kan niets gezegd worden.

DE ONBEKENDE.

In ernst, indien de kleine avanturierster werkelijk zoo schoon is als deze beeldtenis mij doet vermoeden, dan moet men haar lot verzachten. Ik wil haar naderhand zien. Zeg haar, dat zij aan het hof bij den Koning om genade smeekte; — onmiddellijk bij den Koning.

LOUVOIS.

Zij schijnt, zoo als de Gouverneur zegt, haren echtgenoot zeer toegenegen.

DE ONBEKENDE.

Werkelijk? genegen? dit is zeer gelukkig!

LOUVOIS.

De Gouverneur sprak zoo even, dat zij met zelfmoord dreigde, wanneer men haar van haren gemaal scheiden wilde.

DE ONBEKENDE.

Dat kan de oude Gouverneur gelooven. Hij heeft mischien wel in treurspelen zoo iets gelezen.

zen. Genoeg, mijn lieve Louvois, beproef het; als minister van oorlog zult gij den aanval befluren.... Doe den gevangene komen. (*Louvois gaat in het kabinet. De Onbekende is onrustig.*) Zien moet ik hem toch nog eens. De arme mensch! ik beklaag hem! — doch niet hem, maar onze betrekkingen.

Z E S D E T O O N E E L.

LOUVOIS brengt JULIUS binnen, de Onbekende verbergt zich meer in zijnen mantel.

LOUVOIS tegen JULIUS.

Ziedaar den Heer, die u verlangt te spreken.

JULIUS maakt eene kleine buiging.

Wat brengt u in deze treurige woning?

DE ONBEKENDE.

Een geheime last van hooger hand. (*Tegen Louvois.*) Doe hem die ijzeren kap af.

LOUVOIS gaat tot Julius, en opent met eenen kleinen sleutel den helm van achteren.

Veroorloof mij, genadige Heer! (*Terwijl hij het ijzeren masker afneemt.*) Met genoeg volbreng ik dezen aangename pligt.

JULIUS staat in zwijgende verwondering, legt vervolgens zijnen hand op zijn bleek en teeder gelaat en zucht.

O God!

DE ONBEKENDE *tracht zijne ontroering te verbergen en wendt zijn gelaat af.*

Is het mogelijk!

(*Louvois beschouwt Julius in sprakeloze bewondering en eerbied; en nadert den Onbekende.*)

DE ONBEKENDE *legt zijne hand op den arm van Louvois, en spreekt zacht tot hem.*

Wat zegt gij, Louvois?

LOUVOIS, *zacht.*

Het is buitengewoon!

DE ONBEKENDE.

Behalve de bleekheid van zijn gelaat, eene gelijkheid in alle trekken die mij doet sidderen.

LOUVOIS.

Volmaakt dezelfde honding, als zaagt gij in een' spiegel.

DE ONBEKENDE.

Dat alle toegangen behoorlijk bewaard worden.

LOUVOIS.

Gij kunt volkomen gerust zijn.

DE ONBEKENDE.

Vertrek en blijf bij de deur. Ik zal u roepen.
(*Louvois vertrekt.*)

JULIUS.

Wie brengt mij het onverwacht geluk, dat ik weder na lange jaren, den weldadigen invloed der versche lucht mag ondervinden.

DE ONBEKENDE.

Ik kom den laafden wil eener hooge geftorvene volbrengen. Gij kentet de Koningin-moeder?

JULIUS.

Slechts twee malen in mijn leven heb ik haar gezien. Was zij....

DE ONBEKENDE.

Zij is overleden. Gisteren werd haar ligchaam plegtig bijgezet.

JULIUS, getroffen.

Gestorven! — ach, mijne moeder! (*Tranen ftoften uit zijne oogen.*) — Ik moest haar niet beweenen. Zij baarde mij voor eeuwige fmart, — verftiet mij! — wilde, mij ongelukkige! niet kennen. — En toch vordert de natuur haren heiligen tol. — Zij heeft om mij nooit geweend, en was toch mijne moeder, en wist toch dat ik hier was! — Nu dan, deze weinige tranen tot dank voor de gestolene oogenblikken, in welke ik haar *Moeder* mogt noemen.

DE ONBEKENDE.

Bemindet gij de Koningin?

JULIUS.

Of ik haar beminde? Beftaat er zoeter, bekoorlijker behoefte, dan zich aan een teeder, vertrouwd moederhart te drukken? Het doet ons zoo goed, *kind* te zijn. Dit geluk was het mijne nooit; vaak benijdde ik de naakte zuigeling aan de borst der bedelares. En echter was zij mijne moeder! o! deze naam verzoent mij weder. God vergeve het haar!

DE ONBEKENDE.

Op haar sterfbed heeft zij met veel deelneming naar u gevraagd.

JULIUS.

Op haar sterfbed? arme vrouw! — Waarom stierft gij niet op uwen troon, omringd door vleijers en hovelingen; zij hadden u nog in het stervende oor toegesluisterd: *Vorsten zijn van goddelijke natuur; zij sterven niet.*

DE ONBEKENDE.

De Koningin was u zeer genegen....

JULIUS, *eenen blik op zijnen kerker en zijn masker werpende.*

Dat was zij.

DE ONBEKENDE.

Doch zekere betrekkingen. ...

JULIUS.

O ja! aan het hof zijn natuur en waarheid niet op hare plaats; ik weet het. De hofwereld is natuurlijk in het onnatuurlijke, en onze aardse goden, worden helaas! eerst menschen, als zij ophouden menschen te zijn, — twee schreden van het graf. Doch ter zake. Welken last hebt gij?

DE ONBEKENDE *geeft hem eenen openen brief.*

Deze regels deed de Koningin voor u schrijven, en onderteekende dezelve met hare eigene hand.

JULIUS, *levendig.*

De Koningin! Met eigene hand! o, Moeder!
Moe-

Moeder! waarom was het lot zoo wreed, en gaf u in plaats van eene hut, de koninklijke Louvre? Waart gij de vrouw eens daglooners geweest, geen sterveling had u in deugd overtroffen. De slechte kroon ontnam u de dood, de betere hebt gij verspeeld. (*Hij neemt den brief.*)

DE ONBEKENDE.

Wilt gij den brief lezen?

JULIUS leest.

„Mijn einde is nabij. Uw lot bekommert mij
„het meest, mijn zoon. Gij zijt het beklagens-
„waardigst offer der staatkunde. Vergeef mij,
„dat ik door den ijzeren wil der omstandigheden
„niets voor u doen kan. Ik heb den Koning
„voor u gesproken, en u in zijne gunst aanbe-
„volen. Bid voor mij! — Vernietig dit blad,
„na de lezing. Anna.” (*Zwaarmoedig, terwijl
hij het papier met tegenzin verscheurt.*) Zij was
tot haren laatste adem Koningin. God vergeve
het haar!

DE ONBEKENDE.

Gij schijnt ontevreden.

JULIUS.

Wie was ooit *minder* dan ik? Zie, ik sta alleen, eenig op deze wereld, gelijk eene vertrapte bloem, ten speelbal aan wind en golven. — Mijne geboorte is zonde, en mijn leven ergernis voor de menschen. De wereld gaat, mij verachtend voorbij, en vraagt, waar is uw vaderland? Ik behoor niet in het rijk, dat ik bewoon, en ben, als had ik nooit bestaan.

DE ONBEKENDE.

Het is de uitdrukkelijke wil des Konings, dat het u aan niets ontbreke, wat u aangenaam zijn kan. Ik verzoek u mij uwe wenschen mede te deelen. De Koning zal die weten.

JULIUS.

Een wandelstok en mijne vrijheid.

DE ONBEKENDE.

Dit eenige.... (*De schouders ophalende.*) Dit eenige....

JULIUS.

En zonder dit eenige is alles slechts eene ijdele vertooning, een spel waarmede men de dooden in hun graf nog vermaken wil. Schenk mij de vrijheid, en gij hebt mij een werelddeel geschonken.

DE ONBEKENDE.

Uw lot is moeilijk, ik beken het; maar de Koning denkt er aan, en....

JULIUS.

Denkt hij aan mij? waarom stijgt hij niet van zijnen troon, waar hij voor zijne onderdanen schittert, en zoekt den gevangen broeder in zijnen kerker op, om ook door eene daad voor God te schitteren.

DE ONBEKENDE.

En als hij dit deed?

JULIUS.

Ik zou mij aan zijne voeten werpen, ik zou hem deze uitgeholde wangen toonen, ik zou hem den broedernaam stamelen, — o! dit woord, dit eeni-

eenige woord zou de koude ijskorst van zijn hart doen smelten; de natuur zou hem door hare stem treffen, en met alle banden des bloeds hem aan mijn hart wedergeven.

DE ONBEKENDE, *zucht.*

JULIUS.

Ik verlang zijn rijk niet, en vergeet het regt van eerstgeboorte. Slechts mijne vrijheid en een hoekje van den aardbodem, eene kleine hut, op een veld, dat ik met eigen hand bebouwe, het is zoo weinig! — Mijn broeder speelt met koninkrijken, waarom gunt hij den zoon eener Koningin niet het erfdeel eens bedelaars?

DE ONBEKENDE *vat met hartelijkheid de hand van Julius.*

Ongelukkige! uw toestand zal veranderd worden. Doch herinner u, dat vorsten ook niet vrij, dat zij de eerste slaven der noodzakelijkheid zijn.

JULIUS, *getroffen.*

Uwe hand heeft in de mijne. O! was zij de hand mijns broeders. Hij mag mij voor de menschen verloochenen, doch voor den Almagtigen kan hij dit niet. Ook hij heeft den wellust nog niet gesmaakt, een broederhart aan het zijne te drukken. — Eene bede heb ik.

DE ONBEKENDE.

Spreek onbeschroomd.

JULIUS.

Gaarne zou ik het lijk der Koningin nog eens

zien, en tevens in den grafkelder eene zamenkomst met den Koning verlangen.

DE ONBEKENDE.

Waarom op zulk eene ongeschikte plaats.

JULIUS.

Geen tempel, geen altaar en geene feestviering kan zoo plegtig zijn, als het gezigt van een' dooden in zijne enge bewaarplaats. Toen mijne moeder, omringd door den grootſchen ſtoet van Prinſen en grooten des rijks, van ridders en veldheeren en vreemde gezanten den troon beklom, was zij niet zoo belangwekkend, als thans in het eenvoudige doodkleed, in het zwijgende gezelschap der doode monarchen.

DE ONBEKENDE.

Wat bedoelt gij? — Ik verſta u niet geheel. —

JULIUS.

Mijn broeder zou mij verſtaan, wanneer wij te zamen de ſtomme reijen vermolmde Majesteiten doorwandelden: hij zou de vreesſelijke rust verſtaan, die in de verſtramde borst der voormalige wereldbeheerſchers woont, en de ijzeren gevoelſloosheid dier bleeke wezens voor de dwaasheid der wereld; en het ſtof op hunne lauwerkranſen, en den donkeren glans hunner geroeste wapenſchilden en kroonen. — De gekroonde hoofden zouden hem zeggen, wat geen hoveling wagen durft: „Vorſt! wij waren wat *gij* zijt, en *gij* zult worden wat *wij* zijde.

DE ONBEKENDE, *onrustig.*

Alles wel; doch zijt zoo goed, over het wezenlijke van uw lot te spreken.

JULIUS.

Niets wezenlijker dan dit. Over de lijkbaar der moeder, zullen de gescheidene barten der broeders tot elkander naderen, indien de Koning, omringd door de gedenkstukken der vergankelijkheid, nog eenen polslag voelt, en den vernemen roepstem der eenwigheid hoort.

DE ONBEKENDE.

De gedachte is zonderling, waarlijk. De eenzaamheid verdikt uw bloed en maakt u neerslagtig. — Zijt gij gehuwd?

JULIUS *verbergt zijnen tegenzin.*

Zal ik dan den Koning niet zien?

DE ONBEKENDE.

Zijne Majesteit is met zulk een' oneindigen last van regeringszorgen overladen, dat....

JULIUS.

Dat hij vergeet den zwaarsten last van zijne ziel te nemen. — Welnu, hij drage dien. Wanneer eens zijn troon en zijn rijk achter hem blijven, zal hij dezen last met zich door de poorten der eenwigheid heen slepen.

DE ONBEKENDE *gaat verlegen heen en weder.*

Gij zijt gehuwd?

JULIUS.

Welaan, ik zal zwijgen: doch gij zelf herinnert mij aan mijn laatste goed: de bloeddorstige

Louvois wil het mij ontrooven: het zal mijn leven kosten. Is uw woord van eenigen invloed bij den Koning, ach, Mijnheer! bid dan voor mij, en dat mijne echtgenootē niet van mij afgescheurd worde!

DE ONBEKENDE.

Waar is zij?

JULIUS.

Deelgenootē van mijn lijden, zij is in dezen kerker. (*Hij opent de deur van het kabinet.*)

ZEVENDE TOONEEL.

DE VORIGEN; SADALIN *in vrouwelijk gewaad.*

JULIUS.

Hier, lieve Laurette!....

DE ONBEKENDE *gaat haar beleefd te gemoet.*

Mevrouw! ik bewonder de ongeloofelijke heldenmoed, met welken gij allē moeilijkheden hebt overwonnen, om het treurig lot van uwen gemaal te helpen dragen. Veroorloof mij u de gevoelens mijner hoogachting te betuigen.

SADALIN *staart met verwondering, nu op het ongemaskerd gelaat van Julius, dan op den Onbekende; sluit zich bevreesd aan Julius, en zegt half verstaanbaar tot hem.*

Julius! het is de Koning!

JULIUS, getroffen.

Hoe, herkent gij hem!

SADALIN *werpt zich op de knieën voor
den Onbekenden.*

Sire! ontferm u over mijn gemaal; onschuldig
lijdt hij de schande eens booswichts. De regt-
vaardigheid treurt over dit schouwspel. Wat
heeft hij misdaan?

DE ONBEKENDE, *moette doende om
haar op te heffen.*

Mevrouw! gij maakt mij verlegen, — ik ben
innig getroffen....

SADALIN.

O! laat mij op mijne knieën! zóó wil ik den
edelsten Koning om medelijden smeeken, — zóó
hem mijnen dank stamelen.

DE ONBEKENDE.

Gij vergist u, Mevrouw!

SADALIN.

Neen! neen! en wanneer mijne zinnen mij be-
drogen, mijn hart misleidt mij niet. De geschie-
denis zal dezen dag den schoonsten noemen, op
welken een groot koning in het verblijf der el-
lendé kwam, om paal en perk aan de vervolging
der onschuld te stellen.

JULIUS *na lang beraad, knielt nevens
Sadalin.*

Gij zijt het! o! mijn broeder! mijn Koning?
mijn Heer!

DE ONBEKENDE *wil het vertrek verlaten.*

Ik ben niet, die gij gelooft, ik!...

JULIUS *met uitgestrekte armen.*

Lodewijk!

DE ONBEKENDE *met zich zelf in tweestrijd, keert tot Julius terug.*

JULIUS.

O! mijn broeder! ontferming!

(De Onbekende ijlt haastig weg.)

SADALIN *staat troosteloos op.*

Hij hoort ons niet! het was de Koning! Voor wien, dan voor hem, zou uw gelaat ongedekt mogen zijn: ik ken hem al te wel; gedaante, beweging, stem, alles verried hem: hij was het en hoorde ons niet.

JULIUS *opspringend.*

Welaan dan, broedermoorder! ga heen; ééns vinden wij elkander weder! dáár, waar de slaafsche wereld den gelukkigen niet meer vergoden, en den lijdenden niet meer verachten kan. Eens, broedermoorder! zal mijne stem voor de verschrikte volkeren, uwe geheime misdaden openbaren, en zij, die thans met gebogene knieën uwen troon omringen, zullen zich dan met afgrijzen van u keeren!

SADALIN.

Julius! lieve Julius! wanhoop niet. Daar leeft een God, die ons niet verlaat!

JULIUS.

Laat mijne smart uitwoeden; wat blijft mij,
ar-

arme, weerlooze, verworpene vertrapte nog over, buiten deze stem, die door de gewelven heendringt, en zich tot den eeuwigen wreker verheft! (*Hij gaat in het kabinet.*)

A C H T S T E T O O N E E L.

SADALIN wil JULIUS volgen. LOUVOIS treedt binnen.

LOUVOIS.

Mevrouw! een woord.

SADALIN.

Mijn gemaal is wanhopend, veroorloof mij!...

LOUVOIS houdt haar tegen.

Wat ik u te zeggen heb is van het hoogste belang. Uw lijden heeft een einde.

SADALIN.

Een einde! mijn gemaal zou vrij zijn! wij mogen de Bastille verlaten, deze vertrekken ontvlugten, en ver af eene eenzaamheid zoeken?....

LOUVOIS.

Ik twijfel hieraan geen oogenblik.

SADALIN valt hem te voet.

O! onze weldoener! onze beschermmer!

LOUVOIS heft haar op.

Neen! zoo niet Mevrouw! ik heb daarvan de geringste verdienste.

SADALIN.

Wanneer kunnen wij vertrekken? de lucht is hier verpest?

LOU.

LOUVOIS.

Morgen, overmorgen, zoodra gij wilt.

SADALIN.

O! nog dit oogenblik! geene minuut langer, als het van ons afhangt?

LOUVOIS.

Zeer zeker van uwen wil. Alleen....

SADALIN.

Veroorloof mij uwe Excellentie! dat ik mijn gemaal deze heugelijke tijding breng. De smart doodt hem thans. — En mijn oom?....

LOUVOIS.

Het is mij aangenaam u zijne bevrijding te kunnen melden.

SADALIN geroerd.

Ach! hoe verkeerd heb ik gedacht! hoe ligt had ik alle geloof aan menschelijkheid opgegeven. Neen! neen! de mensch is edel en verloochent zijne goddelijke afkomst nooit! (*Zij wil zich verwijderen.*) Sta mij toe?....

LOUVOIS.

Nog niet! uwe vrijheid is stellig, doch nog eene geringe moeite zult gij daarvoor moeten dragen.

SADALIN.

Ach! hoe gaarne; alles! alles!

LOUVOIS.

Ik breng u, Mevrouw! dezen avond bij Zijne Majesteit. Gij smeekt op uwe knieën om de bevrijding van uwen gemaal; gij wordt niet afgellagen.

SADALIN, *teleurgesteld.*

De Koning was hier.

LOUVOIS.

Stil! gij hadt hem niet moeten herkennen. Hij is zoo zeer over uwe heldengrootheid als over uwe schoonheid getroffen. Volg mijnen raad.

SADALIN.

Hij verliet ons toornig.

LOUVOIS.

Hij wilde niet ontdekt zijn, — niet hier.

SADALIN.

Een Koning is overal op zijn' troon, waar hij koninklijk handelt, en hem in plaats van diamanten, tranen der dankbaarheid tegenglinsteren.

LOUVOIS.

Mevrouw! gij weet Koningen zijn altijd menschen.

SADALIN.

Daarom moesten zij zich nooit over hunne menschelijkheid schamen. De plaats verandert het gemoed niet. Hij zal in de audientie-zaal niet toestaan, wat hij in den kerker weigerde.

LOUVOIS.

Wees onbekommerd! Ik blijf u borg voor den gelukkigen esloop, Mevrouw! zoo veel verstand en zoo veel schoonheid als gij vereenigt, is waardig door koningen vereerd te worden.

SADALIN.

Genadige Heer! ik begin mijne hoop te wantrouwen, daar de mond die ze gaf, tevens met de ellende spot.

LOU-

LOUVOIS.

Nu dan, met een woord: Zijne Majesteit.... heeft mij wezenlijk dezen vleijenden last voor u opgedragen.

SADALIN *verlegen*.

Ik begrijp niet!....

LOUVOIS.

Mijn rijtuig zal in de schemering voor de poort staan. Indien gij het veroorlooft, zal ik zelf het genoeg hebben, u te geleiden.

SADALIN *meer en meer verlegen*.

Uwe Excellentie moet begrijpen, dat ik....

LOUVOIS.

Inderdaad, is reeds door den Gouverneur, uwen oom, bevel gegeven, u van alle kleederen en benoodigdheden te voorzien.

SADALIN.

En mijn gemaal, — mag ook hij mij tot den Koning geleiden.

LOUVOIS.

Uw gemaal? (*Hij haalt de schouders op.*) Zijne Majesteit gewaagde van hem niet.

SADALIN *met waarde*.

Slechts aan *zijne* zijde verlaat ik de Bastille! (*Zij gaat in het kabinet.*) Uwe Excellentie zal mij vergeven....

LOUVOIS *alleen*.

Zoo; eigenlijk had ik dit wel verwacht. — Gescheiden zullen zij worden; doch in stilte zonder opzien. Het zal moeilijk zijn, zonder hun argwaan te geven, — het is eene moeilijke
zen.

zending, — doch de Koning wil, — het moet geschieden. — (*Hij gaat aan de middel deur en roept.*) Binnen, nu! (*Hij gaat naar het verblijf der Blinden, en opent de deur.*) Fleury!

N E G E N D E T O O N E E L.

LOUVOIS, DE OFFICIER *met eene mand*, FLEURY.

LOUVOIS *spreekt zacht met den Officier, neemt het ijzeren masker en gaat in het kabinet.*

FLEURY.

Wie heeft mij geroepen? (*De Officier nadert hem stil.*) Is er iemand hier?

DE OFFICIER *met eene veranderde stem.*
Stil!

FLEURY.

Wat is er? wie spreekt tot mij?

DE OFFICIER.

Een vriend van uwen Heer; zijn goede engel.

FLEURY.

Zijn goede engel? waarom gaat de engel niet tot hem zelf? waarom bij mij?

DE OFFICIER.

Uw heer kan op dit oogenblik het vertrek niet verlaten. Louvois is bij hem.

FLEURY.

Zijn booze engel! Jammer dat de goede gees-

ten ook in de Bastille voor de kwade vlugten. Doch wat wilt gij van mij? hoe komt gij, een vreemdeling, in deze gevangenis?

DE OFFICIER.

Een onbekende gemaskerde Heer van het hof was voor korten tijd hier.

FLEURY.

Hij is reeds weder vertrokken.

DE OFFICIER.

Ik ben uit zijn gevolg. Hoor mij, voor de tijd voorbij is, zoo het mij veroorloofd is met u te spreken.

FLEURY.

Ik mag alles hooren, doch niet alles antwoorden. Mijn mond is zoo stom als mijne oogen blind zijn.

DE OFFICIER *stopt hem iets in de hand.*

Neem dit en verberg het.

FLEURY.

Was is dat? een kleine sleutel en waartoe?

DE OFFICIER.

Geef hem uwen Heer, deze sleutel opent het ijzeren masker.

FLEURY, *verschrikt.*

Wie zijt gij? — wilt gij mij in verzoeking brengen? mij, ongelukkige?

DE OFFICIER.

Ik koop u niet om, en verleid u alzoo niet tot het kwade.

FLEURY.

Ik mag hem den sleutel niet geven.

DE OFFICIER.
Gij zijt de verkeerde; gij zijt de vijand van
uwen beklagenswaardigen gebieder; gij zijt La-
pierre!

FLEURY.
Ik ben Fleury.

DE OFFICIER.
Hoe, Fleury! en gij wankelt? o! ware ik de
dienaar van uwen Heer! zie, ik zou hem mijn
bloed geven, indien hij daardoor van eene ziekte
kon herstellen; ik zou hem mijne levensjaren
schenken, indien hij daarmee eenen vrolijken dag
koopen konde.

FLEURY.
Wie gij ook zijt, gij hebt niets goeds voor,
want gij tracht mijn hart om te koopen.

DE OFFICIER.
Schurken koopt men met goud; de brave man
met het geloof aan zijne deugd.

FLEURY.
Ik neem den sleutel.

DE OFFICIER.
En deze korf. *(Hij geeft hem dezelve.)*

FLEURY.
Wat moet ik hiermede?

DE OFFICIER.
Gij geeft hem uwen heer.

FLEURY.
En wanneer hij vraagt?....

DE OFFICIER.
Dan antwoordt gij, het komt van een' zijner

geheimste en getrouwste vrienden; hij zal er gebruik van maken, zonder den gever te raden. Deze is beloond, als het geschenk zijn doel bereikt.

FLEURY.

Mijnheer! wij spelen binnen deze muren nooit geringer noch hooger, dan om leven en dood; wanneer ik verraden word....

DE OFFICIER.

Verberg de korf; doe uw' pligt, vaarwel!
(*Hij gaat heen.*)

FLEURY.

Mijnheer! nog een oogenblik, — hij is weg. God! help mij uit deze verlegenheid: het is waar, van zulk een buitengewoon geval, zwijgt mijn eed; — nu, zoo zwijgt ook mijn geweten. — Men komt. (*Hij gaat in zijn vertrek terug.*)

TIENDE TOONEEL.

LOUVOIS, JULIUS *met het ijzeren masker*, SADALIN.

LOUVOIS.

Het hangt alleen van uwen wil af, uw lot eene betere wending te geven; al wat in mijn vermogen is, zal voor uw geluk aangewend worden.

JULIUS.

Hard en wreed is mijn lot, doch ik ben met hetzelfde verzoend. (*Hij sluit Sadalin in zijne ar.*)

armen.) Gij hebt mij mijne vrouw gegeven; zij mag mijn lot met mij dragen. — Ik dank u. —

LOUVOIS.

De inrigting der Bastille verbiedt mij, u in dezen omtrek grootere vrijheid te vergunnen. Doch de zomeravonden zijn hoogst aangenaam, en al de gevangenen worden vóór het vallen van den avond weder opgesloten; ik zie er geen gevaar in, u de avonduren in de open lucht te laten, en zoo gij dit wenscht, zal ik dadelijk bevel geven, dat uwe deuren op dien tijd geöpend worden.

SADALIN.

Wij zijn u zeer verplicht voor uwe goedheid.

JULIUS.

Ik verzoek u om deze gunst. Er is reeds menig jaar voorbij gegaan, dat ik de maan niet heb kunnen zien, en het heerlijke dat zij in schoone nachten over de aarde verspreidt. Gij maakt ons oneindig gelukkig.

LOUVOIS.

Het is zoo weinig, zoo onbeduidend wat ik voor u doen kan.

JULIUS.

Het stukje goud, voor den rijken eene kleinigheid, is den armen een onmetelijke schat. De hongerige zwelgt aan eene korst brood, en verbeeldt zich een brasser te zijn. De zieke gevoelt den hemel in een pijneloos oogenblik, dat de gezonde

niet telt. O! Mijnheer! gij weet niet hoeveel gij mij toestaat!

LOUVOIS.

Uwe vreugde verrukt mij: eer ik de Bastille verlaat, zal het bevel gegeven zijn. — En — Mevrouw! — gij wilt den laatste stap niet wagen?

SADALIN.

Ik heb plegtig beloofd, zonder mijn' gemaal, nooit deze plaats te verlaten.

LOUVOIS.

Als staatsgevangene kan hij onmogelijk aan het hof verschijnen. Doch ik geleid u, Mevrouw! tot Zijne Majesteit. Ik zelf breng u in mijn rijtuig weder hier terug. Waarom vreest gij voor zulk eene korte scheiding?

SADALIN.

Vergeef dit eener zwakke vrouw! de vrees is ons geslacht zoo natuurlijk, en de liefde siddert als de misdaad voor elke dreigende schaduw.

LOUVOIS.

Slechts eene scheiding van eenige uren....

SADALIN.

Uren of jaren. Wie voorziet het naaste oogenblik! Eene minuut is klein, doch uit deze kleine bron, stroomen jaren. Mij kan in zulk eene minuut een ongeluk overkomen, en de golven sloop mij weg, en jaren redden mij niet. Arglistig loert het toeval op ons; — een weg van twintig schreden is zoo rijk aan gevaren, als eene reis om de wereld. Ik verlaat mijnen echtgenoot niet.

niet. Zal een van ons vergaan, zoo zij het aan de borst des anderen.

LOUVOIS.

Mijn woord van eer, neemt alle bedenkingen weg.

SADALIN.

Uwe Excellentie bestuurt groote legers, doch het toeval regeert u; het woord van den eersten Minister zendt honderd duizenden naar het bloedige slagveld, doch kan geene vallende dakpan in de lucht ophouden. Hoeveel duizende mogelijkheden zijn er in den omvang van twee uren tuschen mij en mijnen gemaal! Sta mij toe, dat ik bij mijn besluit volharde.

LOUVOIS.

De hoop, hem het koninklijke woord der bevrijding te brengen, bezwijkt dus voor eene ongegronde vrees.

SADALIN.

De koopman waagt niet meer nadat hij schipbreuk leed, en vergenoegt zich met de geredde overblijffelen van zijn goed.

LOUVOIS.

Het zij dan zoo! Gij verwerpt mijnen welgemeenden raad; ik wil er bij u niet verder op aandringen. *(Hij buigt zich en vertrekt.)*

JULIUS.

Wat vreest gij, Laurette! wanneer gij tot den Koning gaat?

SADALIN.

De Koning zag ons hier aan zijne voeten en bleef

bleef ongevoelig. Mogelijk bedwong hij zich in zijne vermomming; doch waarom zendt hij den Minister Louvois? — Zendt hij hem niet, hoe werd deze afschuwelijke mensch zoo plotseling een menschenvriend? — Welk wonder kon hem bekeeren? — Neen! Julius! zijn valsch oog is de heraut zijner boosheid.

JULIUS.

En toch schijnt de Koning mijnen toestand te willen verbeteren, en medelijden te gevoelen; hij laat u bij mij; wij mogen de avonden op het terras doorbrengen.

SADALIN *zijne hand vattende.*

O, Julius! de hemel wenkt. Laat ons dien wenk verstaan. Wij moeten vlugten.

JULIUS.

Vlugten? — ik wil! — Doch zelf, als wij deze gevloekte muren achter den rug hebben, zijn de gevaren niet minder groot. Geheel Frankrijk is mijn kerker, elk onderdaan des Konings mijn cipier.

SADALIN.

Gevaren? noem dit woord niet, zonder op het doel te zien. Vrijheid! o, Julius! vrijheid wenkt ons toe; zij is ons licht in de duisternis; hare stralen verwarmen en verkwikken onze leden.

JULIUS.

Denkt gij dat het mij aan moed ontbreekt? waarlijk, Laurette! op eene vermolmde plank stort ik mij in zee, en zwem mijne hoop duizend mij.

mijlen achterna. Doch een waagstuk blijft het altijd.

S A D A L I N.

Gij wilt dus?

J U L I U S.

Elk oogenblik. Maar gij, Laurette! — onze geest is sterk, maar gebrekkig zijn de werktuigen. Uwe teedere leden zullen de ongehoorde vermoeijenissen van eene vlugt door bosfchen en woeste streken niet uithouden. Wij moeten de menschen fchuwen; in den nacht onzen togt vervolgen, en met wortels onzen honger stillen.

S A D A L I N.

Maar de vrijheid zal ons verkwikken; zij zal de bosfchen met bloemen versieren, en de ruwe wortelen tot lekkernijën maken.

J U L I U S.

Wanneer wij na honderd overwonnen gevaren, dan toch nog in de handen onzer vervolgers vallen? — gij dan weder van mij afgefcheurd wordt? — ach, Laurette! — en het berouw ons te laat verrast?

S A D A L I N.

Wat is het dan meer? Wat verliezen wij dan eindelijk, dat wij in de Bastille niet elken dag vreezen moeten te verliezen. Wij ftierfen dan in den fchoot der vrijheid. Zie, Julius! de mug wordt door de gouden vlam uitgenoodigd, om zich te verwarmen, en duizelend fladdert zij rondom het bekoorlijke licht, en ftort zich in het fchitterende graf.

JULIUS.

Wij vlugten!

SADALIN.

Nog dezen avond.

JULIUS.

Zoodra de nacht aankomt, onderzoek ik de muren van het terras.

SADALIN.

Ik zal koorden van uwe kleederen maken.

JULIUS.

En ik zal onze wapens en mesfen fcherpen.

ELFDE TOONEEL.

DE VORIGEN, FLEURY opent de deur
van zijn vertrek.

SADALIN.

Stil! wij worden beluisterd.

JULIUS.

Fleury! wien zoekt gij?

FLEURY.

Ach! genadige Heer! vergeef mij, dat ik ongeroepen binnen kom. Ik zocht u. Zijt gij alleen?

JULIUS.

Ja! ik ben alleen.

FLEURY gaat terug en brengt de korf.

Dit zou ik u geven.

JULIUS.

Van wien hebt gij deze korf?

FLEU-

FLEURY.

Een mensch! ik kende hem niet, — hij zeide mij, dat hij uit het gevolg van den Heer van het hof was, die u bezocht heeft; — hij gaf mij heimelijk dezen sleutel en sprak: „Dezelve opent „het ijzeren masker,” en deze korf, waarvan hij zeide: „Het is een geschenk van uwen trouwen „sten en geheimsten vriend.”

JULIUS.

En kendet gij den brenger niet?

FLEURY.

Zijne stem kwam mij bekend voor, en toch kon ik hem niet raden. Hij gaf het mij, en maakte zich dadelijk weg.

JULIUS.

Waarom wringt gij de handen en staat zoo bevreesd, alsof gij eene misdaad begint?

FLEURY.

O genadige Heer! weet ik ook wat ik in dit oogenblik bega? Ik volbreng eenen last, die het licht schuwt, en bouw mischien mijne eigene galg. Genadige Heer! er schuile achter dit geheim wat er wil, — ik smeek u, noem mijnen naam nooit bij deze daad, als zij bekend wordt.

JULIUS.

Wees onbekommerd, goede Fleury! Ik dank u voor uwe liefde. Ga, goede vriend! ik dank u.

FLEURY, *kust hem de hand.*O Mijnheer! (*Hij vertrekt.*)SADALIN *getroffen.*

Julius! wat beduidt dit? wie kon dezen sleutel
zen-

zenden buiten den Koning. Hij slechts, — want elk ander zou een' honderdvoudigen dood wagen, en wie waagt zoo veel voor een' gevangenen, wiens naam onbekend is onder de menschen?

JULIUS.

En indien het de Koning ware, waarom houdt hij deze daad geheim. Is niet één adem zijner lippen genoeg, om alle grendels en deuren te openen?

SADALIN.

Laat ons de raadselachtige korf openen.

JULIUS *doet zulks.*

Zie, eene strikladder.

SADALIN.

De Koning zelf begunstigt onze vlugt, geen ander. Hij wil u de vrijheid verleenen, doch gij moet ze van hem stelen, om voor eenwig zijn land te ontvlieden.

JULIUS.

Twee beurzen, beiden vol goud. Thans geloof ik aan de gruwelijke barmhartigheid mijns broeders. Eene koninklijke teerpenning op de reis.

SADALIN.

En dat doosje dáár?

JULIUS *opent het.*

Een kompas. (*Hij maakt eene rol los.*) Eene kaart van Frankrijk.

SADALIN.

O! kon ik de zon gebieden, dat zij haren tragen loop, vleugelen gaf! o nacht, die met uwe zachte hand, de tranen van duizend kom-

mer

mervolle oogen droogt! wees ons gunstig en
 bescherm onze vlugt; verberg uwe hemelsche
 lichten in uwe duisternis, en doe door uwe
 stormen, onze verraderlijke voetstappen ver-
 dwijnen. (*Zij omhelst Julius in vervoering.*)
 Wij zijn gered! — God en zijne engelen ver-
 zellen ons!

JULIUS.

Laat ons geen oogenblik verliezen!

SADALIN.

Kom dan, spoedig aan het werk! (*Zij vullen
 de korf weder en gaan haastig in het kabinet.*)

V I J F D E B E D R I J F.

Opene plaats aan het Terras, zoo als in het Eerste Bedrijf. Het wordt nacht. De klok slaat elf uren.

E E R S T E T O O N E E L.

Eene Schildwacht loopt op het Terras heen en weder, DE OFFICIER komt na eenige oogenblikken met een' korporaal en twee soldaten.

DE SCHILDWACHT roept.

Werda!

DE OFFICIER.

Officier. (*Nader bijkomende.*) Gij zijt afgelost.

DE SCHILDWACHT.

Zoo vroeg reeds! (*De aflossing geschiedt door het verwisselen van wachtwoord in groote stilte.*)

DE OFFICIER, tegen de afgeloste schildwacht.

Niets voorgevallen?

DE SCHILDWACHT.

Buitengewoon gewoel en zeldzame beweging aan alle zijden. Overal sluipen donkere gedaanten en schaduwen langs de muren, als hielden de

de gestorvenen der Bastille, dezen nacht groote monsterring.

DE OFFICIER.

Korporaal! breng de wacht weg. (*De soldaten vertrekken.*)

DE OFFICIER gaat onrustig heen en weder.

Het wordt koud, en deze expeditie maakt mij niet warmer. — Het kan mislukken. — Op deze wijze kunnen wij nog menige nacht gefopt worden. (*Hij gaat op het Terras, ziet over den wal en sluit. Uit de diepte wordt hem door een gelijk sluiten geantwoord.*) Richtig! (*Hij gaat bij de schildwacht.*) Schildwacht! ga meer terug, doch zoo, dat gij de geheele wal goed kunt overzien. (*Hij brengt den soldaat meer achteruit.*) Zoo: — hier. Geen beweging. Niemand wordt verder aangeroepen, behalve in het u aangewezen geval. (*Hij komt weder terug.*) Zoo spelen de Goden der aarde met ons, arme zondaars. Om eene schoone vrouw, die aan de oogen Zijner Majesteit bevat, op eene geschikte wijze te ontvoeren, legt men de beide gevangenen valstrikken, en hunne vrijheid als lokspijs er op. Zij zullen driftig in den strik loopen. Het vrouwtje zal zich laten troosten, en daarna graf-schriften op het ijzeren masker maken; — eene zeer alledaagsche geschiedenis. — Speelde de Minister niet zijne rol hierin, ik zoude mij over dezelve schamen.

T W E E.

HET IJZEREN MASKER,
TWEEDE TOONEEL.

DE OFFICIER. *De Minister LOUVOIS.*

LOUVOIS *komt sluipende.*

Ah! zijt gij het?

DE OFFICIER.

Uwer Excellenties onderdanigste dienaar!

LOUVOIS.

Heeft de blinde zich nog nergens vertoond?

DE OFFICIER.

Nergens. Waarschijnlijk heeft het ijzeren masker de wandeling nog niet begonnen, en vóór dien tijd mag Lapierre zich niet verwijderen.

LOUVOIS.

Is de blinde te vertrouwen?

DE OFFICIER.

Lapierre is een mensch van karakter, dit kan ik uwe Excellentie verzekeren. En de toezegging van een pensioen en zijne bevrijding, vermogen alles op hem, daar het masker hem niet genegen is.

LOUVOIS.

Zoodra de vrouw buiten de Bastille is, laat gij de beiden blinden gevangen nemen of afzonderlijk bewaren. Deze ellendigen weten te veel. Men kan ze niet in het leven laten. Verstaat gij mij?

DE OFFICIER.

Nood, zegt men, breekt wet!

LOUVOIS.

En de Gouverneur?

DE OFFICIER.

Hij gaf mij voor een uur de noodige bevelen, en vrengde lag op zijn gelaat over het verbeterde lot zijner geliefde gevangenen. Waarschijnlijk is hij reeds te bed. Er brandt geen licht meer op het slot.

LOUVOIS.

Indien hij maar niets ontdekt?

DE OFFICIER.

Onmogelijk! Hij is onbedreven in het veinzen als een zuigeling; het is waar, hij spreekt weinig, doch zoo veel te levendiger zijn zijne bewegingen.

LOUVOIS.

Misfchien waagde ik voor mijn plan te veel, door hem zoo vroeg zijnen degen weder te geven. Het was ondertusfchen noodzakelijk. De thans reeds in werking zijnde onmogelijkheden, moeten hem in verdenking brengen; zonder oorzaak kan men hem niet wel verwijderen, offchoon hij zijn ontslag verzocht heeft. — Doe gij intusfchen uwe zaken met overleg.

DE OFFICIER.

Het kan niet mislukken. In de Bastille heerscht doodsche ftilte. De fchildwachten hebben hunne bevelen van mij zelven ontvangen. Zij mogen niet aanroepen. Niemand wordt afgelost, voor wij zijn waar wij wezen willen. In de grachten ftaan waakzame posten. Het ijzeren masker kan niet ontfnappen, zoo hij niet met den duivel in verbond ftaat, en zich onzichtbaar weet te maken.

K

Mij.

Mijne pistolen zijn voor elk geval, scherp geladen.

LOUVOIS.

Geene overijling. Want ofschoon het eigenlijk weinig verschilt, of deze gevangene op of onder de aarde zij, zoo mag, om onderscheidene redenen, in *dezen* nacht, zijn bloed niet vergoten worden. — En niet te voorbarig alarm gemaakt; — alles hangt hiervan af, dat men de gevangenen op de daad betrappe.

DE OFFICIER.

Zoo als uwe Excellentie beveelt.

LOUVOIS.

Boven alles gebied ik u, eerbied voor de dame. Elke toon, elke blik, welke haar beleedigen mogt, zal streng aan den dader gestraft worden. — De kleine deur, aan de achterzijde....

DE OFFICIER.

Blijft op bevel van uwe Excellentie, dezen nacht open.

LOUVOIS.

Mijn rijtuig staat gereed. Gij volgt mij, als ik Mevrouw naar hetzelfde geleid.

DE OFFICIER.

In geval echter....

LOUVOIS.

Wees onbezorgd. Vrijwillig zal de schoone spijtige mijnen arm nemen, als mijne bevelen behoorlijk opgevolgd zijn. Ik verlaat mij op u. Mislukt het, dan ligt de schuld aan u.

DE

DE OFFICIER.

Ik twijfel eer aan de wederkomst van het daglicht, dan aan de gelukkige uitkomst van uwer Excellenties voornemen. Veroorloof mij, dat ik op kondschap ga.

LOUVOIS.

Doe zulks en breng mij goede tijding. — Waar is N°. 7?

DE OFFICIER.

Uwe Excellentie bevindt zich hier op de plaats.

LOUVOIS.

Dan wacht ik den blinde hier. — Vertrek! (*De Officier gaat heen.*) Welk een onstuimig weder! De oostewind dringt mij door merg en been. Veel moeite om eenen vlugtigen liefdehandel, waarvan op het laatst nog, koppelaarschande het loon is. — Ook goed. — Ik koop het gekroonde kind eene pop; daarvoor laat hij mij, zijnen scepter: was het geen moeilijker kunst een eenig mensch te regeren, dan een werelddeel te besturen, dan kon elke waterdrager van Parijs staats-minister worden. Doch, zich in een moedig evenwigt op de gladde koord der koninklijke luimen te houden, reus en dwerg, wijsgeer en hofnar, blind en met duizend oogen, en dat alles op den regten tijd en in het regte tempo te zijn, ziedaar het groote geheim der staatkundige wijsheid, dat geen leerselsel ons leert. — Maar wie sluipt daar in de schemering? — Stil. —

K 2

DER-

HET IJZEREN MASKER,
DERDE TOONEEL.

LOUVOIS, LAPIERRE.

LAPIERRE *hoest*.

LOUVOIS.

Wie zijt gij?

LAPIERRE.

Lapierre! Wie spreekt tegen mij?

LOUVOIS.

Die u in N°. 7 verwacht.

LAPIERRE.

Goed, overheerlijk! het ijzeren masker is uitgegaan en de jonge vrouw met hem.

LOUVOIS.

Sints wanneer?

LAPIERRE.

Sints tien minuten. Hij beval ons te gaan rusten, terwijl hij de koele nachtlucht nog eens genieten ging. Koel is zij, bij mijne arme ziel! dat mij de tanden klapperen. Ik wensch hem veel vermaak. Hij zal spoedig warm worden, denk ik.

LOUVOIS.

Goed, blinde! Keer nu terug, doch zonder geruisch en ga naar uwe kamer, eer de maan over de wallen schijnt en u verraadt.

LAPIERRE.

Goeden nacht!

LOU-

LOUVOIS.

Nog iets. Hebt gij de gevangenen ook iets hooren spreken?

LAPIERRE.

Zij waren stil en zeer geheim. Aan tafel geen woord, slechts nu en dan eenige zuchten. Van tijd tot tijd sprong hij op, en ging aan het venster; dan keerde hij terug, liep de kamer met zware stappen op en neder, bleef staan, ging weder, bleef weder staan, en verhaalde op een haard breed, alles wat hij dacht.

LOUVOIS.

Hoe kon hij verhalen, daar hij zweeg?

LAPIERRE.

Hij had deze keer, den mond aan zijne voeten. Zijn onzekere stap was de besluiteloosheid zelf: zijne hoop stampte dat het dreunde, doch zijne vrees sloop plotselĳk op de teenen terug.

LOUVOIS.

Sprak de dame ook niets?

LAPIERRE.

Neen! ik kan zoo min liegen als eene vrouw zwijgen. Beide waren zoo onnatuurlijk als zonneschijn om middernacht. Zij was het tegenovergestelde van hem, gelijk de vrouwen dit gaarne van de mannen zijn. Zij lachte als hij zuchtte, zij zuchtte als hij lachte, zij schertste gedurig om hem te vervrolijken; zij vulde zijn glas, dronk op de gezondheid der dooden, en declameerde met hare betooverende stem de schoonste verzen der wereld.

LOUVOIS.

Doch sleutel, ladder, kaarten en kleederen....

LAPIERRE.

Niets daarvan, even alsof deze dingen nog niet gevonden waren. Doch Fleury, die bloed, heeft ze hem wel overhandigd.

LOUVOIS.

Indien Fleury u eens bedroog?....

LAPIERRE.

Fleury! Waarlijk, hij is een goedhartige gek, die alle tien geboden uit den grond van zijn hart lief heeft, doch voor geen een zijn vingers zou willen branden. Hij is er zoo een, als onze vrouwen, die voor hunne deugd gaarne zouden sterven, indien het leven niet zoo zoet ware.

LOUVOIS.

Gedraag u wel! De maan komt door de wolken. Marsch!

LAPIERRE.

Adieu! (*Hij vertrekt.*)

LOUVOIS *alleen.*

Erbarmelijk gebroeders, allen met elkander! de eene lastert en verraaft den anderen; elk was zijne eigene galg waardig, indien dit afschuwelijk oord niet tienmaal hatelijker dan de zwaarste straf ware. Doch de natuur deed wel, dat zij op hare scheppinglijst zulke creaturen niet vergat: zij bevolkte immers ook het slijk en plaats bewoners in het stinkende aas.

T R E U R S P E L. 151
V I E R D E T O O N E E L.

LOUVOIS, DE OFFICIER.

DE OFFICIER.

Uwe Excellentie!...

LOUVOIS.

Zijt gij het?

DE OFFICIER.

Door wind en weder zijn de gevangenen uitgegaan, toegerust tot de vlugt. Ik wensch uwe Excellentie geluk. Een plan zoo eenvoudig en sijn gesponnen, kon het doel niet missen. Iets te weinig, iets te veel kon alles doen verliezen; men moet den doordringenden blik in het menschelijk hart bezitten van uwe Excellentie....

LOUVOIS.

Welken weg nemen de vlugtelingen?

DE OFFICIER.

Zij gingen eerst regts, naar St. Antoine. De schaduw van den muur van het nieuwe gebouw maakte mij onzichtbaar; zwijgend trokken zij mij voorbij naar de batterij. De wind dreef juist een wolk voorbij de maan, en deed mij de bevreemde gedaanten zien. De gevangene was in eenen mantel gehuld, waaronder hij den strikladder droeg. Zijn gelaat was zoo bleek als een doode.

LOUVOIS.

Zijn gelaat?

DE OFFICIER.

Hij gaat zonder masker.

LOUVOIS.

Voortreffelijk! en hoe verder?

DE OFFICIER.

Met eenen stouten, vasten tred ging hij mij voorbij, doch zijne schoone gezellin bevreesd, gelijk het booze geweten. Zij wendde het hoofd naar alle zijden, als sidderde zij voor geesten. Steeds waren hare bevende voeten voor hem, en hare handen en armen uitgestrekt, om hem op te doen houden of aan te sporen, naarmate hare scherpe blikken gevaar of zekerheid dachten te zien.

LOUVOIS.

Voort! wij moeten hen niet langer uit het oog verliezen.

DE OFFICIER.

Ik bezweer uwe Excellentie, niet zonder voorzorg. De slaapkamer des Gouverneurs is verlicht; hij schijnt door den storm ontwaakt te zijn, die bij menschengeheugen niet zoo ontzettend woedt als deze nacht.

LOUVOIS.

Gaat hij des nachts somtijds door de Bastille de ronde doen?

DE OFFICIER.

Zelden.

LOUVOIS.

Dan zal het hem heden ook wel aan den lust ontbreken. Voort! (*Beiden vertrekken.*)

V I J F D E T O O N E E L.

FLEURY *van eene andere zijde.*

O! wee mij! waar zal ik hem vinden? De nacht bedekt booze aanslagen. Ach! mijn ongelukkige heer! kon ik hem nu nog maar waarschuwen! Lapierre is weggeslopen, hij brengt hem den dood. En het stormt zoo, dat ik geen menschelijke stem of voetstap kan hooren. Ach! mijn ongelukkige heer!

Z E S D E T O O N E E L.

FLEURY, DE GOUVERNEUR *in nachtkleeding.*

DE GOUVERNEUR.

Halt! wie zijt gij?

FLEURY.

Ik, ongelukkige!

DE GOUVERNEUR.

Booswicht! zijt gij het? wat doet gij hier in den nacht?

FLEURY.

Ik zoek mijnen heer en meester. De vrees verdreef alle slaap uit mijne oogen.

DE GOUVERNEUR.

Heeft de doorluchtige gevangene het vertrek verlaten, dan heeft hij heden daartoe het regt, ga terug naar uwe kamer.

FLEURY.

Ik wordt gekweld door onuitsprekelijken angst ;
ik kan niet rusten voor dat ik mijnen heer gevonden heb.

DE GOUVERNEUR.

Wat vreest gij ?

FLEURY.

Alles ! alles ! ik vrees voor hem en voor mij.

DE GOUVERNEUR *grijpt hem aan.*

Kerel ! gij begaat eene schandelijke verraderij !

FLEURY.

Zoo waar God leeft ! neen !

DE GOUVERNEUR.

Beken , zoo gij morgen niet hangen wilt. Zie ,
hoe de blinde slang ineen krimpt. Sidder en beef
maar , gij ontkomt uwen dood niet.

FLEURY.

Hoor mij slechts aan ; ik zal u zeggen wat
ik weet.

DE GOUVERNEUR.

Nu dan , maar zonder omwegen en spoedig.

FLEURY.

Ik vrees , daar gebeuren slechte dingen. Alles
is bij ons veranderd , sinds die vrouw in de Bas-
tille is gekomen. Onze Heer is sedert geheim-
zinnig geworden. Lapierre was den geheelen
dag onrustig en onophoudelijk bezig. Het scheen
mij toe , als hoorde ik aan alle zijden fluisteren
over zeldzame aanslagen. Een vreemde heer , uit
het gevolg van den hoogen onbekenden....

DE GOUVERNEUR.

Die den gevangenen heden bezocht?

FLEURY.

Dezelfde. Hij drong zich aan mij op, hij gaf mij — alles zal ik u bekennen, — ik wil mijn geweten van het geheim ontlasten, — het zij dan wat het wil.

DE GOUVERNEUR.

Wat gaf hij u?

FLEURY.

Den sleutel van het ijzeren masker en een gesloten korfje, welks inhoud mij onbekend is.

DE GOUVERNEUR *laat hem los.*

Wie gaf u dit?

FLEURY.

Hij zeide tot mij: dit wordt aan uwen Heer, door zijnen geheimsten en getrouwsten vriend gezonden. — Hij vloog heen. — Ik gaf het geschenk aan onzen Heer. Ziedaar, mijnheer de Gouverneur! nu is mijne ziel rein van alle schuld. Heb ik misdaan, zoo deed ik het uit eerbied voor den verheven onbekenden, bij wiens verschijning alle deuren der Bastille zich openen.

DE GOUVERNEUR.

Ha, schurk! hoe ik u op eene leugen betrap. Niemand buiten zijne schaduw was in het gevolg van den onbekenden. Doch gij hebt gelijk, er gaan slechte dingen om. Ik laat u in dezen nacht nog pijnigen, dat de morgenzon door uwe leden heenschijnen zal, als door een spinneweb.

ZOU.

zoo gij niet aanstonds de zuivere waarheid bekend.

FLEURY.

Barmhartigheid! mijnheer de Gouverneur! — al liet gij mij dooden, ik weet niets meer.

DE GOUVERNEUR.

He daar! wachten! — wachten! — Hoe! wat is dat? — waarom geeft men mij geen antwoord? — Hoort mij niemand? — Wachten! — Waar ben ik dan? — Zijn wij niet in de Bastille? — Is alles hier verraad geworden? — Geduld! ik zal u met den degen wekken.

FLEURY.

Heer Gouverneur! om Gods wil....

DE GOUVERNEUR.

Voort met mij, blinde schurk! voort, naar het slot! (*Hij sleept hem met zich voort.*)

Z E V E N D E T O O N E E L.

JULIUS *zonder masker, in zijnen mantel,*
SADALIN, *zij komen van de andere zijde.*

JULIUS.

Schep moed, geliefde vrouw! — wij zijn er. En daar is de wal, dien ik ken. De gracht is gevuld door den ingestorten muur. Wij kunnen er over, door middel van de stelling der arbeiders, en dan, — vaarwel, Bastille! welkom, o vrijheid!

SADALIN, *afgemat.*

Hoe heeft de schrik mij zoo verlamd?

JULIUS.

Weldra is de koene sprong gedaan.

SADALIN.

In mijne aderen is geen droppel bloeds meer; mijne zenuwen misfen hare veerkracht; mijne knieën bezwijken onder haren last, — mijne tong is droog en beklemd.

JULIUS.

Spaar uwen angst Laurette! wij zijn immers niet ontdekt; zij zagen ons niet.

SADALIN.

Het was de gedaante van mijnen oom! zijne vertoornde stem. — Ach, Julius! al vonden wij over de wallen onze verlossing, — ik kan ze niet meer bereiken. (*Zij zinkt krachteloos op eenen steen neder.*) Laat mij hier blijven, — slechts een oogenblik hier vertoeven, en den terugkeer mijner trouwelooze krachten afwachten.

JULIUS.

Rust hier uit, mijne Laura! ik zal terwijl onzen weg gereed maken. (*Hij springt op het terras, rolt de strikladder uit elkander en maakt die vast.*) De ladder heeft de juiste lengte; de steen rust op den grond; de koord is sterk genoeg om ons beide te dragen. Niets ontbreekt ons meer, dan onze wil.

SADALIN.

O almachtige beschermder der onschuld! wijk in deze oogenblikken niet van ons! Waarom ontbreekt

breekt het den roover niet aan kracht, als hij om middernacht het heiligdom der kerk vernielen, en altaren uitplunderen wil, en den moordenaar, als hij met roekelooze handen en bloeddorstige plannen tot het rustbed des deugdzamen sluipt? Is het eene misdaad, uit den kerker der verdrukking te ontvlugten?

JULIUS keert weder tot haar.

Laurette! alles is gereed.

SADALIN.

Alles? — en ik leg hier aan de geöpende poort van ons geluk, met verbrijzelde voeten. Mijn geest is gewillig u te volgen, doch deze ellendige leden ontzeggen hem de gehoorzaamheid.

JULIUS, haar ondersteunende.

Wees bedaard! wij zijn buiten gevaar. Onnoo-dige angst belet de herstelling uwer levensgeesten. Een vaste slaap, heerscht over al de bewoners der Bastille; zelfs de schildwachten zijn zorgeloos in hunne wachthuizen teruggeslopen. Nog staat de lange nacht wachtende voor ons; de Hemel is ons genegen; — wanhoop niet.

SADALIN.

O, gij goede Engelen! die steeds bereid zijt, de verlatene onschuld te redden, en gij! heilige bewoners des hemels! wier magtige arm in den nood beschermt! hoort de smeekingen van eene ongelukkige vrouw!.... Ach! — Julius!

JULIUS.

Laurette!.... gij verbleekt?

SADALIN.

Slechts zwakheid, die mij overvalt.

JULIUS.

Uw voorhoofd gloeit, uwe hand is koud als ijs. (*Hij hangt haar zijnen mantel om.*) Zeg mij, dierbare vrouw! gij zijt niet wel?

SADALIN.

Het is slechts eene koortsachtige huivering.

JULIUS.

Ik draag u in onzen kerker terug, — wij vlugten niet! — dezen nacht niet!

SADALIN.

Geduld mijn lieve Julius! — deze nacht of nooit. Morgen zullen wij gescheiden zijn. — Hoor! — om Gods wil! wij zijn verraden.

JULIUS.

Het is niets. De stormwind loeit over daken en torens.

SADALIN.

Julius! help mij op. — Ik voel mij gesterkt. — De uren vervliegen zoo snel. (*Zij heft zich op aan Julius arm, en blijft zoo staan.*) Wij moeten ons spoeden. — Hadden wij maar eerst deze gehate muren achter ons. — O God! — (*Zij zinkt weder in.*) Ik ben ongeschikt tot het leven en dit vertoeven brengt u den dood. Slechts nog een weinig geduld.

JULIUS.

Verraderlijk, wangunstig geluk! altijd den booswicht tot zijne schelmerijen genegen, waarom ontvliedt gij den weg der regtvaardigen?

Zoo

Zoo vaarwel dan, laatste, bedriegelijke hoop! wij keeren terug, van waar wij kwamen. O Laurette! geef u aan uw vreugdeloos lot over.

SADALIN.

Ik kan het, maar red gij u eerst.

JULIUS.

Mij redden?

SADALIN.

Laat mij terug! Ontvlugt naar Rome, daar vind ik u weder. Zijt gij eenmaal ontkomen, dan ben ik half gered. Ik ben eene zwakke, ongevaarlijke vrouw! mij zal men niet in de Bastille terug houden. Mijn oom bezit invloed aan het hof; hij zal zonder moeite de vrijheid voor mij verkrijgen. — Vlucht toch, mijn Julius!

JULIUS *aan hare voeten zittende.*

Heeft met uwe krachten ook uwe liefde u verlaten?

SADALIN.

Vlucht! het is reeds laat. Hoor! de vroege leeuwerik verkondigt reeds den aanbrekenden morgen: de dag begint reeds door de wolken te komen.

JULIUS.

Het is nog middernacht, en de wolken werpen slechts het bleeke maanlicht terug.

SADALIN.

Wanneer mijne liefde, mijn leven u heilig is, spoed u dan voort. Ik zou uwe vlucht slechts moeilijk maken, overal u verraden. Bij den heiligen God! die onze zielen voor elkander schiep,

schiep, beloof ik u, binnen eenige maanden ben ik weder aan uwe zijde. Verwacht mij in Rome; aan de deur der St. Pieterskerk zal ik u zoeken.

JULIUS.

Laura! niet verder; of moet ik aan uw hart twifelen, dat mij zulk een' raad geven kan. Ik, u in de handen van mijne vervolgers laten? — Kan het ligchaam vlugten als de ziel achterblijft? Mijne eerste schrede van u, is de zekere stap in het graf.

SADALIN.

O Julius! — zoo als gij wilt. — Wij sterven te zamen; — Hoor!

JULIUS *springt op.*

Ik hoor menschenstemmen.

SADALIN *werpt den mantel af.*

Zij komen nader!

JULIUS.

Laura! wij zijn verloren!

SADALIN.

Vlugt nog!

JULIUS.

Ik verlaat u niet!

SADALIN.

Zij komen....

JULIUS.

Al ware het de geheele hel!

SADALIN, *door angst opstaande.*

God! help ons! — Op! op! wij vlugten! — Verlossing of dood!

L

J U.

JULIUS.

Hebt gij moed? — De weg is steil en diep.

SADALIN.

Al ging hij naar het binnenste der aarde! —
Geef mij uwe hand.

JULIUS *geleidt haar op het terras.*

Gij fiddert! — houd moed! — het is overal
weder stil, — het was een onnoodige schrik,
mischien zweefde een nachtvogel over ons
hoofd.

SADALIN.

Weg van hier! — Hier loert het gevaar uit
alle zijden op ons.

JULIUS.

Schep eerst weder adem; opdat bezon-
nenheid en kracht u boven den afgrond niet
verlaten.

SADALIN.

Ik ben verfrischt; weder sterk en krachtig.
Ik voel niets; voort! voort! klim gij eerst op
den muur en trek mij dan met uwe armen bij u.

JULIUS *springt op den wal.*

Het is niet hoog.

DE SCHILDWACHT *van den achter-
grond.*

Werda!

SADALIN.

O mijn God!

DE SCHILDWACHT.

Werda!

JULIUS.

Laura! niet getoefd, strek uwe armen omhoog!

SADALIN.

Ik ben verloren!.... vaarwel mijn geliefde! vlugt, eer zij u ontdekken.

JULIUS.

Om Gods wil, toef niet langer!

SADALIN geheel onmagtig.

Het is vergeefs! — vlugt! — vaar wel, mijn Julius!....

DE SCHILDWACHT.

Werda! (*Hij schiet zijn geweer af.*)

SADALIN heft de handen ten hemel.

Verlaat ons niet! barmhartige God!

DE OFFICIER, *achter het tooneel.*

He! halt daar! wat is dat?

ACHTSTE TOONEEL.

DE VORIGEN, DE OFFICIER, *daarna*
DE GOUVERNEUR.

JULIUS.

Laura!

DE OFFICIER *springt met de pistool*
in de hand op het terras.

Halt! wie is daar op den wal? Geef u over!

JULIUS *springt weder op het terras.*

Ik ben het!

DE OFFICIER *bergt zijne pistool en neemt den hoed af.*

Hoe! wat zie ik! Zijt gij het genadige Heer? zonder masker? en op het terras? (*Hij vindt de strikladder.*) Daar zou dus eene ontvlugting plaats hebben. (*Hij trekt de ladder op.*) Waarachtig, genadige Heer! gij brengt ons allen in wanhoop. Zelfs uw voornemen kan geen geheim meer blijven, daar onverwacht in dit oogenblik Zijne Excellentie de Minister is aangekomen, en het schot hoorde.

SADALIN *aan Julius hart.*

Ik ben bij u, mijn Julius!

JULIUS.

Welaan Mijnheer! dus zijn wij, wat wij waren, — gevangenen. Wij gaan in onzen kerker terug.

DE GOUVERNEUR *haastig.*

Hier was het. — (*Tegen Julius.*) Ach, genadige Heer! gij hebt u des doods schuldig gemaakt, en zijt bij God, toch het slagtoffer der zwartste misdaad. Ga naar uwe kamer; ik beklaag u, doch de helsche kabaal is mij nu geheel ontdekt.

DE OFFICIER.

Mijnheer de Gouverneur!....

DE GOUVERNEUR.

U zocht ik ook.

DE OFFICIER.

Ik was zoo gelukkig de vlugt der gevangenen te verijdelen.

DE GOUVERNEUR, *hevig.*

Wie gaf de korf en den sleutel aan den blinde?

DE OFFICIER.

Gouverneur!....

DE GOUVERNEUR.

Wie heeft aan de schildwachten andere bevelen gegeven?

DE OFFICIER.

Veroorloof mij u te zeggen, dat....

DE GOUVERNEUR.

Wie plaatste eene wacht in de gracht?

DE OFFICIER.

Ik verzoek u....

DE GOUVERNEUR.

Wie gaf het schandelijk bevel, dat alle wachten der Bastille voor mij zwijgen zouden? Zeg, mijnheer! — ik overzag den omtrek van uw fantansch ontwerp. Morgen lever ik u aan den krijgsraad. Gij zijt niet waardig foldaat te zijn.

DE OFFICIER.

Gouverneur! dat ik in dezen nacht van de gewone orde afweek, en zelfs veel voor u verbor-gen moest houden, komt, geloof mij, dat ik hoogere bevelen opvolgde.

DE GOUVERNEUR.

Geef uwen degen af; gij hebt arrest in uwe kamer.

DE OFFICIER.

Vergeef mij, dat ik voor ditmaal niet gehoorzaam.

DE GOUVERNEUR, *woedend.*

Niet gehoorzaam? niet gehoorzaam? (*Hij trekt
zijn den degen.*) Ik stoot u den degen door het lijf,
rebel! nog eens dat vervloekte woord!

NEGENDE TOONEEL.

DE VORIGEN; *De Marquis DE LOUVOIS,
Bedienden met fakkels.*

LOUVOIS.

Zacht daar, mijne heeren!

DE GOUVERNEUR, *verwonderd.*

Hoe, uwe Excellentie! nog om middernacht in
de Bastille.

LOUVOIS.

Ik kom u zeker verrassen. Wat! eene strik-
ladder en de gevangene zonder masker? (*Tegen
den Gouverneur.*) Gij zijt verhinderd geworden
in de bevrijding uwer schoone nicht. Het doet
mij hartelijk leed. (*Hij neemt hem den degen af.*)
Gij zijt mijn vertrouwen onwaardig. (*Tegen den
Officier.*) De voormalige Gouverneur wordt on-
der uw opzigt gesteld.

DE GOUVERNEUR, *met teruggehou-
dene woede.*

O Uwe Exc..... mijne eer,.... gij zijt regt-
vaardig.....

LOUVOIS.

Ik zal het vreesfelijk zijn; de Koning zal uwe
strafbare daad weten.

DE GOUVERNEUR.

Mogt hij het vernemen! mogt hij ondervinden dat elk zijner onderdanen hem met denzelfden ijver en strikte eerlijkheid diende, als ik. Achter mijn' rug werd het komplot gesponnen, om de gevangenen in hun verderf te lokken, — zonder mijn weten werden al de wachten....

LOUVOIS.

Geen woord meer!.... Begeef u terug en wacht mij, ik zal u daarna spreken. — Hoe lang zal het duren? — Moet ik de wacht roepen? — Laat mij met den gevangenen alleen.

(De Gouverneur en de Officier gaan naar den achtergrond.)

LOUVOIS tegen JULIUS.

Genadige Heer! dat ik u hier vinden moet....

JULIUS trotsch.

Heer Minister! geene bestraffing. Ik heb reeds te veel vernomen, en dat gij zelf in dezen nacht bij dit voorval uwe rol speelt, bevestigt mijn vermoeden. Het was uw plan, mij zoo te vinden.

LOUVOIS.

Eene beschuldiging, waarlijk te avontuurlijk om op te antwoorden. — Wist gij wat gij deedt?

JULIUS.

Ik stortte mij te onvoorzigtig in den gespannen strik.

LOUVOIS.

Ik kondig u hiermede aan, dat uwe ongehoorzaamheid aan den wil Zijner Majesteit u zijne

genade en uw leven doet verbeuren. — Gij hebt het geheim van uwen persoon verraden, en vele onschuldigen in uwen val medegesleept. Gij hebt de Officieren der Bastille, tot deelneming uwer misdaad, verleid.

JULIUS.

O genoeg lasteringen! ik kan ze niet langer aanhooren. Ik ben in uwe magt. Misbruik dien niet om eenen ongelukkigen te hoonen. Wat is uw wil thans? wat heb ik te wachten?

LOUVOIS.

Gij gaat in uwe kamer. Een geestelijke zal u volgen. Bereid u....

JULIUS.

Hoe, sterven? — moet ik sterven?

LOUVOIS.

De wil Zijner Majesteit is u niet onbekend.

JULIUS.

Heeft mijn vaderland geene regters, geene wetten voor mij? waar leef ik? Woon ik onder wilden? Is er nog een God in den Hemel? Is er nog eene eenwigheid? — sterven? — waar zijn mijne aanklagers? — wat is mijne misdaad?

LOUVOIS.

Gij hebt nog twaalf uren uitstel.

SADALIN, *in Julius armen.*

O Julius! Julius! wee mij! Ik ben de oorzaak van uwen dood.

JULIUS.

Moed, dierbare vrouw! dat mijne moordenaars niet kunnen zeggen, hij stierf als een lachhartige.

Zij

Zij zullen den trotschen triomf der vermoorde onschuld aanschouwen, en mij nog zien lagchen onder de bijl des beuls. Maar, wee hen! dit lagchen zal hen een vreesfelijk spook zijn; zoo lang zij hunne dagen nog voortslepen; een spook dat altijd voor hen staat in hunnen wellust en weelde, op hun doodbed, bij den laatsten adem, tot dat het voor den regterstoel des Almagtigen, den staf over hen breekt. — Schep moed, mijne Laura! en betoon u uwer waardig.

SADALIN.

Neen! het kan niet zijn; de moord aan u, kan niet het bevel eens Konings zijn. Een mensch uit dit werelddeel, een Christen, die aan eene eeuwige vergelding gelooft, — deze bedreiging kan geen ernst zijn in den man, die daar zoo stil, zoo koud, zoo onbewegelijk staat, als een menschenbeeld van ijs gebouwd. Sprak hij niet, het vreesfelijk woord, van twaalf uren nitsfel, met eene bedaardheid en zachtmoedigheid, als sprak hij over een gastmaal, of over de onverschilligste daad des levens? Geloof het niet, mijn Julius! gij hebt den dood niet verdiend.

JULIUS.

Zijt gij nog Laura? nog de vrouw met die onoverwinbare heldenziel? Zijt gij het, die door duizend doodsgewaren, met trouwe liefde, den weg tot deze hel vond? — Wat is het dan? De onmenschen bieden mij de eeuwige vrijheid, zij openen mij de poort tot een nieuw leven; zij verlossen mij meêdoogend van een lastig gezel

fchap, van allen angst, zorg en smart. — Zie toch, den geslepen booswicht, hoe gerust hij daar staat; hij gevoelt mischien voor de eerste maal in zijn leven, de zachte wellust van eene schoone daad, daar hij befloten heeft, mijne elende nu voor eenwig te doen ophouden.

LOUVOIS, *hevig.*

Genadige Heer! — vergeet niet....

JULIUS.

O toch niet! ik vergeet niets. Er zal een dag komen, waarop bedelaars met verbroken krukken, en vorsten met vernielde kroonen voor dezelfde regtbank staan! — een dag, op welken menig een van uws gelijken, zelfs de herinnering aan hunne daden, door bergen zouden willen bedekken, en in den oceaan zouden willen verdrinken, — dan zal ik niets vergeten. En wanneer de rei der zaligen ontfermend om genade voor u smeekt, zal nog een druppel van mijn angstzweet, en een druppel van mijn bloed in de schaal der gerechtigheid vallen, bij de duizenden uwer overige zonden.

LOUVOIS, *ongeduldig tegen den Officier.*

Roep dan soldaten hier.

JULIUS.

Wilt gij mij schrik aanjagen? — Dit genoeg zult gij niet hebben. — Zie mij toch aan. Ben ik niet gerust als een overwinnaar.

LOUVOIS *tegen Sadalin.*

Mevrouw! gij volgt mij.

SADALIN *zich aan Julius sluitende.*

Volgen? — u? — waarheen?

LOUVOIS.

Gij moogt niet langer bij hem blijven. Zijn lot is beflist. Hij kende het voorlang. Het uwe hangt nog van de uitspraak van Zijne Majesteit af.

DE OFFICIER *komt nader.*

De manschappen staan gereed.

LOUVOIS *tegen Sadalin.*

Neem afscheid van hem. Gij ziet hem voor het laatst. Wat mogelijk berouw had kunnen uitwisschen, bederft zijne onverdragelijke trotscheid.

SADALIN.

Afscheid van mijnen gemaal? — Hier sta ik, vast aan hem verbonden, zoo als God mij aan hem verbond. Dezelfde slag die hem doodt, treffe ook mij. — Maar neen! de Koning kan onzen dood niet begeren. Welk gevaar brengt hem ons leven, welk voordeel onzen dood? Doe ons, indien de vlugt eene misdaad is, in ketens klinken, in de vreeselijkste en verborgenste uwer gevangenissen werpen, waarin het daglicht niet doordringt, en geene hoop op verlossing.....

LOUVOIS.

Mevrouw, de tijd snelt voorbij. Uwe smart treft mij, doch ik zal de bevelen des Konings opvolgen, — zeg hem uw vaarwel en volg mij.

SADALIN.

Treft u mijne smart? — Doch ja, waarom twijfel ik toch? — ik ween en klaag niet voor wilde dieren, die mij niet verstaan, niet voor de doove golven der zee, die mijne zaligheid, mijn eenigste dreigen te verslinden, — neen! — gij zijt van ons geslacht. Menschenwaarde en menschenliefde verloochenen zich niet gelijk een valsche titel: — gij bezit een hart dat reeds bemind heeft, — gij hebt oogen, die kunnen weenen, — de goddelijkste van alle menschelijke deugden, oefent haar regt ook in uwe borst.

LOUVOIS.

Steeds al te veel. — Vooral wanneer de smart uit zulke schoone oogen spreekt, en zulke zoete toonen doet hooren, als thans uw mond. Geloof mij, ik lijd onuitsprekelijk door uwe smart.

SADALIN.

O! als gij de waarheid zegt, genadige Heer! rigt dan de wanhopende echtgenoot weder op, slechts door een enkel woord der waarheid.

LOUVOIS.

Kon ik dit eenige woord, onafhankelijk van al mijne andere pligten.... hoe gaarne deed ik dit!

SADALIN.

Ja, onafhankelijk van al uwe pligten, — een eenig woord.

LOUVOIS.

Ik bid u, zeg mij dit woord.

SADALIN.

Gij dreigdet mijn gemaal, — gij spraakt het doodvonnis over hem uit, — o neen! het was slechts eene bedreiging en niets meer, een schrikwoord uit eenen toornigen mond, dat de stille, koude en bezonnen regtvaardigheid niet waagt te zeggen. — Nooit! nooit was hij een misdadige! dat hij de vrijheid ontbeeren moest, was nooit *zijne* schuld. Dat hij ze zocht, — ach! wat men elke worm, wat men den vogel in zijne kooi, wat men den opgesloten booswicht zoo gaarne vergeeft, wat men bij allen zoo natuurlijk vindt, — dat kan hem, die nog nooit strafbaar was, die nog nooit door eene regtbank daarvoor erkend is, — dat kan hem niet des doods schuldig maken. — Spreek dat woord der waarheid: „Hij zal niet sterven, het was slechts „eene bedreiging.”

LOUVOIS.

Hoeveel gave ik er om, dat het louter eene bedreiging ware. Neen! hij heeft den wil des Konings gekend, zoo als ik. Zijn bestaan zou een eeuwig geheim zijn; nooit zou hij uit de muren der Bastille komen. Hij heeft het zegel der stilzwijgendheid verbroken; met dit verbroken zegel, zinkt *hij* in het graf, en elk die te veel zag. Zoo wil het de Koning, zoo is het onherroepelijk. — Alleen het graf zwijgt.

SADALIN, *siddrend*.

Het is niet mogelijk! — Barmhartige God!
hebt

hebt Gij dit vernomen! — zoo spreekt in het rijk uwer schepping, een sterveling dien Gij geschapen hebt; — zoo breekt een sterveling den staf over het hoofd der onschuld. — Uwe wetten zijn bespot, uwe magt is gehoond, — uwe aarde is het eigendom der verfoeilijke zonde: — de natuur heeft geene bekoorlijkheid, — geene dierbare banden, — de eeuwigheid geene verschrikking voor haar!

LOUVOIS.

Neen! ik kan het niet uithouden, — langer getuige uwer wanhoop te zijn. (*Hij voert haar zijwaarts, vertrouwelijk en met schijnbare smart.*) Zeker, beminnelijke vrouw! uw kommer zou de gerechtigheid zelve ontkopen, en de getrouwheid niet meer aan haren pligt doen denken; — ik wil, — hoor mij aan, — ik wil het laatste, het uiterste voor u wagen, — de genade des Konings, mijne eer, mijn leven zelfs, — alles voor u!

SADALIN.

O! niets voor mij! — alles voor de ongelukkige onschuld!

LOUVOIS.

Wij zullen zijne redding beproeven, — ja, zij is gewis. — Daar is, — ik twijfel niet, daar is nog eene prijs voor zijn leven, voor zijne vrijheid, — ik, helaas! ben geen meester over zijn lot, — ware ik het, gij hadt reeds gezegd; — de Koning is het; — zeg den Koning zelve, wat gij mij gezegd hebt. Ween deze
kost-

kostbare tranen aan *zijne* voeten, doe *zijne* ooren dezen roerenden toon der bitterste smart hooren, — ik stel terwijl de voltrekking van het vonnis uit.

SADALIN *opmerkzaam.*

Hoe! — genadige Heer! — de Koning! — —

LOUVOIS.

Geloof mij, al wat gij begeert, zal hij doen. Gij behoeft slechts te gebieden.... wat zal ik zeggen, Mevrouw!.... De Koning zag u, — door uwe schoonheid betooverd, opgewonden, — aanbidt hij u. — Thans, Mevrouw! weet gij alles en nu veranderen de rollen. Gij zijt thans meesteres over het leven van uwen gemaal, — ik smeek u nu, om zijn leven.

SADALIN *verstoord.*

Versta ik u?

LOUVOIS.

Wilt gij alleen aan de magt uwer schoonheid twijfelen, terwijl gij een koninkrijk overwint? — Mijn rijtuig is gereed; — wij stellen uw' gemaal gerust, — gij kunt, wat gij wilt.

SADALIN, *met afschuw van hem afgewend.*

Zou ik de onschuld door eene misdaad reddeden? Liefde en trouw thans verraden, nadat zij duizende gevaren overwonnen en mij binnen deze muren bragten? — Moet ik gebrandmerkt zijn, om onder u te wonen? — Neen, Mijnheer!

heer! ik geloof het niet, — angst en smart hebben mij verward, — ik heb niets gehoord. — Gij hebt mijne eer....

LOUVOIS.

Hoe, Mevrouw! een vooordeel van dezen aard en eene vrouw van uw verstand! (*Hij biedt haar de hand.*) Ik zie het; gij voelt wat ik zeggen wil; — gij volgt mij!

SADALIN *hem terugstootende.*

Nooit!

LOUVOIS *haalt de schouders op.*

De soldaten zijn gereed, — de geestelijke, — de gerechtsplaats. —

SADALIN *vouwt wanhopend hare handen en heft die ten hemel, hare oogen staan bewegingloos, — hare lippen bewegen zich, — een zware strijd in hare ziel, straalt in al hare bewegingen door.*

LOUVOIS *beschouwt haar lang, zwijgend.*

Mevrouw! — de tijd is verstreken, — de dag breekt aan, — uw besluit. —

SADALIN *herstelt zich en wendt zich tot Louvois.*

Ja wel, in mijne ziel wordt het ook dag. — Vreesfelijk is de keus. — Laat mij van mijn ge-
maal afscheid nemen.

LOUVOIS.

Waar toe dit? Spoeden wij ons naar het rijtuig. Gij verwijdert u niet voor eenwig
van

van hem; het afscheid zal u weder droefgeestig maken.

SADALIN.

Neen! maar veel opgeruimder.

LOUVOIS.

En dan volgt gij mij?

SADALIN.

Zeker, zoodra ik hem vaarwel gezegd heb. Doch *alleen* wil ik mijn' echtgenoot spreken, onbeluisterd. Ik heb hem nog veel te zeggen, dat niet door vreemde ooren gehoord mag worden.

LOUVOIS.

Ga dan bij hem!

SADALIN, *vliegt naar Julius en omhelst hem.*

LOUVOIS *tegen den Officier.*

Wensch mij geluk. Ik ben aan het doel. De kleine trotsche is gevangen.

DE OFFICIER.

Wie kon ook twijfelen? — En zij verlaat met uwe Excellentie vrijwillig den gevangenen?

LOUVOIS.

Op het oogenblik, vrijwillig. — Geene list ter wereld kon met schooner gevolg bekroond worden. — Roem mij toch vrouwendeugd en vrouwentrouw! — Zij moet nog geboren worden, die *alle* beproevingen als eene heldin weder-

derstaat. (*Hij gaat met den Officier naar den achtergrond.*)

SADALIN op Julius streunende, komt
meer naar voren.

En in mijne bedwelming zag ik een vriendelijke engel, die tot mij zeide: Vlucht in mijne armen; — en ik herstelde. Op dan mijn Julius! op dan, wij vlugten!

JULIUS.

Vlugten! Laura?

SADALIN.

De poorten der eeuwigheid openen zich voor onze liefde; de arm der vervolging bereikt ons daar niet meer. Daar is het heilige land, waar geene zuchten worden gehoord, waar geene tranen vlieten en geene vrees meer kwelt; — daar vindt onze onschuld een veilig verblijf, dat haar de aarde niet verzekeren wilde. — Hoe, Julius! beeft gij voor de terugkeer in uw vaderland?

JULIUS, donker.

Laura! — dood! —

SADALIN.

Neen! daar is geen dood in Gods groote schepping: — leven is het overal. Waarom noemt gij dood, die zachte verandering der natuur, die ineensmelting van twee verschillende droomen, die schoone schemering, welke nacht en morgen scheidt..... (*Zij haalt een fleschje te voorschijn.*) In weinige oogenblikken

ken is door deze droppelen de aardfche levensvlam uitgebluscht. De ziel flaakt met verwonderlijke kracht hare kluisters, en vlugt met hare geredde deugd tot den Allerheiligften, van wien zij afftamt. (*Zij drinkt.*)

JULIUS *ziet het en grijpt haren arm.*

Laura! — Laura! —

SADALIN.

Het is geschied. — Zoo als mijne ziel uit de handen harer Schepper kwam, zoo rein en onbevlekt keert zij terug. — Ik ben gered! De trouwste echtgenootte opent u den Hemel, en verkondigt aan de gezaligden uwe aankomst. (*Zij biedt hem lagchend het fleschje aan.*) O, neem mijn Julius! het is zoo bitter niet.

JULIUS *omhelst haar.*

Hemelsch wezen! neem mij op met u, naar uw eeuwig vaderland! (*Hij drinkt.*)

SADALIN.

Thans! chans! lieve Julius! zijn wij vrij! — Nu mag hij komen, de Tiran, hij scheidt ons niet meer. — Laat mij aan uw hart sterven! (*Zij drukt zich aan zijn hart.*) Aan dit hart, moge getrouw en vol liefde het mijne breken! (*Zij omvat hem kramptrekkend en inéénzinkend.*) Julius!..... Julius!.....

JULIUS *legt haar zacht ter aarde.*

Wee mij! moest ik uw sterven zien?

LOUVOIS, *haastig.*

Wat is dat?

JULIUS *knielt naast Sadalin.*

De deugd en de dood! (*Hij werpt hem het fleschje toe.*) Neem dit, onmensch! en zeg uwen Koning, het is het erfdeel van zijnen stervenden broeder!

LOUVOIS *met ontzetting.*

Toch niet vergiftigd! — Beide!....

JULIUS.

Beiden zijn wij gered. Zoo overwint de deugd. — Dit hadt gij niet verwacht?

LOUVOIS.

Hulp! hulp! — Spoedig Kommandant! Gouverneur! hier, hulp!

DE OFFICIER.

Om Gods wil, uwe Excellentie!....

DE GOUVERNEUR.

Wat is er gebeurd?

LOUVOIS.

Zij hebben vergif gebruikt....

DE GOUVERNEUR, *verbleekend.*

O God! —

JULIUS.

Roer ons niet aan, — het is te laat. Reeds opent de eeuwigheid mij een vrolijk nitzigt, — reeds wenkt vergelding mij in het verschiet! — Ik heb volstreken, —
ver-

verlost is de gevangene; — zeg uwen Heer en Koning, hij heeft mij eene kroon geroofd en eene geheele wereld, met al hare vreugde, — doch niet de liefde van dit getrouwe hart! Ga heen; — vergeet in het wilde geruisch uwer vreugd, den moord dien gij aan ons begint, — doch, ongewroken zal mijn dood niet blijven. — Verberg vrij achter duizend zegelen, het geheim van mijn leven, — van mijnen dood; — eens zullen dezelve verbroken worden, en hij, de trotsche broedermoorder! voor wiens troon, heden nog natiën knielen, zal eens de vloek der geheele wereld worden! (*Hij zinkt op Sadalins ligchaam.*)

LOUVOIS, *uit zijne bedwelming ontwakende, in wanhoop.*

Hoe zal ik mij bij den Koning regtvaardigen! — Hoe! — is er dan geene hulp? — geen arts voorhanden? — Gij vervloekten! wat toeft gij! —

JULIUS *met verzwakte stem.*

Mijne Laura! — Laura! —

LOUVOIS.

Hel en dood! hoort mij dan niemand? — Zendt om hulp! —

DE GOUVERNEUR *knielt bij de lijken.*

Zij zijn ingesluimerd, de gelukkigen! — Zacht is hun dood, in den arm der trouwe

we liefde, benijdenswaardig is hunne rust! —
Ontvangt, edele zielen! de tranen eens grijs-
aards, en de bewondering der wereld, als een
offer voor uwe onoverwinnelijke deugd. (*Hij
neemt den degen en werpt dien voor de voeten
van Louvois.*) Zie daar mijnen degen; ik dien
niet langer een monster! Mijn eed is verval-
len; — ik heb geene pligten meer! — Breng
mij ook ter dood! maar laat mijne asch
bij deze heiligen rusten! — (*Hij zinkt op de
lijken.*)

LOUVOIS en DE OFFICIER *blijven bleek
en sidderend, met ter nedergeslagen oogen
staan. — De gordijn valt. —*

E I N D E.

